ผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ปริญญานิพนธ์
ของ
อริศรา รัตนกำพล

15 พ.ย. 2560

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
มีนาคม 2560
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

A 416533

ผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

บทคัดย่อ

ของ

อริศรา รัตนกำพล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ มีนาคม 2560

อริศรา รัตนกำพล. (2560). *ผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (วิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์: อาจารย์ ดร.กิตติชัย สุธาสิโนบล, อาจารย์ ดร.ครรชิต แสนอุบล

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 35 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ใช้เวลาในการทดลองทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง (รวมทดสอบก่อนและหลังเรียนจำนวน 2 ชั่วโมง) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดวินัยในตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีทางสถิติ t-test for dependent sample

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะมีวินัยในตนเองสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

THE EFFECTS OF THE BUDDHISM INTRUCTION MODEL IN CIVICS, CULTURE AND LIVING ON ACADEMIC ACHIEVEMENT AND SELF – DISCIPLINE OF PRATOMSUKSA 5 STUDENTS AT THE DEMONSTRATION SCHOOL OF VALAYA ALONGKORN RAJABHAT UNIVERSITY UNDER THE ROYAL PATRONAGE

AN ABSTRACT

BY

ARISARA RATTANAKAMPOL

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master of Education Degree in Educational Science and Learning Management at Srinakharinwirot University

Mach 2017

Arisara Rattanakampol. (2017). *The Effects of The Buddhism Intruction Model in Civics, Culture and Living on Academic Achievement and Self- Discipline of Pratomsuksa 5 students. At The Demonstration School of Valaya Alongkorn Rajabhat University Under the Royal Patronage.* Master thesis, M.Ed. (Educational Science and Learning Management). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr.Kittichai Suthasinobon, Dr. Kanchit Saenubol.

The research aims to study the effects of the Buddhism Intruction model in civics, culture and Living on academic achievement and self discipline among Pratomsuksa 5 students, studying at The Demonstration School of Valaya Alongkorn Rajabhat University Under the Royal Patronage The study was conducted using simple random sampling with 35 Pratomsuksa 5 students in The Demonstration School of Valaya Alongkorn Rajabhat University Under the Royal Patronage, Pathum Thani, Thailand. The experiment was conducted over of 15 instructional hours, with included a pretest and posttest, The instruments used in this studies were Buddhism Instruction Model lesson plans, acheivement test, and self -discipline questionnaire A t-test for dependent samples was then employed to analyze the data.

The results of this research were as follows:

1. The students who were taught through the Buddhism Instruction Model had higher levels of academic achievement than before learning at a statistically significant level of .01.

2. The students who were taught through the Buddhism Instruction Model had higher self- discipline after learning Buddhism than before at a statistically significant level of .01.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

ผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ของ

อริศรา รัตนกำพล

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
วันที่ 20 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2560

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

.....ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร. กิตติชัย สุธาสิโนบล)

.....ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ ดร.ครรชิต แสนอุบล)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฺโฒ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.กิตติชัย สุธาสิโนบล)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ครรชิต แสนอุบล)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วรวุฒิ สุภาพ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จขึ้นมาตามความหวังของผู้เขียนได้ เนื่องจากความเมตตากรุณาของอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมที่มีพระคุณยิ่งท่านสองท่าน ท่านแรกกราบขอบพระคุณอาจารย์ดร.กิตติชัย สุธาสิโนบล ที่กรุณารับเป็นที่ปรึกษาและเสียสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษาและแนวคิด พร้อมให้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ ตลอดจนคำแนะนำทางวิชาการที่ดีเสมอมา และอีกท่านกราบขอบพระคุณอาจารย์ดร.ครรชิต แสนอุบล สำหรับความกรุณารับเป็นที่ปรึกษาร่วม ให้คำแนะแนวความคิดที่ลึกซึ้งเพื่อมาใช้เป็นแนวทางในการทำปริญญานิพนธ์ และช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระมหาสมบูรณ์ สุธมฺโม รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชาตรี เกิดธรรม อาจารย์ทัศนีย์ ระเบียบดี รองผู้อำนวยการ และอาจารย์อัญธิภรณ์ รัศมีวงษ์จันทร์ ที่กรุณาแนะนำ แก้ไขและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอขอบพระคุณประธานสอบเค้าโครงปริญญานิพนธ์ และสอบปากเปล่า คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฺโฒ และกรรมการหลักสูตร ท่านอาจารย์ ดร.วรวุฒิ สุภาพ ที่ได้ให้คำแนะนำ แก้ไข ปรับปรุงเพิ่มเติม เพื่อความสมบูรณ์ของเนื้อหาและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหาร บุคลากรและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ที่ให้ความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่งในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณครอบครัวที่สนับสนุนทางด้านการเรียน และคอยให้กำลังใจทุกเวลาที่เหนื่อยล้าจนการเรียนผ่านพ้นไปด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณครู อาจารย์ทุกท่าน และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทั้งปวงให้แก่ผู้วิจัยจนจบการศึกษาและมีวันนี้ได้

อริศรา รัตนกำพล

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	6
ความสำคัญของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
สมมุติฐานในการวิจัย	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	13
พระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา	13
กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธะ	15
ความรู้และความเข้าใจเบื้องต้นสำหรับการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธะ	17
หลักธรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธะ	18
รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model)	29
ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบพุทธะ	30
องค์ประกอบของแผนการเรียนการสอนตามแบบพุทธะ	31
แนวทางการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนการสอนแบบแนวพุทธะ	35
หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	36
หลักการจัดการเรียนรู้	37
ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	37
มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	38
กระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	39
สาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตฯ	41
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	44
ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	44
ลักษณะของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	45
การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	46
การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	51
องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	52
ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	52

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
เอกสารที่เกี่ยวกับความมีวินัยในตนเอง	53
ความหมายของความมีวินัยในตนเอง	53
ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความมีวินัยในตนเอง	54
ความสำคัญของความมีวินัยในตนเอง	56
การเสริมสร้างความมีวินัยในตนเอง	57
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	60
งานวิจัยที่เกี่ยวกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการสอน	60
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	63
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง	64
3 วิธีการดำเนินการวิจัย	65
การกำหนดกลุ่มประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	65
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	68
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือในการทดลอง	68
การเก็บรวบรวมข้อมูล	78
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	78
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	82
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	82
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	82
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	91
ความมุ่งหมายของการวิจัย	91
สมมติฐานในการวิจัย	91
วิธีการดำเนินการวิจัย	91
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	92
การเก็บรวบรวมข้อมูล	92
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	93

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
สรุปผลการวิจัย	93
อภิปรายผลการวิจัย	93
ข้อเสนอแนะ	97
บรรณานุกรม	99
ภาคผนวก	105
ภาคผนวก ก	106
ภาคผนวก ข	127
ภาคผนวก ค	137
ภาคผนวก ง	140
ภาคผนวก จ	171
ภาคผนวก ฉ	199
ภาคผนวก ช	205
ประวัติย่อผู้วิจัย	210

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	ตัวชี้วัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (มาตรฐาน ส 2.1)	42
2	ตัวชี้วัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (มาตรฐาน ส 2.2)	42
3	เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง	67
4	แสดงแบบแผนการทดลอง (One Group Pretest – Posttest Design)	68
5	วิเคราะห์เนื้อหาและพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย	73
6	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการได้รับการสอนแบบพุทธะ โดยใช้สถิติ t-test Dependent Sample	82
7	เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการได้รับการสอนแบบพุทธะ โดยใช้สถิติ t-test Dependent Sample	83
8	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ก่อนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	84
9	เปรียบเทียบความมีวินัยใน ก่อนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	85
10	เปรียบเทียบร้อยละความมีวินัยในตนเองเป็นรายบุคคล ทั้งหมด 13 ครั้ง ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	86
11	เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองด้านต่างๆ ก่อนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	88
12	เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเอง ก่อนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	89
13	ผลการประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	128
14	ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน จากจำนวน 50 ข้อ	130
15	ค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (R) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 50 ข้อ	131

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง หน้า

16 ค่าความยากง่าย (P) ดัชนีอำนาจจำแนก (R) และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 ข้อ 132

17 ผลการประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีผลต่อแบบวัดความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 20 ข้อ 133

18 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดความมีวินัยในตนเองสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 20 ข้อ 135

19 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ 138

20 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ 139

21 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำแนกพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ 141

22 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำแนกพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ 143

23 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 1 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ 145

24 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 2 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ 147

25 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 3 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ 149

26 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 4 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ 151

27 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 5 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ 153

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง หน้า

28 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 6 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ..... 155

29 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 7 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ..... 157

30 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 8 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ..... 159

31 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 9 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ..... 161

32 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 10 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ..... 163

33 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 11 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ..... 165

34 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 12 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ..... 167

35 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 13 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ..... 169

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
2 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	29
3 แผนภูมิการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอนแบบพุทธะ	31
4 ขั้นตอนการสร้างและหาประสิทธิของแผนการจัดการเรียนการสอบแบบพุทธะ	72
5 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	75
6 ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง	77
7 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของนักเรียนก่อนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้ แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	84
8 เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของนักเรียนก่อนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้ แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	85
9 เปรียบเทียบร้อยละความมีวินัยในตนเองเป็นรายบุคคล ทั้งหมด 13 ครั้ง ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	87
10 เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองในด้านต่างๆ ของนักเรียนก่อนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	89
11 เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองในด้านต่างๆ ของนักเรียนก่อนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	90

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

กระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี คือการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาจริยธรรมต่าง ๆ และพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ความตอนหนึ่งว่า "การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติ ปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข" เช่นเดียวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2554 ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดีมีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2554: 4) เพื่อพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือพัฒนา "คน" ต้องทำเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต นับตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา สู่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน และวัยชรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่นเป็นวัยที่จะต้องปลูกฝังและต้องสร้างคุณค่าให้กับตนเอง และเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ และในขณะเดียวกันก็จะได้รับการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตทั้งปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2554: 1) นอกจากนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555-2559) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ว่า กระบวนการพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย/สังคม (ศีล) ด้านอารมณ์/สติ (สมาธิ) และด้านปัญญา (ปัญญา) นั้นจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังด้านคุณธรรมและจริยธรรม ให้แก่เด็ก แต่ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับวิกฤติความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม และจริยธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมถึงเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและการเพิ่มขึ้นของการพนัน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554: 4)

ปัจจุบันปัญหานักเรียนขาดความมีวินัยในตนเอง เป็นปัญหาที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นซึ่งอาจเป็นผลมาจากความแปรปรวนทางอารมณ์ ปัญหาการปรับตัว เนื่องจากพัฒนาการทางร่างกาย และสื่อต่าง ๆ ที่เข้ามาสู่นักเรียน ทำให้นักเรียนปฏิบัติตนตามแบบอย่างที่ได้พบเห็นจากสื่อเทคโนโลยี ทำให้เยาวชนขาดความมีวินัย ดังนั้น ยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการเรียนรู้จึงมุ่งเน้นให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดการเรียนรู้คู่คุณธรรม ใช้เครือข่ายการศึกษาร่วมสนับสนุน

การจัดการเรียนรู้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เสริมสร้างวินัยและสนับสนุนให้นักเรียนประกอบความดี ซึ่งตรงกับแนวทางปฏิบัติงานตามรอยพระยุคลบาทที่พระราชทานไว้ว่า “จะต้องฝึก ต้องสร้างวินัยในตนเองสำหรับควบคุม ประคับประคองให้สามารถปฏิบัติความดีได้อย่างเหนียวแน่นตลอดต่อเนื่อง มิให้ขาดตอนหรือขาดวิ่นลง และต้องมีวินัยเคร่งครัด มีความขยัน พากเพียร มีความกล้าหาญ อดทน และมีสติยั้งคิดอย่างสูง” (กรมวิชาการ. 2542: 13-17) ด้วยเหตุนี้ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) จึงได้กำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่ 2 (พ.ศ. 2549-2553) ของทุกโรงเรียนในประเทศไทยให้ปฏิบัติในลักษณะเดียวกัน ซึ่งประกอบด้วย มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านครู และมาตรฐานด้านผู้บริหาร ในส่วนมาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐาน ซึ่งมีมาตรฐานหนึ่งได้กำหนดเรื่องความมีวินัยในตัวผู้เรียนไว้โดยเฉพาะนั่นคือ มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ 1 มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนตามระเบียบและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2545: 3)

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ช่วงชั้นที่ 1-4 มีนโยบายในการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งอบรมสั่งสอนนักเรียนในทางวิชาการให้ถึงพร้อมซึ่งความเจริญงอกงามทางสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคม และคุณธรรมตามแนวนโยบายการศึกษาของรัฐบาล จึงได้มีการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ทุกโรงเรียนปฏิบัติคือ ให้มีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน โดยกำหนดให้มีเกณฑ์ในการผ่านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียน 8 ข้อ ได้แก่ (1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ได้แก่ เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ธำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย ศรัทธา ยึดมั่น และปฏิบัติตนตามหลักศาสนา เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ (2) ซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่ ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อคนเองทั้งกาย และวาจา ใจ ประพฤติตรงตามเป็นจริงต่อผู้อื่นทั้ง กาย วาจา ใจ (3) มีวินัย ได้แก่ ประพฤติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม (4) ใฝ่เรียนรู้ ได้แก่ตั้งใจเพียงพยายามในการเรียน และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้รู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนด้วยการ เลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม สรุปเป็นองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (5) อยู่อย่างพอเพียง ได้แก่ ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (6) มุ่งมั่นในการทำงาน ได้แก่ ตั้งใจและรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ทำงานด้วยเพียงพยายามและอดทนเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย (7) รักความเป็นไทย ได้แก่ภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทย และมีความกตัญญูกตเวที เห็นคุณค่าและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาไทย (8) มีจิตสาธารณะ ได้แก่ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม

จากการสำรวจผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2556-2558 พบว่านักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) ไม่ผ่านเกณฑ์คุณลักษณะอันพึงประสงค์มีจำนวน มากขึ้นทุกปี ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่จะไม่ผ่านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในข้อที่ 3 คือความมีวินัยมากที่สุดและเป็นนักเรียนที่มีลักษณะไม่มีความรับผิดชอบ ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน แต่งกายไม่เรียบร้อย ซึ่งทางโรงเรียนได้ใช้วิธีปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ฝึกให้เกิดความมีวินัยขึ้นโดยการให้นักเรียนทำความสะอาดห้องน้ำและปลูกต้นไม้ในสถานที่สาธารณะ และซ่อมเสริมความมีวินัยให้กับนักเรียนโดยการฝึกระเบียบแถว ความมีวินัยในการตรงต่อเวลา การปฏิบัติตามคำสั่งต่างๆกลางแจ้ง เป็นเวลา 1 สัปดาห์ในช่วงปิดภาคเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ผ่านกิจกรรม แต่ในปีการศึกษาถัดไปก็ยังคงพบว่ามีนักเรียนส่วนหนึ่งที่เคยไม่ผ่านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยก็ยังคงได้ผลการประเมินไม่ผ่านเช่นเดิม แสดงให้เห็นว่าความมีวินัยนี้หากไม่ได้เกิดจากการเสริมสร้างด้วยตนเอง หรือไม่ได้เกิดจากอำนาจภายในตนแล้ว นักเรียนจะประพฤติได้เพียงไม่นานแต่หากเกิดจากการที่ตนเองได้รับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอแล้วจะเป็นคุณลักษณะที่ติดตัวนักเรียนไป ดังเช่นนักเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์ด้านนี้ ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่านักเรียนที่ไม่ผ่านคุณลักษณะด้านความมีวินัยมักจะไม่ผ่านคุณลักษณะข้ออื่นๆด้วยซึ่งจะส่งผลให้ผลการเรียนของนักเรียนไม่ดีไปด้วย

วินัยในตนเองเป็นคุณลักษณะที่สำคัญทั้งบุคลิกภาพของเด็กทั้งนี้ผู้ที่มีวินัยในตนเองจะเป็นผู้ที่รู้จักกาลเทศะ สนใจและเอาใจใส่ต่อสังคม เป็นผู้มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมและเมื่อใดก็ตามที่เด็กได้พัฒนาลักษณะดังกล่าวแล้วเด็กก็จะแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่สังคมยอมรับทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้ใหญ่และวินัยในตนเองเป็นหัวใจของการแสดงออกซึ่งคุณธรรม เนื่องจากสามารถควบคุมตนเองได้ สามารถทำความดีด้วยตนเองและมีความกังวลเมื่อกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องซึ่งจะช่วยยับยั้งและป้องกันไม่ให้บุคคลกระทำความผิด ดังนั้นคนที่มีวินัยในตนเองจึงเป็นตัวจักรสำคัญที่จะช่วยให้สังคมหรือประเทศของเราเจริญรุ่งเรืองได้เพราะคนที่มีระเบียบวินัยในตนเองเหล่านี้ เมื่ออยู่ที่ใดก็จะทำให้สังคมนั้นๆ มีระเบียบแบบแผน พัฒน่าไปในทางที่ประเทศชาติต้องการได้อาจจะกล่าวได้ว่าคนที่มีระเบียบวินัยในตนเอง คือคนที่มีคุณภาพที่ดี (ทิศนา แขมมณี. 2535: 48)

จากเหตุผลตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่าการมีวินัยในตนเองเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งควรสร้างให้เกิดกับคนทุกคน และการปลูกฝังนั้นควรเริ่มตั้งแต่เด็กๆ โดยให้เกิดจากอำนาจภายในตนเองไม่ใช่อำนาจภายนอกบังคับเท่านั้น เมื่อบุคคลมีอำนาจภายในตนเองแล้วก็จะสามารถควบคุมตนเองให้ทำในสิ่งที่ถูกต้องในสังคมได้ แม้ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดก็ตามเนื่องจากเกิดจากความเต็มใจและสัญชาตญาณที่ได้เคยเรียนรู้ว่าเห็นควรทำอย่างไร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าการฝึกความมีวินัยในตนเองให้กับนักเรียนจะเป็นการช่วยเหลือนักเรียนในการที่จะพัฒนาและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หรือพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบด้านลบต่อการดำเนินชีวิตในสังคม ช่วยให้นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและภาคภูมิใจ

การจัดการเรียนการสอน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันผู้เรียนได้อยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลายเพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม แต่ในการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในปัจจุบันพบว่านักเรียนส่วนใหญ่เล็งเห็นถึงความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมน้อยลง ซึ่งจะพบว่านักเรียนส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับรายวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์มากกว่า โดยเฉพาะรายวิชาสังคมศึกษายิ่งมีความสนใจน้อยกว่าวิชาอื่นจะเห็นได้จากการหนีเรียนของนักเรียนส่วนหนึ่ง ในการจัดการศึกษาวิชาสังคมศึกษายังมิได้มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ปัจจุบันหลักสูตรยังคงเป็นเรื่องของเนื้อหาสาระครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจในวิธีการสอน และการถ่ายทอดความรู้ค่อนข้างมาก ยังคงเน้นครูเป็นสำคัญ และวิธีการสอนยังคงใช้รูปแบบท่องจำ

ปัจจุบันวิธีการจัดการเรียนการสอน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตที่สำคัญมีอยู่หลากหลายวิธี ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตรได้วางไว้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องวางแผนการสอนเป็นอย่างดีรวมถึงมีวิธีการสอนที่จูงใจให้นักเรียนต้องการเรียนรู้ ซึ่งวิธีสอนนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนของครู เพราะถ้าวิธีการสอนมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและตัวผู้เรียนก็จะทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นได้ ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตก็เช่นกัน วิธีการสอนวิธีหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตมากที่สุดคือ พุทธวิธี เป็นการนำเอาหลักพุทธธรรมของพระพุทธเจ้าผู้ซึ่งเป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย (สตฺถา เทวมนุสฺสานำ) มาใช้ในการสอนช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาจากการจัดสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอกต่างๆ ที่เป็นปรโตโฆสะ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เองด้วยวิธีการคิดหรือเรียกว่าปัจจัยภายใน (โยนิโสมนสิการ) และเกิดปัญญาในที่สุดด้วยการช่วยเหลือจากผู้สอนเพื่อชี้ทางให้ผู้เรียนเข้าภาวะของการรู้แจ้งด้วยตนเอง (กัลยาณมิตร) ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต. 2543: 2-23) ที่กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนด้วยพุทธวิธีเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนามนุษย์ให้เกิดปัญญาโดยแท้ โดยส่งเสริมองค์ความรู้ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้เห็นแจ้งตามสภาพจริงที่ปรากฏ ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์จึงต้องเป็นการศึกษาที่ไม่ใช่การศึกษาเพื่อนำพาคนไทยไปสู่ความสามารถในการประกอบอาชีพเพียงเท่านั้น แต่การจัดการศึกษาที่แท้จริงต้องเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์ทั้งด้านความประพฤติ จิตใจและปัญญา

การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model : BIM) เป็นวิธีการสอนที่มีการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน กล่าวคือ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาโดยได้นำเอาหลักธรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา จำนวน 7 หลักธรรม ได้แก่ ปรโตโฆสะ หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา หลักอริยสัจ 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักพรหมวิหาร 4

และหลักภาวนา 4 มาพัฒนาเป็นรูปแบการสอน โดยจัดเป็นขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาวุฒิธรรม ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ และขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย ดร.กิตติชัย สุธาสิโนบล (2553) ที่ทำการพัฒนาและศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะนี้กับการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยศึกษาผลใน 4 ด้าน คือ พฤติกรรมการเรียนด้านกาย พฤติกรรมการเรียนด้านทักษะทางสังคม พฤติกรรมการเรียนด้านจิตใจ และพฤติกรรมการเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสัมพันธ์ทางสถิติที่ระดับ .01 การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะนี้ จึงเป็นวิธีหนึ่งที่น่าจะนำมาใช้เพื่อการพัฒนาในการจัดการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต เพราะการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สังคม (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และด้านปัญญา (ปัญญา) และผลที่ได้จากการจัดการเรียนการสอนแนวพุทธะนี้ สามารถพัฒนาผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรมการเรียน ด้านกาย พฤติกรรมการเรียนด้านทักษะสังคม พฤติกรรมการเรียนด้านจิตใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ในการจัดการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ที่ว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ และคุณธรรม โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552: 4)

กระบวนการจัดการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจ สามารถเข้าถึงความเป็นจริงของธรรมชาติและพัฒนาตนเองให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ของสิ่งที่อยู่รอบตัวทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับโลกและผู้อื่น เกิดความเป็นอิสระ งอกงาม ทางความสุข และทางปัญญา มอบความรักความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ และสรรพสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังเช่นการจัดการเรียนการสอนตามแบบพุทธะเป็นการศึกษาเพื่อรู้ความจริงของธรรมชาติ และพัฒนาคนบนพื้นฐานของธรรมชาติโดยยึดถือทางสายกลาง ที่เชื่อมโยง หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในการดำเนินชีวิต มุ่งเน้นให้เข้าใจธรรมชาติของโลก และชีวิตที่แท้จริง โดยสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ทั้งในเรื่อง การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ส่งผลให้ผู้เรียนได้ศึกษาและเรียนรู้อย่างมีความสุขพร้อม ๆ กับช่วยให้คนรอบข้างและสังคมมีความสุขเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการจัดการศึกษาโดยเน้นพัฒนาตนเอง 3 ด้าน คือ 1. ด้านความประพฤติที่ถูกต้อง ด้านจิตใจที่มั่นคง และด้านปัญญาที่เฉียบแหลม ตามหลักไตรสิกขา คือ ด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) และด้านกระบวนการปัญญา (ปัญญา) ซึ่งถือว่าเป็นระบบการศึกษาที่ทำให้พัฒนาอย่างมีบูรณาการ และเป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีดุลยภาพ คือ ศีล เป็นเรื่องของการฝึกในด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะวินัยที่เคยชิน เครื่องมือที่ฝึกศีล ก็คือ วินัยเป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการศึกษาและพัฒนามนุษย์ เพราะว่าวินัยเป็นการจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาโดยจัดระเบียบความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม ให้เหมาะกับการพัฒนา

และเอื้อโอกาสในการที่จะพัฒนาเมื่อฝึกได้ผลจนคนมีพฤติกรรมเคยชินที่ดีเป็นตัวเสริมให้เกิด วินัยในตนเอง และเกิดเป็นศีล 2. ด้านจิตใจ (สมาธิ) เป็นการฝึกในด้านจิตหรือระดับจิตใจ ได้แก่ การพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตากรุณา ในด้านความสามารถของจิต เช่น ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ความแน่วแน่มั่นคง ความมีสติ สมาธิ และในด้านความสุข เช่น ความร่าเริง เบิกบาน ความสดชื่นผ่องใส พูดสั้น ๆ ว่า พัฒนาคุณภาพ สมรรถภาพและสุขภาพของจิต 3. ด้านปัญญา เป็นเรื่องการฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ตรวจสอบคิดการต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์เฉพาะอย่างยิ่งเน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริง หรือรู้เห็นตามที่มันเป็นตลอดจนรู้แจ้งความจริงเป็นสากลของสิ่งทั้งปวง จนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมดาของโลกและชีวิต ที่ทำให้จิตใจเป็นอิสระ ปลอดปัญหา ไร้ทุกข์ และมีความสุขที่แท้จริงในชีวิต (กิตติชัย สุธาสิโนบล. 2552: 9)

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะเป็นขั้นของการพัฒนาประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งในส่วนของศีลจะฝึกการมีวินัยเพื่อให้เกิดพฤติกรรมเคยชินที่ดี ส่วนสมาธิจะฝึกจิตใจในด้านคุณธรรมและความสุข และปัญญาเป็นการฝึกด้านความรู้จริงจนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมดาของสิ่งทั้งปวง ทำให้พ้นทุกข์ และมีความสุขที่แท้จริงของชีวิต

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกเนื้อหา หน่วยการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มาใช้เป็นเนื้อหาในการวิจัย โดยได้นำเอาขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะทั้ง 5 ขั้นตอนมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตสำหรับครูต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ ดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการได้รับการสอนแบบพุทธะ

2. เพื่อเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการได้รับการสอนแบบพุทธะ

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความสำคัญของผลการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ได้แนวทางและแผนการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต โดยใช้วิธีการสอนแบบพุทธะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2. เป็นแนวทางสำหรับผู้สอนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นต่อไป

3. เป็นข้อมูลทางการศึกษาให้แก่ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ และความมีวินัยในตนเองที่เหมาะสมกับผู้เรียนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 2 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งหมดจำนวน 70 คน ซึ่งเป็นนักเรียนแบบคละความสามารถ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 1 ห้องเรียน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม จำนวน 35 คน

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โดยใช้เวลาในการสอนทั้งหมด 13 คาบๆ ละ 1 ชั่วโมง เป็นระยะเวลาการสอน 13 ชั่วโมง และใช้เวลาทำแบบทดสอบ 2 คาบ คือ ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง รวมระยะเวลาทดลองทั้งหมด 15 ชั่วโมง

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1. การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model: BIM)

ตัวแปรตาม ได้แก่

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต
2. ความมีวินัยในตนเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยผู้สอนจัดการสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมุ่งศึกษาแก้ปัญหาหรือแสวงหาความรู้อย่างเป็นองค์รวม เพื่อพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิถีวัฒนธรรมแสวงปัญญาผ่านระบบไตรสิกขาที่พัฒนาขึ้นโดย ดร.กิตติชัย สุธาสิโนบล มีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา (Confidence Building) เป็นขั้นที่เตรียมนักเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้ง ซึ่งเกิดจากความมั่นใจในการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต มั่นใจว่าเมื่อเรียนแล้วจะเกิดคุณค่าและมั่นใจว่าสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในขั้นตอนนี้ประกอบด้วยการสวดมนต์ ฝึกสมาธิในลักษณะต่างๆ เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน รวมทั้งการเตรียมบุคลิกภาพของครูที่เป็นกัลยามิตร โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน แสดงความรัก ความเมตตา ความจริงใจต่อนักเรียน พร้อมทั้งจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่เรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาวุฒิธรรม (Virtues Conductive to Grown) เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับเนื้อหาสาระในหน่วยการเรียนรู้ และกำหนดหลักการ กฎเกณฑ์ในการเรียน เตรียมกิจกรรมการเรียน โดยการแบ่งกลุ่มนักเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรมและการจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่จะใช้ในการเรียนรู้ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development) เป็นขั้นที่ใช้กระบวนการคิดโดยแยบคาย (โยนิโสมนสิการ) การพัฒนาผ่านกิจกรรมการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง สืบเสาะหาความรู้ โดยใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ พร้อมทั้งการอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม โดยให้นักเรียนนำเสนอผลงาน ที่เกิดจากการทำกิจกรรมในการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation) เป็นขั้นที่นักเรียนปรับปรุงพัฒนางาน เพื่อนำความรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตและประสบการณ์ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จำลองหรือชีวิตจริง การปรับปรุงผลงาน โดยใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญให้รอบคอบ หรือจัดทำเป็นแผ่นพับ แผนที่ความคิด (Mind map) หรือโครงงาน

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation) เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้นักเรียนสรุปความรู้ ประเมินผลงานของตนเองและกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงาน และปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งในเชิงเนื้อหาที่เรียนในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต และในเชิงของการเชื่อมโยงกับหลักพระพุทธธรรมผ่านการสรุปบทเรียน อภิปรายสรุป ประเมินชิ้นงาน ทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบ หรือจัดเก็บผลงานในแฟ้มสะสมงาน

2. แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ หมายถึง เอกสารที่มีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ที่ผู้วิจัยค้นคว้าและสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model: BIM) จำนวน 13 แผนการสอน จำนวน 13 ชั่วโมง ผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะนี้ขึ้น โดยยึดหลักตามโครงสร้างของหลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้าง ดังนี้

1. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด
2. สาระสำคัญ
3.จุดประสงค์การเรียนรู้
4. สาระการเรียนรู้
5. กิจกรรมการเรียนรู้ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้
    5.1 ขั้นการสร้างศรัทธา
    5.2 ขั้นปัญญาวุฒิธรรม
    5.3 ขั้นพัฒนาปัญญา
    5.4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้
    5.5 ขั้นสรุปและประเมินผล
6. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้
7. การวัดและประเมินผล
8. ข้อเสนอแนะ

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนของความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้เกี่ยวกับสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบ 4 ตัวเลือก โดยสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย 6 ด้าน คือ ด้านความรู้/ความจำ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ ด้านการวิเคราะห์ด้านการสังเคราะห์ และด้าน ประเมินค่า

4. ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการบังคับ ควบคุมตนเองทั้งทางด้านพฤติกรรม ความประพฤติไปในทิศทางที่ดี เหมาะสมตามที่มุ่งหวังไว้ด้วยตนเอง โดยปราศจากการบังคับเป็นไปด้วยความสมัครใจ รวมทั้งสามารถอยู่กับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้มีวินัยในตนเองจะต้องเป็นนักเรียนที่ประกอบด้วยคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความอดทน ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม และด้านความเชื่อมั่นในตนเอง

4.1 ด้านความรับผิดชอบ หมายถึง ความสนใจมุ่งมั่นที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายและติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไปเพื่อปรับปรุงแก้ไขงานนั้นๆ ให้เป็นผลสำเร็จด้วยดี

4.2 ด้านความอดทน หมายถึง ความสามารถของร่างกาย ความคิด และจิตใจที่จะทนต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้ให้สำเร็จได้ การทำงานทุกอย่างให้สำเร็จเป็นไปตามเป้าหมาย

4.3 ด้านความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้ง กาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

4.4 ด้านความเป็นผู้นำ หมายถึง ลักษณะของนักเรียนที่แสดงถึงความเสียสละ มีเหตุผล ให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว มีน้ำใจเป็นนักกีฬา

4.5 ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม หมายถึง คุณลักษณะของนักเรียนที่สามารถปฏิบัติตนตามกฎระเบียบที่ตกลงกันไว้ในสังคมตลอดเวลา ประกอบด้วยการปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียนและบ้าน

4.6 ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง คุณลักษณะของนักเรียนที่มีความมั่นใจหรือความกล้าที่จะทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จตามที่ตนตั้งใจไว้ แม้ว่าจะมีอุปสรรคก็ไม่เกิดความย่อท้อ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนสอนแบบพุทธะ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยผู้วิจัยได้นำเอารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model) มาเป็นขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอน

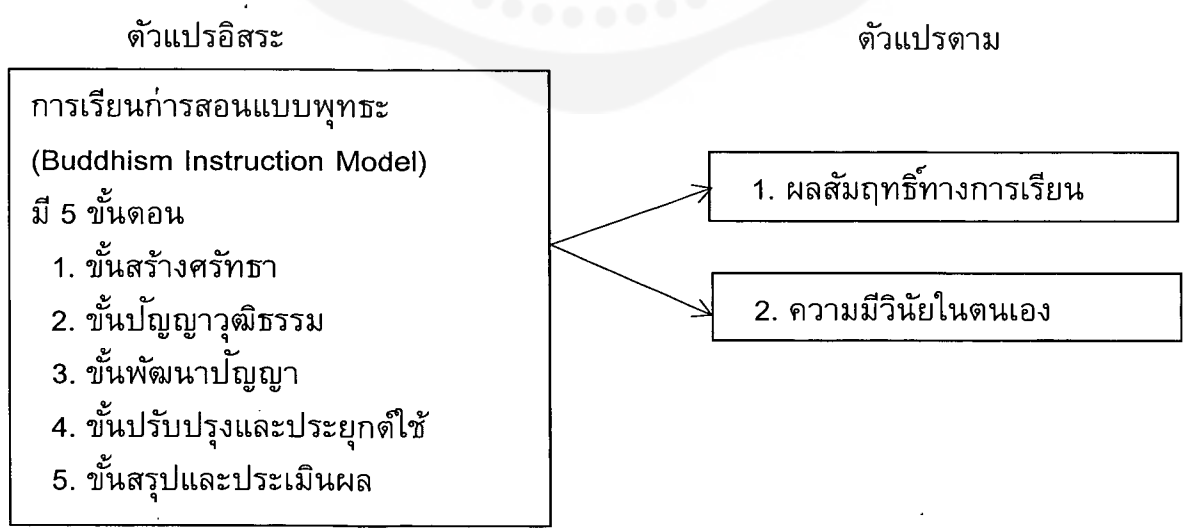

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีคะแนนความมีวินัยในตนเองหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

1.1 พระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา

1.2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธะ

1.3 ความรู้และความเข้าใจเบื้องต้นสำหรับการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธะ

1.4 หลักธรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธะ

1.5 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model)

1.6 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบพุทธะ

1.7 องค์ประกอบของแผนการเรียนการสอนตามแบบพุทธะ

1.8 แนวทางการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

2. หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2.1 หลักการจัดการเรียนรู้

2.2 ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2.3 มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2.4 กระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2.5 สาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.2 ลักษณะของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.3 การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.4 การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.5 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.6 ประเภทของแบบทดสอบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. ความมีวินัยในตนเอง

4.1 ความหมายของความมีวินัยในตนเอง

4.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเอง

4.3 ความสำคัญของความมีวินัยในตนเอง

4.4 การเสริมสร้างวินัยในตนเอง

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการสอน

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธะ

1.1 พระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา

พระธรรมปิฎก (2546: 103-105) ได้กล่าวถึง การจัดหลักสูตรการศึกษาให้คนไทยส่วนใหญ่ได้ศึกษาพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ

1. คนไทยส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพุทธศาสนิกชนควรมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติถูกต้องต่อศาสนาที่ตนนับถือ

2. คนทุกคนที่อยู่ในสังคมไทย ควรเรียนรู้พระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นสถาบันใหญ่ และทำหน้าที่เป็นที่เป็นส่วนรวมของตน ในการพัฒนาสังคมไทยนั้นอย่างประสานกลมกลืน และได้ผลดี

3. สังคมไทยอาศัยพระพุทธศาสนา เป็นแหล่งคำสอนจริยธรรมและได้ยอมรับระบบจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นมาตรฐานที่ยึดถือปฏิบัติตามตลอดมา คนไทยจึงควรเรียนรู้พุทธจริยธรรมเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชีวิต พัฒนาสังคมให้บรรลุประโยชน์และสันติสุข

ดังนั้นการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนานั้น อาจแบ่งได้เป็น 2 หมวดใหญ่ คือ

1. การศึกษาภาคเนื้อหา ได้แก่ ข้อมูลความรู้ หรือสิ่งที่ควรรู้ตามสมควรแก่ฐานะของตน และเพื่อความเป็นชาวพุทธที่ดี เช่น พระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีไทยที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา

2. การศึกษาภาคปฏิบัติการ ได้แก่ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพซึ่งพร้อมที่จะอยู่ร่วมด้วยดีและมีส่วนร่วมในการใช้ปฏิบัติ เพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น รัฐจะต้องตกลงที่จะพยายามส่งเสริมให้ระบบคัดเลือกคนในทางการศึกษาออกมาในรูปที่ว่าผู้ที่เป็นยอดคนจึงมาเป็นครู และผู้ที่เป็นยอดครูครู จึงมาเป็นครูสอนพระพุทธศาสนาหรือครูจริยศึกษา

กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารบก (2545: 29) ได้ให้ความหมายของการศึกษาแนวพุทธศาสนาไว้ คือ ไตรสิกขาจะนำพาผู้ศึกษาให้รู้ทันโลกและชีวิต จะนำผู้ศึกษาให้เป็นคนเก่งที่โลกต้องการ 5 ประการ คือ

1. เก่งงาน
2. เก่งคน
3. เก่งดี
4. เก่งคิด
5. เก่งดำเนินชีวิต

ดังนั้นการศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนาจึงหมายถึงการปฏิบัติ คือ เป็นทั้งศาสตร์ คือ หลักการ ทฤษฎี และศิลป์ คือ การปฏิบัติ การนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันด้วย ผู้มีการศึกษาในหลักการนี้จะมีบุคลิกภาพที่ปรากฏเด่นชัดอยู่ 3 ประการ คือ

1. ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมเป็นอย่างต่ำ
2. ดำรงตนอยู่ในกุศลกรรมบถ 10 เป็นอย่างกลาง
3. ฟอกจิตของคนให้บริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลสเป็นอย่างสูง

นอกจากนี้ สุมน อมรวิวัฒน์ (2542: 8) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ไว้ว่า การเรียนรู้คือกระบวนการที่ผัสสะทั้ง 6 ของมนุษย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งเร้า เกิดธาตุรู้ (รู้สึก หมายรู้ รู้คิด รู้แจ้ง) และมีการกระทำโต้ตอบ ฝึกฝน อบรมตนเองหรือโดยกัลยาณมิตรจนประจักษ์ผล เกิดคุณภาวะ (ความรู้และความดี) สมรรถภาวะ (ความสามารถ) สุขภาวะ (ความผาสุกพอเหมาะพอควร) และอิสรภาวะ (พ้นจากทุกข์และความเป็นทาส) และได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการศึกษาตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาว่าครอบคลุมขั้นตอนและองค์แห่งความรู้แจ้ง 3 ประการ คือ

1. ปริยัติ เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจกการฟัง การอ่าน การคิดถึงความหมาย ส่วนประกอบ ความสัมพันธ์ กฎ และกระบวนการชีวิต ซึ่งพระพุทธเจ้าได้แสดงไว้อย่างละเอียดลึกซึ้งเป็น และระบบสาระสำคัญของพระพุทธศาสนานั้นเป็นความเข้าใจในเหตุปัจจัยและผลที่ต่อเนื่องกัน เป็นวัฏจักรอย่างมิขาดสาย อันได้แก่ ปฏิจจสมุปบาท พุทธศาสนิกชน พยายามศึกษาและฝึกหัดอบรมตน เพื่อจะสามารถตัดวงจรนี้เสียได้ก็จะบรรลุ ซึ่งความดับ สงบ เย็น คือ นิพพาน

2. ปฏิบัติ การปฏิบัติเป็นการศึกษาที่แท้จริง มีองค์ประกอบ 3 ประการ เรียกว่า ไตรสิกขา (ซึ่งอธิบายได้ต่อไปเป็นมัชฌิมาปฏิปทา หรือมรรคมีองค์ 8) คือ

2.1 อธิศีลสิกขา คือ การฝึกหัดอบรมควบคุมกายและวาจา เพื่อให้ผู้ศึกษาพูดดี (สัมมาวาจา) ทำการงานดี (สัมมากันมันตะ) และดำรงชีวิตด้วยดี (สัมมาอาชีวะ)

2.2 อธิจิตตสิกขา (สมาธิ) คือการฝึกหัดอบรมให้จิตและความคิดมีความแน่วแน่ ตั้งใจ และปลอดโปร่ง ทั้งนี้โดยมีความเพียร (สัมมาวายามะ) กอปรด้วยความระลึกรู้ (สัมมาสติ) และการตั้งมั่นแน่วแน่ (สัมมาสมาธิ)

2.3 อธิปัญญาสิขา คือ การฝึกหัดอบรมให้เกิดความรู้แจ้ง ซึ่งเป็นความรู้ระดับสูงที่ประจักษ์ด้วยการฝึกฝนตนเองอย่างแท้จริง จนเกิดความเห็นที่ตรงกันสัจจะความจริง (สัมมาทิฏฐิ) และความดำริในทางที่ชอบ (สัมมาสังกัปปะ)

การปฏิบัติหรือการฝึกหัดอบรม กาย วาจา ใจ จึงเป็นการศึกษาที่แท้ตามนัยพระพุทธศาสนา มีลักษณะเป็น สัมมาญาณ คือ ความรู้อันชอบยิ่ง และเป็นภาวิตญาณ คือความรู้ที่เหนือสัญชาตญาณ จำเป็นต้องศึกษาฝึกหัดอบรมด้วยตนเองจึงจะบรรลุได้

3. ปฏิเวธ การศึกษาตามนัยแห่งพระพุทธศาสนา มิได้หยุดอยู่เพียงแค่ความรู้และการปฏิบัติเท่านั้น หากยังก้าวต่อไปถึงความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ถึงผลของปริยัติและปฏิบัติอีกด้วย คือ เป็นขั้นก้าวของปฏิเวธ

การที่ผู้ศึกษาจะหยุดอยู่เพียงขั้นของสัมมาทิฏฐิ และสัมมาญาณเท่านั้น ยังอาจจะว่ายวนอยู่ในห้วงแห่งปัญญาทั้งปวง ดังนั้นการศึกษาและการฝึกหัดอบรมตนของพุทธศาสนิกชนจึงต้องสูงขึ้น เข้มขึ้น จนสามารถยกระดับของตนให้หลุดพ้นจากความเป็นทาสของอวิชชาและกิเลส เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์หมดปัญหาทั้งปวงของชีวิต ซึ่งหมายถึงการที่ได้หลุดพ้นสิ้นเชิง (สัมมาวิมุตติ)

การศึกษาและการฝึกหัดอบรมตนจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีเหตุ ปัจจัยและผลที่ผสมผสานสอดคล้องกันอย่างได้สัดส่วนสมดุล นำไปสู่เป้าหมายอันสูงสุดของมนุษย์ คือ"อิสรภาพ" ซึ่งเป็นทั้งอิสรภาพของตนกับการปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และอิสรภาพภายในจิตใจของตนเอง จิตของผู้มีอิสรภาพแล้ว ย่อมสงบ เย็น ดับความรุ่มร้อนและขุ่นมัว รู้ถึงสิ่งควรละเว้น และเพิ่มพูนสิ่งที่เป็นกุศลการศึกษาเช่นนี้จึงเป็นการศึกษาที่น่าสนใจ นักการศึกษาสมัยใหม่น่าจะหันมาวิเคราะห์รายละเอียดของสาระเหล่านี้ และนำไปใช้ให้เหมาะสม

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า การศึกษาตามแนวพุทธศาสนา คือ การศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง เพื่อให้เกิดปัญญา สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าเองได้ การศึกษาตามแนวพุทธศาสนาจึงเป็นการศึกษาเพื่อขัดเกลา บรรเทาความทุกข์ ตามขั้นกระบวนการของไตรสิกขา เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็น คนเก่ง ดี และมีความสุข

1.2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธะ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ตามแบบพุทธะ หลักการได้กล่าวไว้ว่า ดังนี้

พระไพศาล วิสาโล (2552: 13-17) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้แนวพุทธหมายถึงกระบวนการที่เป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญา สาระของกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธได้ถูกย่นย่อไว้แล้วในพุทธพจน์ว่า "ภิกษุทั้งหลาย ธรรม 4 ประการเหล่านี้ย่อมเป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญา กล่าวคือ การเสวนาสัตบุรุษ การฟังสัทธรรม โยนิโสมนสิการ ธรรมานุธรรมปฏิบัติ" จากพุทธพจน์นี้ สามารถแยกกระบวนการเรียนรู้ ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การรับรู้ ได้แก่ การเสวนาสัตบุรุษและการฟังสัทธรรม 2) การคิด ได้แก่ โยนิโสมนสิการ และ 3) การปฏิบัติ ได้แก่ ธรรมานุธรรมปฏิบัติ

สุมน อมรวิวัฒน์ (2542: 8-17) ได้สรุปกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ไว้ดังนี้

หลักที่หนึ่ง พระพุทธศาสนามองมนุษย์ ทั้งในฐานะที่เป็นเอกัตบุคคล (As an individual) แลในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น (กัลยาณมิตร) ดังนั้น กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักดังกล่าวจึงต้องสร้างฉันทะแก่ผู้เรียนแต่ละคน ในเวลาเดียวกันต้องเน้นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน ได้ทำงานเป็นกลุ่ม และฝึกทักษะทางสังคมเพื่อความเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่มด้วย

หลักที่สอง มนุษย์เป็นเวไนยสัตว์ หรือเวไนยบุคคล สามารถได้รับการสั่งสอนฝึกฝนและอบรมนิสัยได้ ดังนั้น กระบวนการพัฒนามนุษย์มุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งทำความเข้าใจในธรรมชาติ และความเจริญเติบโตของมนุษย์ทั้งทางกายและใจ กระบวนการเรียนรู้จึงมีจุดเริ่มต้นที่บุคคล มีขั้นตอนดำเนินการที่สัมพันธ์ สอดคล้อง มุ่งเน้นที่บุคคลคือหลักของการพัฒนาตน ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา จุดหมายปลายทางของการเรียนรู้ก็คือ อิสรภาพทั้งทางกายและจิตใจของบุคคลนั้นเอง รวมถึงเพื่อเกื้อกูลแก่สังคมโลกทั้งมวล

หลักที่สาม มนุษย์มีภาวะทางสติปัญญามาแต่กำเนิด (สซาติกปัญญา) และแม้ว่ามนุษย์จะมีความแตกต่างกัน ก็จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ (โยคปัญญา) ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดปัญญานั้น หลักการนี้เน้นการฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยคำนึงถึงความพร้อม ความสามารถ ความถนัด และความสนใจ ของผู้เรียนอย่างมาก

หลักที่สี่ พระพุทธศาสนาอธิบายหลักการเรียนรู้ของมนุษย์ว่า เกิดขึ้นในวิถีชีวิต ทั้งชีวิตมีลักษณะเป็นองค์รวมของรูป (กายภาพ: กาย-วาจา) กับนาม (จิตภาวะ) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ไปตามความเจริญเติบโต (พัฒนาการ) ของชีวิต จากหลักการนี้ จึงอธิบายการเรียนการสอนด้วยกระบวนการซึมซับ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนารูปกับนาม รวมกันเข้าเป็นชีวิต หรือ ขันธ์ 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการผสมผสานทั้งกายและจิตและต้องพัฒนาทั้ง 2 ด้านไปพร้อมกัน

หลักที่ห้า การเรียนรู้ของมนุษย์มีแกนหลัก 3 แกนคือ

1. การฝึกฝนตนเองเรื่องศีล (self-training in morality)
2. การฝึกฝนตนเองเรื่องสมาธิ (self-training in mentality or concentration)
3. การฝึกฝนตนเองเรื่องปัญญา (self-training in wisdom)

หลักการเรียนรู้ตามแนวไตรสิกขาจึงมีความสมบูรณ์ที่ผู้สอนต้องรู้จักผู้เรียนแต่ละคนและถือว่าผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่ต้องได้รับการพัฒนาทั้งทางกาย วาจา จิต และปัญญา การเรียนการสอนตามนัยแห่งพระพุทธศาสนา จึงมิใช่การถ่ายทอดความรู้ด้านปริยัติเท่านั้น หากแต่เน้นการฝึกอบรม และการวิเคราะห์ประเมินผลของการปฏิบัตินั้นด้วย (ปฏิเวธ)

หลักที่หก การพัฒนาปัญญา จุดหมายของการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การเกิดปัญญา ซึ่งต้องพัฒนาโดยการแสวงหาความรู้ (สุตมยปัญญา) การฝึกฝนค้นคิด (จินตมยปัญญา) และการฝึกฝนตนเอง (ภาวนามยปัญญา) ดังนั้นการเรียนรู้ตามหลักพุทธศาสตร์จึงต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์เชิงมโนธรรมและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เน้นวิธีการเรียนรู้ การค้นพบตนเอง การประเมินตนเองและปรับปรุงแก้ไขผลแห่งการปฏิบัตินั้น เป็นเนืองนิตย์ โดยมีครูเป็นกัลยาณมิตรคอยชี้แนะแนวทาง ช่วยสร้างบรรยากาศทางวิชาการ และสิ่งแวดล้อมที่มีสุนทรียภาพ

วรวิทย์ วศินสรากร (2546: 73) กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้แนวทางพุทธะ เป็นกระบวนการเรียนรู้ ที่ทำให้มนุษย์ฉลาดลึกซึ้งสามารถเข้าใจตนเองและเห็นความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องระหว่างชีวิตของตนกับสรรพสิ่งทั้งหลาย ทั้งปวงในโลกมากขึ้นและมีศักยภาพมากยิ่งขึ้น

ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2552: 23) กล่าวไว้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธหมายถึง กระบวนการฝึกฝนอบรมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ครอบคลุมถึงความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ตรงกับความเป็นจริง เกิดการพัฒนากระบวนการคิด นำสู่การฝึกฝน ปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องดีงามทั้งโดยตนเองและโดยกัลยาณมิตร อันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะอันพึงประสงค์

กิตติชัย สุธาสิโนบล (2553: 71) ได้กล่าวถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธะ ดังนี้

1. ขั้นสร้างศรัทธา (Confidence Buiding)
2. ขั้นปัญญาวุฒิธรรม (Virtues Conductive to Growth)
3. ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development)
4. ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation)
5. ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation)

สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้แบบพุทธะ หมายถึง การพัฒนาตนให้เป็นคนดีของสังคม โดยผ่านกระบวนการฝึกตนทั้งทางด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) และด้านความรู้ (ปัญญา) เป็นกระบวนการศึกษา เพื่อพัฒนาตนเองให้เกิดปัญญาเห็นแจ้งตามความเป็นจริง

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ โดยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ตามแนวคิดของ ดร.กิตติชัย สุธาสิโนบล คือ 1) ขั้นสร้างศรัทธา (Confidence) 2) ขั้นปัญญาวุฒิธรรม (Virtues Conductive to Growth) 3) ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development) 4) ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation) 5) ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation) มาประยุกต์ใช้ในขั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.3 ความรู้และความเข้าใจเบื้องต้นสำหรับการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธะ

การเรียนการสอนแบบพุทธะ หมายถึง แนวทางดำเนินชีวิต (Buddhist way of life) ที่เป็นทางสายกลาง โดยเชื่อมโยงหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในการดำเนินชีวิต มุ่งเน้นให้เข้าใจธรรมชาติของโลก และชีวิตที่แท้จริง ทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งในเรื่อง การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็นผลส่งให้ผู้ศึกษาและปฏิบัติมีความสุขพร้อมๆ กับช่วยให้คนรอบข้างและสังคมมีความสุข การจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธ เป็นลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม โดยผู้สอนจัดการสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมุ่งศึกษาแก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้อย่างเป็นองค์รวม เพื่อพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิถีวัฒนธรรมแสดงปัญญาผ่านระบบไตรสิกขา ซึ่ง ดร.กิตติชัย สุธาสิโนบล (2553) ได้นำหลักธรรมคำสำคัญทางพระพุทธศาสนา 7 หลักธรรมประกอบด้วย ปรโตโฆสะ (กัลยาณมิตร) หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา หลักอริยสัจ 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักพรหมวิหาร 4 และหลักภาวนา 4 มาพัฒนาเป็นขั้นตอนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบพุทธะ มีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นสร้างศรัทธา (Confidence Building)
2. ขั้นปัญญาวุฒิธรรม (Virtues Conductive to Growth)
3. ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development)
4. ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation)
5. ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation)

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model) ทั้ง 5 ขั้นตอนมาประยุกต์ใช้ในโครงสร้างของแผนการสอน ในขั้นของกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนสาระวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตใน 2 ด้าน คือ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และด้านความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1.4 หลักธรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธะ

การเรียนการสอนตามแนวพุทธะนั้น ได้นำหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา จำนวน 7 หลักธรรม ซึ่งถือว่าเป็นทฤษฎีทางการศึกษามาสร้างเป็นรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธ ได้แก่ ปรโตโฆสะ (กัลยาณมิตร) หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา หลักอริยสัจ 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักพรหมวิหาร 4 และหลักภาวนา 4 และหลักธรรมดังกล่าวมีรายละเอียด (กิตติชัย สุธาสิโนบล. 2555: 39) ดังต่อไปนี้

1.4.1 ปรโตโฆสะ (กัลยาณมิตร)

ปรโตโฆสะ คือ เสียงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก เช่น การสั่งสอน แนะนำ การถ่ายทอด การโฆษณา คำบอกเล่า ข่าวสาร ข้อเขียน คำชี้แจง อธิบาย การเรียนรู้จากผู้อื่น ในสิ่งที่ดีงามถูกต้องจากบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ ปัจจัยทางสังคมอาจเรียกง่ายๆ ว่า วิธีการแห่งศรัทธา

กัลยาณมิตร คือ หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้เชื่อมโยงให้บุคคลติดต่อกับโลกทางสังคมอย่างถูกต้อง เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน อันเป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนามนุษย์ กัลยาณมิตร หมายถึง บุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกช่วยสอน หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไปในแนวทางเป็นคนมีปัญญา และเป็นคนมีคุณธรรม โดยเฉพาะมีคุณสมบัติพื้นฐานที่เรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์. 2552: 632-633)

1. ปิโย (น่ารัก) คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนม เป็นกันเอง ชวนใจผู้เรียน เป็นที่พึ่งได้และปรึกษาไต่ถาม

2. ครุ (น่าเคารพ) คือ มีความประพฤติควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

3. ภาวนีย์ (น่าเจริญใจ) คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่องควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอ่ยอ้าง และรำลึกถึงด้วยความซาบซึ้ง มันใจ และภาคภูมิใจ

4. วัตตา (รู้จักพูดให้ได้ผล) คือ พูดเป็น รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูด อะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าว ตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

5. วจนักขโม (ทนต่อถ้อยคำ) คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามแม้จุกจิก ตลอดจนคำล่วงเกิน และคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ อดทนฟังได้ ไม่เบื่อนาย ไม่เสียอารมณ์

6. คัมภีรัญจะ กะถัง กัตตา (แถลงเรื่องล้ำลึกได้) คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ลึกซึ้ง ซับซ้อนให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

7. โน จัฏฐาเน นิโยชะเย (ไม่ชักนำในอฐาน) คือ ไม่ชักจูง ไปในทางเสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร

กัลยาณมิตร คือ บุคคลผู้เป็นที่รักในความดีงาม หมายถึงผู้ที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แนะ ชักจูง ช่วยบอกทางที่ถูกต้อง และดีงาม หรือเป็นตัวอย่างในการประพฤติ ปฏิบัติที่ดีในที่นี้ อาจรวมไปถึงพ่อ แม่ ครู อาจารย์ พระสงฆ์ หรือเพื่อนด้วยเช่นกัน

1.4.2 หลักโยนิโสมนสิการ

พระพรหมคุณาภรณ์ (2552: 669-670) ได้กล่าวถึง โยสิโสมนสิการ ไว้ว่า ประกอบด้วยโยนิโส กับ มนสิการ โยนิโส มาจาก โยนิ ซึ่งแปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญา อุบาย ส่วนมนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิด คำนึง ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้าเป็นโยนิโสมนสิการ จึงหมายถึง การทำในใจแยบคาย ซึ่งเป็นหลักของการคิดที่ทำให้มนุษย์มีความสามารถที่รู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะ วิธีคิดหาเหตุปัจจัย สืบค้นจากต้นเหตุตลอดทางจนถึงผลสุดท้ายที่เกิด แยกแยะเรื่องออกให้เห็นตามสภาวะที่เป็นจริง คิดตามความสัมพันธ์ที่สืบทอดจากเหตุโดยไม่เอาความรู้สึกอุปทานของตนเองเข้าใจจับในที่สุดก็จะสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมด้วยวิธีการแห่งปัญญา

โยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยภายในของมนุษย์ คือ ความเกี่ยวข้องกับการฝึกใช้ความคิด ให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ คิดอย่างวิเคราะห์ ไม่มองเห็นสิ่งต่างๆ อย่างตื้นๆ ผิดเผินเป็นขั้นตอนตอนสำคัญของการสร้างปัญญา ไม่ใช่ตัวปัญญา แต่เป็นเหตุให้เกิดปัญญา โยนิโสมนสิการ มีองค์ประกอบ 4 ส่วนคือ (พระพรหมคุณาภรณ์ (2552: 670-671)

1. อุบายมนสิการ แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือ คิดอย่างมีวิธี หรือ คิดถูก หมายถึง คิดถูกวิธีที่จะให้เข้าถึงความจริง

2. ปถมนสิการ แปลว่า คิดเป็นทางหรือคิดถูกทาง คือ คิดได้ต่อเนื่องตามลำดับ จัดลำดับได้หรือมีลำดับ ขั้นตอน แล่นไปเป็นแถวเป็นแนว หมายถึง ความคิดเป็นระเบียบตามแนวเหตุผล เป็นต้น ไม่ยุ่งเหยิงสับสนกระโดดไปกระโดดมา ทั้งนี้รวมถึงสามารถในการปรับความนึกเข้าสู่แนวทางที่ถูกต้อง

3. การณมนสิการ แปลว่า คิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาเหตุให้เข้าใจถึงต้นเค้า หรือแหล่งที่มาซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

4. อุปปาทมนสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผล คือ ใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เล็งถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย หมายถึง การคิดการพิจารณาที่ทำให้เกิดกุศลธรรม เช่น ปลุกเร้าให้เกิดความเพียร การรู้จักคิดในทางที่ทำให้หายหวาดกลัว ให้หายโกรธ การพิจารณาที่ทำให้มีสติ หรือทำให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคง

โยนิโสมนสิการที่เกิดขึ้นครั้งหนึ่งนั้น อาจมีครบทั้ง 4 ข้อ หรือเกือบครบทั้งหมดนั้น หากจะเขียนลักษณะทั้ง 4 ข้อสั้นๆ คงได้ความความว่า คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล และคิดเร้ากุศล ถ้าบุคคลคิดเองไม่เป็น ก็ไม่รู้จักใช้โยนิโสมนสิการ กัลยาณมิตรจึงต้องอาศัยศรัทธาเข้ามาช่วยเหลือ จะเห็นได้ว่า สำหรับลักษณะ 3 ด้านแรกของโยนิโสมนสิการกัลยาณมิตรจะช่วยได้เพียงชี้แนะส่องนำให้เห็นช่องแต่ตัวบุคคลผู้นั้นจะต้องคิดพิจารณาเข้าใจด้วยตนเอง วัตถุแห่งความคิดอย่างเดียวกัน แต่ใช้โยนิโสมนสิการกับ อโยนิโสมนสิการย่อให้ผลต่อชีวิตจิตใจและพฤติกรรมไปคนละอย่าง ตัวอย่างเช่น คนหนึ่งคำนึงถึงความตายด้วย อโยนิโสมนสิการ ก็เกิดความหวาดหวั่น หดหู่ ท้อถอย ไม่อยากทำอะไร หรือฟุ้งซ่าน คิดวุ่นวาย อีกหนหนึ่ง คำนึงถึงด้วยโยนิโสมนสิการ กลับทำให้เกิดความสำนึกในการที่จะละเว้นความชั่ว ใจสงบ เกิดความไม่ประมาท กระตือรือร้นเร่งทำสิ่งงาม โยนิโสมนสิการไม่ใช่ตัวปัญญา แต่เป็นปัจจัยให้เกิดปัญญา คือให้เกิดสัมมาทิฏฐิ

พระพรหมคุณาภรณ์ (2552: 676-724) ได้ประมวลวิธีคิดตามหลักโยนิโสมนสิการมาใช้ในการปฏิบัติไว้ ซึ่งแม้จะมีหลากหลายวิธี แต่เมื่อว่าโดยหลักการ ก็มี 2 แบบ คือ โยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือกำจัดอวิชชาโดยตรง และโยนิโสมนสิการที่มุ่งเพื่อสกัดหรือบรรเทาตัณหา โยนิโสมนสิการที่มุ่งกำจัดอวิชชาโดยตรงนั้น ตามปกติเป็นแบบที่ต้องใช้ในการปฏิบัติธรรมจนถึงที่สุด เพราะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจตามเป็นจริง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการตรัสรู้ ส่วนโยนิโสมนสิการแบบสกัดหรือบรรเทาตัณหา มักใช้เป็นข้อปฏิบัติขั้นต้นๆ ซึ่งมุ่งเตรียมพื้นฐานหรือพัฒนาตนเองในด้านคุณธรรมเห็นเป็นผู้พร้อมสำหรับการปฏิบัติขั้นสูงขึ้นไป เพราะเป็นเพียงขั้นขัดเกากิเลส วิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการ สามารถประมวลเป็นแบบใหญ่ ๆ ได้ 10 วิธี ดังนี้

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย หมายถึง การพิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผลให้รู้จักสภาวะที่เป็นจริง หรือพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไข ด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา อาจเรียกว่า วิธีคิดแบบอิทัปปัจจยตา (คิดตามความเป็นไปตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย) หรือคิดตามหลักปฏิจจสมุปบาท (สภาพที่อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น) จัดเป็นวิธีโยนิโสมนสิการแบบพื้นฐาน

2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ หรือกระจายเนื้อหา เป็นการคิดที่มุ่งให้มองและให้รู้จักสิ่งทั้งหลายตามสภาวะของมันเองอีกแบบหนึ่งในทางธรรม ท่านมักใช้พิจารณาเพื่อให้เห็นความไม่มีแก่นสาร หรือความไม่เป็นตัวเป็นตนที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลาย

3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ หรือ วิธีคิดแบบรู้ทันธรรมดา คือ มองอย่างรู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งจะต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัย ได้แก่ อาการที่สิ่งทั้งหลายทั้งปวงเมื่อเกิดขึ้นแล้วต้องดับไป ไม่เที่ยงแท้ ไม่คงที่ ไม่ยั่งยืน เป็นอนิจจัง สิ่งเหล่านั้นมีสภาวะถูกบีบคั้นกดดันไม่อาจคงอยู่ในสภาพเดิมได้ มีการเปลี่ยนสลาย เป็นทุกข์ และไม่มีใครเป็นเจ้าของครอบครองเป็นไปตามเหตุปัจจัย ไม่ใช่เป็นไปตามความยกของใคร เป็นอนัตตา

4. วิธีคิดแบบอริยสัจ หรือคิดแบบแก้ปัญหา หมายถึง วิธีคิดตามเหตุและผลหรือเป็นไปตามเหตุและผล ได้แก่ ทุกข์ คือ ตัวปัญหา สมุทัย คือ สาเหตุของปัญหา นิโรธ คือ ภาวะสิ้นปัญหา และมรรค คือ วิธีการ หรือข้อปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา จากสาเหตุที่แท้จริง เพื่อบรรลุจุดหมายคือ ภาวะสิ้นปัญหา อันได้แก่ ความดับทุกข์

วิธีคิดแบบอริยสัจ มีลักษณะทั่วไป 2 ประการ คือ ประการแรก เป็นวิธีคิดตามเหตุและผล สืบสาวจากผลไปหาเหตุ เพื่อแก้ไขที่ต้นเหตุ จัดเป็น คู่ คือ คู่ที่หนึ่ง: ทุกข์เป็นผล เป็นตัวปัญหาที่ไม่ต้องการ สมุทัยเป็นเหตุ เป็นที่มาของปัญหา จำเป็นต้องกำจัดหรือแก้ไข จึงจะพ้นจากปัญหาได้ คู่ที่สอง: นิโรธเป็นผล เป็นภาวะสิ้นปัญหา เป็นจุดหมายที่ต้องการเข้าถึง มรรคเป็นเหตุ เป็นวิธีการเป็นข้อปฏิบัติที่ต้องกระทำในการไขสาเหตุ เพื่อบรรลุจุดหมาย คือ ภาวะสิ้นปัญหา อันได้แก่ ความดับทุกข์

5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือวิธีคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย หมายถึงการคิดพิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างหลักการกับความมุ่งหมาย นำไปสู่การปฏิบัติถูกต้อง ตามหลักเกณฑ์ และสอดคล้องกับข้อปฏิบัติย่อยที่ส่งผลแก่หลักการใหญ่ตามที่ต้องการ

6. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก หรือพิจารณาให้ครบทั้งอัสสาทะ (ความยินดี) อาทีนะ (ข้อบกพร่อง) และนิสสรณะ (ความไม่ยั้งยืน) หมายถึง วิธีคิดที่ให้พิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ซึ่งเน้นการยอมรับความจริง ทั้งด้านดี ด้านเสีย หรือทั้งคุณและโทษ มองเห็นทางออก มองเห็นจุดหมายและรู้ว่า จุดหมายนั้น คืออะไร เป็นอย่างไร

7. วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้ คุณค่าเทียม หรือการพิจารณาเกี่ยวกับการใช้สอยหรือบริโภค หมายถึง วิธีคิดแบบสกัดหรือบรรเทาความอยากเข้ามาครอบงำจิตใจ จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 คุณค่าแท้ หมายถึง คุณค่าหรือประโยชน์จากสิ่งทั้งหลายในแง่ที่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรง หรือที่มนุษย์นำมาใช้แก้ปัญหาของตน เพื่อความดีงาม ความดำรงอยู่ด้วยดีของชีวิต คุณค่านี้อาศัยปัญญาเป็นเครื่องตีค่าหรือวัดราคา เป็นคุณค่าที่สนองปัญญา ประเภทที่ 2 คุณค่าเทียมหรือคุณค่าพอกเสริม หมายถึง คุณค่าหรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลาย ที่มนุษย์พอกเพิ่มให้แก่สิ่งนั้น เพื่อปรนเปรอการเสพ การบริโภคที่ไม่จำเป็น คุณค่านี้อาศัยตัณหา (ความอยาก) เป็นเครื่องตีราคา หรือวัดราคา

8. วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม หรือเร้ากุศล หมายถึง วิธีคิดที่สกัดกั้นบรรเทาและขัดเกลาความอยาก (ตัณหา) โดยเป็นข้อปฏิบัติสำหรับส่งเสริมความคิดเห็นที่ถูกต้อง (สัมมทิฏฐิ) ซึ่งนำเอาประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิตมาปรุงแต่งในทางที่ดีงาม ทำให้เกิดความคิด และการกระทำที่เป็นประโยชน์ พร้อมกับสร้างนิสัยที่ดีงามให้แก่จิตใจ

9. วิธีคิดแบบเป็นอยู่กับปัจจุบัน หรือวิธีคิดแบบมีปัจจุบันธรรมเป็นอารมณ์ หมายถึง วิธีคิดที่เป็นเพียงการมองอีกด้านหนึ่งของการคิดแบบอื่นๆ ที่เป็นอยู่ขณะในปัจจุบันที่เป็นแนวทางความรู้ด้วยพลังของปัญญา ที่มีสติสัมปชัญญะต่อสิ่งที่กำลังคิด

10. วิธีคิดแบบวิภัชวาท หมายถึง วิธีคิดที่แสดงออก โดยการพูดถึงสิ่งที่ตนเองคิด ซึ่งเป็นการมองและแสดงความจริงโดยแยกแยะออกให้เห็นแต่ละแง่แต่ละด้านครบทุกแง่ทุกด้าน ไม่ใช่จับเอาแง่เดียวหรือบางแง่ขึ้นมาวินิจฉัยตีคลุมลงไปทั้งหมด เป็นวิธีคิดวิเคราะห์ในลักษณะต่างๆ กัน เช่น จำแนกโดยแง่ของความเป็นจริง จำแนกโดยส่วนประกอบ จำแนกโดยการลำดับ

A 416593

1.4.3 ไตรสิกขา (กระบวนการของการศึกษา)

แกนนำแห่งกระบวนการของการศึกษา ได้แก่ สัมมาทิฏฐิ เมื่อมีสัมมาทิฏฐิ เป็นแกนนำและเป็นฐานแล้ว กระบวนการแห่งการศึกษาภายในตัวบุคคลก็ดำเนินไปได้กระบวนการนี้แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ เรียกว่า ไตรสิกขา (สิกขา หรือหลักการศึกษา 3 ประการ) (พระพรหมคุณาภรณ์ (2549: 10-11)

1. การฝึกฝนอบรมในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางการวาจาและอาชีวะ เรียกว่า อธิสีลสิกขา เรียกกันง่ายๆ ว่า ศีล

2. การฝึกฝนอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพสมรรถภาพและสุขภาพของจิต เรียกว่า อธิจิตตสิกขา เรียกกันง่ายๆ ว่า สมาธิ

3. การฝึกฝนอบรมทางปัญญา ให้เกิดความรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง ความรู้เป็นไปตามเหตุปัจจัยที่ทำให้แก้ไขปัญหาไปตามแนวทางเหตุผล รู้เท่าทันโลกและชีวิต จนสามารถทำจิตใจให้บริสุทธิ์ หลุดพ้นจากความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งต่างๆ ดับกิเลสดับทุกข์ได้ เป็นอยู่ด้วยจิตใจ อิสระผ่องใส เบิกบาน เรียกว่า อธิปัญญาสิกขา เรียกกันง่ายๆ ว่า ปัญญา

หลักการศึกษา 3 ประการนี้ จัดวางขึ้นไว้โดยอาศัยหลักปฏิบัติที่เรียกว่า วิธีการแก้ปัญหาของอารยชนเป็นฐาน วิธีแก้ปัญหาแบบอารยชนนี้ เรียกตามคำบาลีว่า อริยมรรค แปลว่าทางดำเนินสู่ความดับทุกข์ที่ ทำให้เป็นอารยชน หรือวิธีดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ อริยมรรคนี้มีองค์ประกอบที่เป็นเนื้อหาหรือรายละเอียดของการปฏิบัติ 8 ประการคือ (พระพรหมคุณาภรณ์. 2549: 11-14)

1. ทัศนะ ความคิดเห็น แนวความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยมต่าง ๆ ที่ดีงามถูกต้อง มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัยสอดคล้องกับความเป็นจริง หรือตรงตามสภาวะ เรียกว่า สัมมาทิฏฐิ (เห็นชอบ)

2. ความคิด ความดำริตริตรอง หรือคิดการต่างๆ ที่ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่เศร้าหมองขุ่นมัว เป็นไปในทางสร้างสรรค์ประโยชน์สุข เช่น คิดในทางเสียสละ หวังดี มีไมตรี ช่วยเหลือเกื้อกูล และความคิดที่บริสุทธิ์ อิงสัจจะ อิงธรรม ไม่เอนเอียงด้วยความเห็นแก่ตัว ความคิดจะได้จะเอา หรือความเคียดแค้น ชิงชัง มุ่งร้ายคิดทำลาย เรียกว่า สัมมาสังกับปะ (ดำริชอบ)

3. การพูด หรือการแสดงออกทางวาจาที่สุจริต ไม่ทำร้ายผู้อื่น ตรงความจริง ไม่โกหกหลอกลวง ไม่ส่อเสียด ไม่ให้ร้ายป้ายสี ไม่หยาบคาย ไม่เหลวไหล ไม่เพ้อเจ้อ เลื่อนลอย แต่สุภาพ นิ่มนวล ชวนให้เกิดไมตรีสามัคคี ถ้อยคำที่มีเหตุผล เป็นไปในทางสร้างสรรค์ก่อประโยชน์ เรียกว่า สัมมาวาจา (วาจาชอบ)

4. การกระทำที่ดีงาม สุจริต เป็นไปในทางสร้างสรรค์ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้ายกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีงาม ทำให้อยู่ร่วมกันได้ดี ทำให้สังคมสงบสุข คือการกระทำหรือทำการต่างๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่เป็นไปเพื่อการทำลายชีวิต ร่างกาย การทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น การล่วงละเมิดสิทธิในคู่ครองหรือของรักของหวงแทนของผู้อื่น เรียกว่า สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ)

5. การประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่ก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่น เรียกว่า สัมมาอาชีวะ (อาชีพชอบ)

6. การเพียรพยายามในทางที่ดีงามชอบธรรม คือ เพียรหลีกเว้นป้องกันสิ่งชั่วร้ายอกุศลที่ยังไม่เกิดขึ้น เพียรละเลิกกำจัดสิ่งชั่วร้ายอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรพยายามสร้างสรรค์สิ่งดีงาม หรือกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น เพียรส่งเสริมพัฒนาสิ่งดีงามหรือกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้เพิ่มพูนเจริญงอกงามยิ่งขึ้น ไปจนเพียบพร้อมไพบูลย์ เรียกว่า สัมมาวายามะ (พยายามชอบ)

7. การมีสติกำกับตัว คุมใจไว้ให้อยู่กับสิ่งที่เกี่ยวข้องต้องทำในเวลานั้นๆ ใจอยู่กับกิจ จิตอยู่กับงาน ระลึกได้ถึงสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่เกื้อกูลเป็นประโยชน์ หรือธรรมที่ต้องใช้ในเรื่องนั้นๆ เวลานั้นๆ ไม่หลงใหลเลื่อนลอย ไม่ละเลย หรือปล่อยตัวเผอเรอ โดยเฉพาะสติที่กำกับทันต่อพฤติกรรมของร่างกาย ความรู้สึก สภาพจิตใจ และความนึกคิดของตน ไม่ปล่อยให้อารมณ์ที่เย้ายวนหรือยั่วยุมาฉุดกระชากให้หลุดหลงเลื่อนลอยเสีย เรียกว่า สัมมาสติ (ระลึกชอบ)

8. ความมีจิตตั้งมั่น จิตใจดำเนินอยู่ในกิจในงานหรือในสิ่งที่กำหนด (อารมณ์) ได้สม่ำเสมอ แน่วแน่เป็นอันหนึ่งอันเดียว สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวกหวั่นไหว บริสุทธิ์ ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว นุ่มนวล ผ่อนคลาย ไม่เครียดกระด้าง เข้มแข็ง เอางาน ไม่หดหู่ท้อแท้ พร้อมที่จะใช้งานทางปัญญาอย่างได้ผลดี เรียกว่า สัมมาสมาธิ (จิตมั่นชอบ)

หลักการศึกษา 3 ประการ หรือ ไตรสิกขา นั้น ก็จัดวางรูปขึ้น โดยมุ่งให้ผลเกิดขึ้นตามหลักปฏิบัติแห่งอริยมรรค (มรรควิธีแก้ปัญหา) หรือมรรคแห่งความดับทุกข์ คือ เป็นการฝึกฝนอบรมให้องค์ทั้ง 8 แห่งมรรคนั้นเกิดมีและเจริญงอกงาม ใช้ประโยชน์ได้บริบูรณ์ยิ่งขึ้น แก้ไขปัญหาดับทุกข์ได้ดียิ่งขึ้นตามลำดับจนถึงที่สุด กล่าวคือ

1. อธิศีลสิกขา (ศีล) คือ การศึกษาด้านหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมีสัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) และสัมมาอาชีวะ (อาชีพชอบ) เจริญงอกงามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อมทางความประพฤติวินัย และความสัมพันธ์ทางสังคม ถึงมาตรฐานของอารยะชน เป็นพื้นฐานแก่การสร้างเสริมคุณภาพจิตได้ดี

2. อธิจิตตสิกขา (สมาธิ) การศึกษาด้านหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมีสัมมาวายามะ (พยายามชอบ) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) และสัมมาสมาธิ (จิตมั่นชอบ) เจริญงอกงามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อมทางคุณธรรม มีคุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิต พัฒนาถึงมาตรฐานของอารยะชนเป็นพื้นฐาน แห่งการพัฒนาปัญญาได้ดี

3. อธิปัญญาสิกขา (ปัญญา) คือการศึกษาด้านหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมีสัมมาทิฏฐิ (เห็นชอบ) และสัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) เจริญงอกงามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อมทางปัญญาถึงมาตรฐานของอารยะชน สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา มีจิตผ่องใส เบิกบาน ไร้ทุกข์ หลุดพ้นจากความยึดติด ถือมั่นต่างๆ เป็นอิสรเสรีด้วยปัญญาอย่างแม้จริง

จากสิ่งที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นว่า สัมมาทิฏฐิ ที่เป็นแกนนำแห่งกระบวนการของการศึกษานั้น จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยแห่งสัมมาทิฏฐิ 2 ประการ ดังนั้น ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษาจุดสนใจ ที่ควรเน้นกันเป็นพิเศษคือ เรื่องปัจจัยแห่งสัมมาทิฏฐิที่เป็นจุดเริ่มต้นเป็นแหล่งที่มาของการศึกษา คำที่พูดกันว่า การให้การศึกษา ก็อยู่ที่ปัจจัย 2 ประการนี้เอง ส่วนกระบวนการของการศึกษาที่เรียกว่า ศีล สมาธิ ปัญญา นั้น เพียงแต่รู้เข้าใจไว้เพื่อจัดสภาพแวดล้อมให้เกื้อกูล และคอยเสริม ควบคุม กระตุ้นปลุกเร้าให้เนื้อหาของการศึกษาดำเนินไปตามกระบวนการของไตราสิกขาที่สมบูรณ์

1.4.4 หลักอริยสัจ 4

อริยสัจ 4 คือ หลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา ถือได้ว่า เป็นแก่นแท้แหรือหัวใจของศาสนา เป็นสัจธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง ซึ่งมีความลึกซึ้งมาก อริยสัจ คือ ความจริงอันประเสริฐหรือเป็นอริยสัจ ถือได้ว่า อริยสัจเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา คำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหมดสรุปไว้ในอริยสัจ 4 ทั้งสิ้น อันประกอบด้วยองค์ 4 สรุปได้ ดังนี้ (กิตติชัย สุธาสิโนบล. 2558: 82-84)

1. ทุกข์ คือ ความจริงว่าด้วยความทุกข์ ความทุกข์หรือปัญหาอาจเกิดขึ้นได้กับทุกคนในทุกสถานที่ ทุกเวลา และทุกโอกาส คนเราเมื่อแก้ไขปัญหาใดปัญหาหนึ่งไปได้ปัญหาใหม่ ก็อาจเกิดติดตามมาให้แก้ไขอีกได้ตลอดเวลา สรุปได้ว่า ความทุกข์หรือปัญหาอาจเกิดกับใครก็ได้ทุกคน เราจะต้องไม่ประมาท ต้องพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับความจริง

2. สมุทัย คือ ความจริงว่าด้วยเหตุแห่งความทุกข์ ความทุกข์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นต้องมีสาเหตุ ต้องเกิดจากอะไรบางอย่าง ไม่ใช่มีขึ้นลอยๆ สาเหตุที่แท้จริงของความทุกข์ คือ ความอยากที่เกินพอดี ซึ่งเรียกว่า ตัณหา เช่น ความอยากได้อย่างโน้นอย่างนี้อันเกิดจากตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ อยากได้บ้านสวยๆ อยากมีรถยนต์ อยากมีเงินมากๆ ก็เกิดการทำลายธรรมชาติมีการตัดต้นไม้ทำลายป่าได้ ทำลายสิ่งแวดล้อมที่อยู่คู่กับสิ่งมีชีวิตมาเป็นเวลานานเพื่อตอบสนองความอยากของมนุษย์ พระพุทธเจ้าสอนว่า สรรพสิ่งเกิดจากเหตุ สรรพสิ่งจะดับหรือหมดไปก็เพราะเหตุไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้น เป็นไปหรือดับสลายไปเฉยๆ โดยไม่มีเหตุไม่มีปัจจัย พูดอีกนัยหนึ่งพระพุทธศาสนามิได้สอนให้เชื่อในเรื่องบังเอิญในบางครั้ง บางกรณี ที่เราคิดว่า มันเป็นไปโดยบังเอิญ ไม่มีเหตุ ไม่มีปัจจัยนั้น เป็นเพราะว่า เรามองไม่เห็นหรือไม่เข้าใจเหตุหรือปัจจัยของมัน จึงทึกทักเอาว่าสิ่งนั้นเกิดขึ้นหรือดับไปโดยบังเอิญ

3. นิโรธ คือ ความจริงว่าด้วยความดับทุกข์ ความทุกข์หรือปัญหาทั้งหลายนั้นดับได้ เมื่อความทุกข์เกิดจากสาเหตุ ถ้าเราดับสาเหตุเสีย ความทุกข์หรือปัญหานั้นก็ย่อมดับไปด้วย หากดับทุกข์หรือปัญหาได้หมดสิ้น ในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า นิพพาน จึงเหลือแต่ความสุขอย่างยิ่ง

4. มรรค คือ ความจริงว่าด้วยวิถีทางแห่งความดับทุกข์หรือปัญหา มีองค์ประกอบ 8 ประการ คือ

4.1 เห็นชอบ (สัมมาทิฏฐิ) คือ เห็นสิ่งต่างๆ ตามที่เป็นจริง

4.2 ดำริชอบ (สัมมาสังกัปปะ) คือ ไม่ลุ่มหลงมัวเมากับความสุขทางกาย พยาบาท และไม่คิดทำร้ายผู้อื่น

4.3 เจรจาชอบ (สัมมาวาจา) คือ การไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดหยาบ และไม่พูดสิ่งไร้สาระ

4.4 กระทำชอบ (สัมมากัมมันตะ) คือ ไม่ทำลายชีวิต ไม่ลักขโมย ไม่ประมาท และไม่พูดสิ่งไร้สาระ

4.5 เลี้ยงชีพชอบ (สัมมาอาชีวะ) คือ การทำมาหากินด้วยอาชีพที่สุจริตไม่คดโกง ไม่หลอกลวง ไม่ทำกิจกรรมในสิ่งที่เป็นผลร้ายต่อคนทั่วไป

4.6 พยายามชอบ (สัมมาวายามะ) คือ ความพยายามที่จะป้องกันมิให้ความชั่วเกิดขึ้น ความพยายามที่จะกำจัดความชั่วที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป ความพยายามที่จะสร้างความดีที่ยังไม่เกิดขึ้น และความพยายามที่จะรักษาความดีที่เกิดแล้วให้คงอยู่คลอดไป

4.7 ระลึกชอบ (สัมมาสติ) คือ การไม่หลงไม่ลืม รู้ตัวอยู่เสมอว่ากำลังเห็นสิ่งต่างๆ ตามที่เป็นจริง

4.8 ตั้งจิตมั่นชอบ (สัมมาสมาธิ) คือ การที่สามารถตั้งจิตให้จดจ่อกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้นาน

1.4.5 หลักอิทธิบาท 4

อิทธิบาท 4 คือ ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงเทศนาสอนภิกษุสงฆ์ให้เจริญอิทธิบาทอันประกอบด้วยองค์ 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เพื่อเป็นทางช่วยให้เกิดความสำเร็จในสิ่งที่พึงประสงค์

อิทธิบาท หมายถึง หนทางแห่งการดำเนินชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ความถูกต้องและเข้าถึงประโยชน์สุข ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรม 4 ประการคือ (พระพรหมคุณาภรณ์. 2552: 842-846)

1. ฉันทะ คือ ความรักและความพอใจสิ่งนั้น มีความรักและความรับผิดชอบต่องานต่อหน้าที่ของตน เมื่อมีความชอบและความพอใจในหน้าที่ของตน ก็สามารถจะเอาชนะความเบื่อหน่าย ความเกียจคร้าน และความย่อท้อได้

2. วิริยะ คือ ความพวกเพียร ความบากบั่น ความขยัน ความมุมานะที่จะเอาชนะ ความยากลำบาก ความเกียจคร้าน ความเบื่อหน่าย มุ่งที่จะกระทำหน้าที่การงานให้สำเร็จตามที่ได้มุ่งหมายไว้ วิริยะที่จะเป็นพลังสำคัญในการผลักดันให้สิ่งที่เราทำสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี หากเรามีความพอใจหรือรักสิ่งที่ทำเพียงประการเดียว แต่ไม่พากเพียรที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ เช่น มีความเกียจคร้าน ความย่อท้อ ความเบื่อหน่าย กลัวร้อน กลัวหนาว กลัวฝน กลัวเหนื่อย ฯลฯ ความสำเร็จย่อมจะบังเกิดไม่ได้

3. จิตตะ คือ การเอาใจใส่ ฝักใฝ่ ตรวจตรา ดูแลกิจการธุระที่เรารักผิดชอบอยู่เสมอ จิตตะ มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในการทงานเป็นอย่างมาก คือ ในการทำหน้าที่การงานต่างๆ หากมีฉันทะและวิริยะ กิจการนั้นย่อมดำเนินไปด้วยดี แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นไม่ใช่เป็นหลักประกันว่า จะประสบความสำเร็จเสมอไป ถ้าหากขาดจิตตะ เพราะการขาดความเอาใจใส่ ดูแล อาจสร้างความเสียหายขึ้นแก่งานที่เรารับผิดชอบ

4. วิมังสา คือ การไตร่ตรอง พิจารณาหรือใช้ปัญญาในการประกอบการงาน รู้จักคิดหาข้อบกพร่องหรือหนทางที่จะทำให้กิจการนั้นๆ สำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมาย กิจการงานที่จะสำเร็จลงได้นั้น จะต้องมีการพิจารณาแผนงานให้ถี่ถ้วน มีการวางแผนเป็นขั้นตอน แล้วดำเนินการไปตามลำดับ ถ้าเราทำงานที่ใหญ่เกินไปเมื่อเทียบกับเวลาและความสามารถแล้ว งานอาจล้มเหลวได้ ทั้งนี้เราจะต้องพิจารณาว่า งานที่กำลังกระทำอยู่นั้นเพื่ออะไร สำคัญกว่าอะไร สิ่งใดต้องทำก่อน สิ่งใดต้องทำทีหลัง เมื่อเสร็จงานชิ้นนี้แล้วจะทำอะไรต่อไป เมื่อไม่เสร็จตามกำหนดเวลาหรือไม่เสร็จครบถ้วนสมบูรณ์ ตามที่ตั้งใจไว้จะแก้ไขอย่างไร เรื่องเหล่านี้จะต้องพิจารณา ไตร่ตรองหาหนทางแก้ไขไว้ก่อน

1.4.6 หลักพรหมวิหาร 4

พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวาง ดุจพระพรหม มี 4 ประการ ดังนี้

1. เมตตา ความรัก คือ ความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์ และความสุข

2. กรุณา ความสงสาร คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง

3. มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ก็มีใจแช่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาทำดีงาม ประสบความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย พร้อมช่วยส่งเสริมสนับสนุน

4. อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง คือ มองตามความเป็นจริง โดยวางจิตเรียบสม่ำเสมอ มั่นคง เที่ยงตรงดุจตาชั่ง มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดี หรือชั่ว สมควรแก่เหตุที่ตนประกอบพร้อมที่จะวินิจฉัย วางตน และปฏิบัติไปตามหลักการ เหตุผล และความเที่ยงธรรม

1.4.7 หลักภาวนา 4

ภาวนา 4 (ในภาษาบาลี ให้ความหมายว่า “พัฒนา” คือวัฒนา นั่นเอง) แปลว่า ทำให้เจริญ ทำให้เป็น ทำให้มีขึ้น หรือฝึกอบรม แปลง่ายๆ ว่า การพัฒนา หรือการเจริญ ภาวนา 4 เป็นตัวชี้วัดด้านผลผลิตที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน กำหนดโดยวิเคราะห์จากผลที่ผู้เรียนควรได้รับจากการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา (พระธรรมปิฎก. 2546: 18-20) ได้กล่าวถึง การดำเนินการวัดผลประเมินผล โดยใช้หลักภาวนา 4 ไว้ว่า “การวัดผลประเมินผลต้องวัดตามสภาพจริง โดยใช้วิธีการหลากหลาย เหมาะสม สามารถทำได้ครอบคลุม ทั้งด้านพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งแวดล้อม (ด้านกาย)

ด้านพฤติกรรมที่มีต่อคนอื่น (ด้านศีล) ด้านคุณลักษณะของจิตใจ (ด้านจิต) และด้านความรู้ ความคิดที่ถูกต้อง (ด้านปัญญา) ซึ่งรวมเป็นภาวนา 4 (พัฒนาการทางกาย พัฒนาการทางสังคม พัฒนาการทางจิตใจ พัฒนาการทางปัญญา) ซึ่งเป็นข้อมูลจากการวัดผลประเมินผลที่เหมาะสม จะช่วยให้การพัฒนาต่อเนื่อง และมีความชัดเจนมากขึ้น

ภาวนา 4 คือ การพัฒนา 4 ด้าน ดังนี้

1. กายภาวนา เป็นการพัฒนากาย การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือ การมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่เกื้อกูลและได้ผลดี โดยรู้จักอยู่ดีมีสุขอย่างเกื้อกูลกันกับธรรมชาติ และปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างมีสติ มิให้เกิดโทษ แต่ให้เกื้อกูล เป็นคุณ กล่าวคือ ประการแรก รู้จักใช้อินทรีย์ เช่น ตาดู หูฟัง อย่างมีสติ ดูเป็นฟังเป็น ให้ได้ปัญญา และประการที่สอง กินใช้ด้วยปัญญา เสพบริโภคปัจจัย 4 และสิ่งของเครื่องใช้ตลอดจนเทคโนโลยีอย่างฉลาด ให้พอดีที่จะได้ผลตรงตามคุณที่แท้จริง ไม่ลุ่มหลง มัวเมา ไม่ประมาท ขาดสติ

2. ศีลภาวนา เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมดีงามในความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ โดยตั้งอยู่ในวินัย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี และมีอาชีวะสุจริต ไม่ใช้ กาย วาจา และอาชีพในทางที่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย แต่ใช้เป็นเครื่องพัฒนาชีวิตของตน และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างสรรค์สังคมส่งเสริมสันติสุข

3. จิตตภาวนา เป็นการพัฒนาจิตใจ คือ การทำจิตใจให้เจริญงอกงามขึ้นในคุณธรรม ความดีงาม ความเข้มแข็งมั่นคง และความเบิกบานผ่องใสสงบสุข สมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิตคืองอกงามด้วยคุณธรรม เช่น มีน้ำใจ เมตตากรุณา เผื่อแผ่ เอื้ออารี มีมุทิตา มีศรัทธา มีความเคารพอ่อนโยน ซื่อสัตย์ กตัญญู เป็นต้น สมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพจิต คือ มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง ขยันหมั่นเพียร พยายาม กล้าหาญ อดทน รับผิดชอบ มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น สมบูรณ์ด้วยสุขภาพจิต คือ มีจิตใจร่าเริง เบิกบาน สดชื่น เอิบอิ่ม โปร่งโล่ง สงบและเป็นสุข

4. ปัญญาภาวนา เป็นการพัฒนาปัญญา คือ การฝึกอบรมเจริญปัญญา เสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ให้รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญญา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่างๆ ด้วยปัญญาบริสุทธิ์ ซึ่งมองดูรู้เข้าใจเหตุปัจจัย มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงหรือตามที่มันเป็น ปราศจากอคติ และแรงจูงใจแอบแฝง เป็นผู้ที่กิเลสครอบงำบัญชาไม่ได้ ให้ปัญญาเจริญพัฒนาจนรู้เข้าใจหยั่งเห็นความจริง เป็นอยู่ด้วยปัญญารู้เท่าทัน เห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ บรรลุถึงความบริสุทธิ์ปลอดพ้นจากกิเลสสิ้นเชิง มีจิตใจเป็นอิสระสุขเกษมไร้ทุกข์

การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ได้นำหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนาจำนวน 7 หลักธรรม ได้แก่ ปรโตโฆสะ (กัลยาณมิตร) หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา หลักอริยสัจ 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักพรหมวิหาร 4 และหลักภาวนา 4

ปรโตโฆสะ (กัลยาณมิตร) คือ เสียงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก การเรียนรู้จากผู้อื่นในสิ่งที่ดีงามจากบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน อยู่ในขั้นตอนสร้างศรัทธา

หลักโยนิโสมนสิการ คือ ความเกี่ยวข้องกับการฝึกใช้ความคิดให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ คิดอย่างวิเคราะห์ ไม่มองเห็นสิ่งต่าง ๆ อย่างตื้น ๆ ผิวเผิน เป็นขั้นตอนสำคัญของการสร้างปัญญา อยู่ในขั้นตอนพัฒนาปัญญา

หลักไตรสิกขา คือ การฝึกฝนอบรมให้องค์ทั้ง 8 แห่งมรรคนั้นเกิดมีและเจริญงอกงาม ใช้ประโยชน์ได้บริบูรณ์ยิ่งขึ้น แก้ไขปัญหาดับทุกข์ได้ดียิ่งขึ้นตามลำดับจนถึงที่สุด อยู่ในขั้นตอนปรับปรุงและประยุกต์ใช้

หลักอริยสัจ 4 คือหลักธรรมที่สำคัญของพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นแก่นแท้หรือหัวใจของศาสนา เป็นความจริงอันประเสริฐ ประกอบไปด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค อริยสัจ4 ช่วยให้นักเรียนสังเกตพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริง ทำให้เกิดความกระจ่างทางปัญญา ปัญหาเกิดขึ้นได้เสมอถึงแม้ปัญหาหนึ่งจะยุติไปแล้วก็อาจเกิดปัญหาใหม่ให้เราต้องติดตามแก้ไขตลอดเวลา นำหลักธรรมนี้มาใช้แก้ปัญหาด้วยสติ ด้วยปัญญา ด้วยเหตุผล และมุ่งมั่นสืบสาวราวเรื่องของปัญหาด้วยตนเองด้วยความจริง ทำให้เกิดแสงสว่างแห่งปัญญา อยู่ในขั้นตอนปรับปรุงและประยุกต์ใช้ เป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล

หลักพรหมวิหาร 4 เป็นธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่ มี ผู้เรียนมีความปรารถนาดี มีไมตรี ช่วยเหลือให้ผู้อื่นมีความสุขและพ้นจากความเป็นทุกข์ มีใจเป็นกลางและมีความยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุข ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ประการ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา อยู่ในขั้นตอนสรุปและประเมินผล

หลักอิทธิบาท 4 คือ ธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จและทำให้เกิดความเจริญ อิทธิบาทประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เพื่อเป็นทางช่วยให้เกิดความสำเร็จในสิ่งที่พึงประสงค์ เป็นหนทางแห่งการดำเนินชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ถูกต้อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ปัญญาในการพิจารณาไตร่ตรอง ทดสอบ ทดลอง เพื่อหาคำตอบและแนวทางแก้ปัญหาไปสู่ความสำเร็จ อยู่ในขั้นพัฒนาปัญญา

หลักภาวนา 4 เป็นตัวชี้วัดด้านผลผลิตที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งการวัดผลประเมินผลต้องวัดตามสภาพจริง โดยใช้วิธีการหลากหลาย เหมาะสมสามารถทำได้ครอบคลุม ทั้งด้านพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งแวดล้อม (ด้านกาย) ด้านพฤติกรรมที่มีต่อคนอื่น (ด้านศีล) ด้านคุณลักษณะของจิตใจ (ด้านจิต) และด้านความรู้ ความคิดที่ถูกต้อง (ด้านปัญญา) 4 อยู่ในขั้นสรุปและประเมินผล ซึ่งเป็นการวัดผลและประเมินผลที่เหมาะสมจะช่วยให้การพัฒนาต่อเนื่องและมีความชัดเจนมากขึ้น

สรุปได้ว่าผลที่ได้จากการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธะ จะต้องพัฒนานักเรียนทั้ง 4 ด้านได้แก่ พฤติกรรมการเรียนทางกาย (กายภาวนา) พฤติกรรมการเรียนด้านทักษะสังคม (ศีลภาวนา) พฤติกรรมด้านจิตใจ (จิตตภาวนา) และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ปัญญาภาวนา) จึงจะสมบูรณ์รอบด้าน

1.5 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model)

รูปแบบการเรียนการสอนนี้ ได้รับการพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียน โดยให้ชื่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนนี้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model) ดังแสดงในภาพ ดังนี้

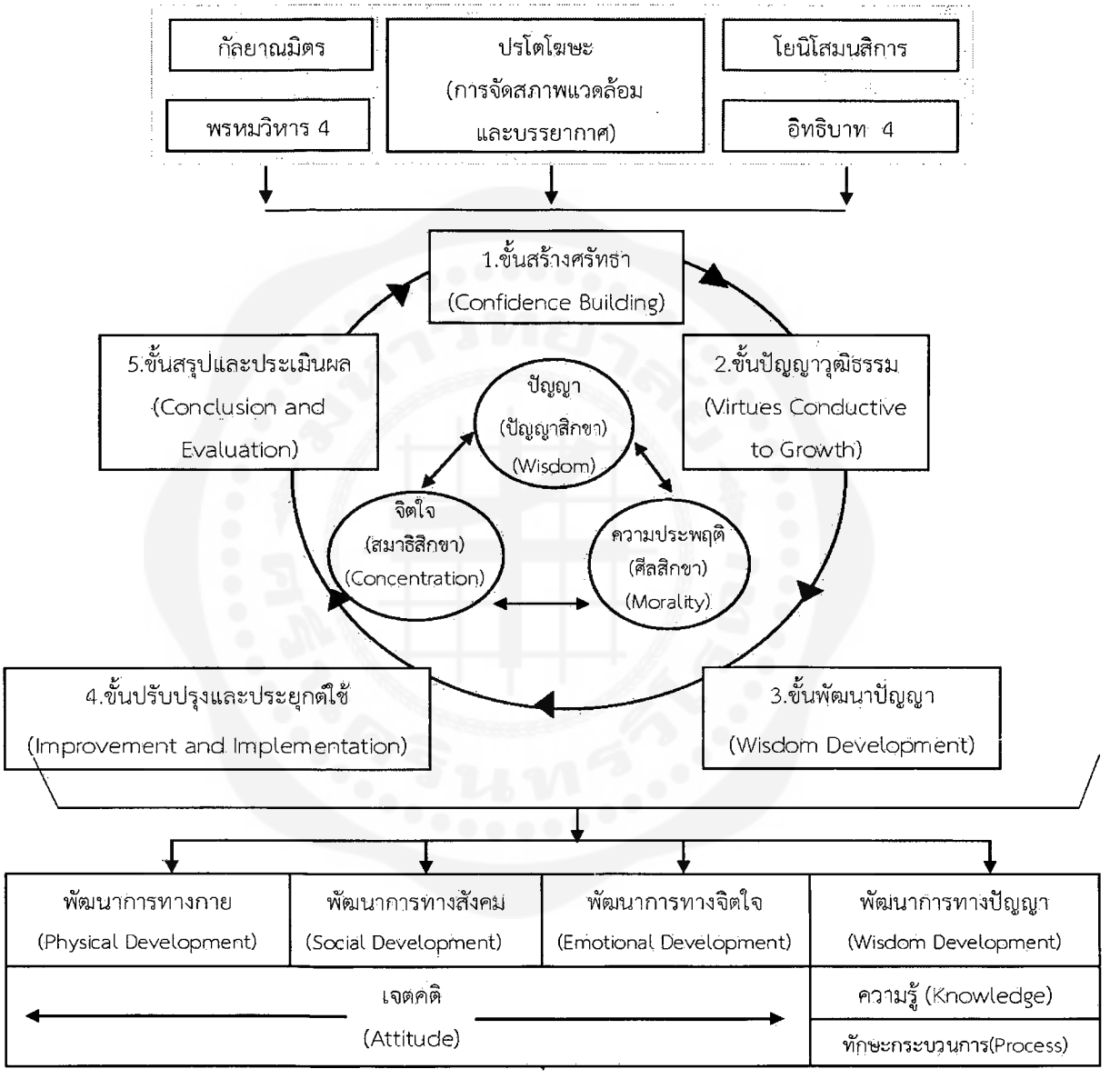

ภาพประกอบ 2 รูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธะ

ที่มา: กิตติชัย สุธาสิโนบล (2555: 72)

1.6 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบพุทธะ

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบพุทธะ สามารถสรุปรายละเอียดกิจกรรมแต่ละขั้นตอน ดังนี้ (กิตติชัย สุธาสิโนบล. 2555: 83-87)

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา (Confidence Building) เป็นขั้นที่เตรียมนักเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้ง ซึ่งเกิดจากความมั่นคงในเหตุผลเท่าที่รู้เห็น มั่นใจว่าเป็นไปได้ มีคุณค่า และมั่นใจว่าสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยการสวดมนต์ ฝึกสมาธิในลักษณะต่างๆ และทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ได้ทดลองปฏิบัติจนประจักษ์ความรู้จริงด้วยตนเอง ด้วยการสนทนา อภิปราย ถามคำถาม เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน พร้อมทั้งเตรียมบุคลิกภาพ ครูที่เป็นกัลยามิตร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน แสดงความรัก ความเมตตา ความจริงใจต่อนักเรียน พร้อมทั้งจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่เรียนเพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญา

ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาวุฒิธรรม (Virtues Conductive to Growth) เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและกำหนดหลักการ กฎเกณฑ์ในการเรียน เตรียมกิจกรรมการเรียน แบ่งกลุ่มนักเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรมและจัดเตรียม สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่จะใช้ในการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development) เป็นขั้นที่ใช้กระบวนการคิดโดยแยบคาย แบบโยนิโสมนสิการ การพัฒนาผ่านกิจกรรมการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง สืบเสาะหาความรู้ โดยใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ กระบวนการกลุ่ม การศึกษานอกสถานที่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การจดบันทึกข้อมูล การแก้ปัญหาตามแนวทางอริยสัจ การเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย พร้อมทั้งอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับความรู้ ข้อคิดเห็นที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนนำเสนอผลงานที่เกิดจากการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation) เป็นขั้นที่นักเรียนปรับปรุงพัฒนางาน เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จำลองหรือชีวิตจริง สู่ความสำเร็จด้วยความพอใจ ความเพียรพยายาม กระตือรือร้น จิตใจจดจ่อและใช้ปัญญาพิจารณาไคร่ครวญให้รอบคอบหรือจัดทำแผนผัง แผนที่ความคิด (Mind map) หรือโครงงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation) เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้นักเรียนสรุปความรู้ ประเมินผลงานของตนเองและกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงานและปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งในเชิงเนื้อหาที่เรียน และในเชิงของการเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม ผ่านกิจกรรมร้องเพลง สรุปบทเรียน อภิปรายกลุ่ม ประเมินชิ้นงาน แบบฝึกหัด แบบทดสอบ หรือจัดเก็บผลงานในแฟ้มสะสมงาน

ภาพประกอบ 3 แผนภูมิการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอนแบบพุทธะ

ที่มา: กิตติชัย สุธาสิโนบล (2558: 130)

1.7 องค์ประกอบของแผนการเรียนการสอนตามแบบพุทธะ

องค์ประกอบของแผนการเรียนการสอนตามแบบพุทธะ ประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ คือ 1) ผังวิเคราะห์เนื้อหากลุ่มสาระการเรียนรู้ 2) ชื่อหน่วยการเรียนรู้ ชื่อแผน ระดับชั้น ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 3) มาตรฐานการเรียนรู้ 4) ตัวชี้วัด 5) สาระสำคัญ 6) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 7) จุดประสงค์การเรียนรู้ 8) สาระการเรียนรู้ 9) กิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ 10) การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ตามแนวพุทธะ

รายละเอียดองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนการสอนตามแบบพุทธะมี ดังนี้

ผังวิเคราะห์เนื้อหากลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ส่วนของการแยกแยะเนื้อหาในหน่วยต่างๆ ว่ามีหน่วยย่อย และเนื้อหาอะไรบ้างที่จะกำหนดให้นักเรียนได้เรียนรู้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ให้สามารถมองเห็นภาพรวม ของเนื้อหาต่างๆ อย่างชัดเจน ไม่หลงประเด็น ซึ่งเป็นแนวทางให้กับครูยึดไว้เป็นหลักในการเรียนการสอน

1. มาตรฐานการเรียนรู้

คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักกษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการศึกษา และเพื่อให้ใช้เป็นหลักในการเทียบเคียง สำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแลการตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา

2. ตัวชี้วัด

คือ สิ่งที่นักเรียนต้องรู้ (ความรู้) สิ่งที่นักเรียนต้องปฏิบัติได้ (ทักษะกระบวนการ) และต้องแสดงให้เป็นเป็นคุณลักษณะหรือพฤติกรรมประจำตน ที่คงทนถาวร

3. สาระสำคัญ

คือ แนวความคิดรวบยอดและหลักการที่สำคัญที่ได้นำมัดลำดับความคิดเพื่อจะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง แนวความคิดหลักเหล่านั้นจะตรงตามมาตรฐานและสาระเรียนรู้ในแต่ละช่วง

4. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

คือ ความคาดหวังของพฤติกรรมที่นักเรียนสามารถแสดงออกในการจัดการเรียนการสอนในสาระการเรียนรู้ต่างๆ ตามแนวพุทธ ซึ่งแบ่งเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ด้านศีล ด้านสมาธิ และด้านปัญญาของผู้เรียน

5. จุดประสงค์การเรียนรู้

คือ ส่วนที่แสดงสมรรถภาพหรือผลการเรียนของผู้เรียนที่ได้รับการสอนด้วยการจัดกิจรรมการเรียนรู้ตามแนวพุทธ มีลักษณะการหลอดรวมทางด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) และด้านความรู้ ความคิด และการปฏิบัติ (ปัญญา)

6. สาระการเรียนรู้

คือ เนื้อหาสาระที่สรุปไว้แต่ละกิจกรรม เพื่อให้ครูผู้สอนได้นำไปสอน หรือสรุปให้ผู้เรียนหลังจากทำกิจกรรมแล้ว

7. กิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนมีลักษณะการจัดโดยการนำความรู้ ความเข้าใจในสาระการเรียนรู้ต่างๆ เข้ามาเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม ซึ่งประกอบด้วย หลักกัลยาณมิตร หลักพรหมวิหาร 4 หลักโยนิโมนสิการ หลักไตรสิกขา และหลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมุ่งศึกษาปัญหา หรือแสวงหาความรู้เป็นองค์รวม โดยผู้สอนจัดการสภาพแวดล้อมแลบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร เอื้อในการพัฒนานักเรียนดังกล่าว จัดผ่านระบบไตรสิกขาที่นักเรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรมทั้งศีล (Morality) หรือพฤตกรรม หรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับตนเองและสังคม สมาธิ

(Concentration) หรือด้านการพัฒนาจิตใจที่มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งสงบสุข ตลอดจนมีสุขภาพจิตที่ดี และปัญญา (Wisdom) ที่มีความรู้ที่ถูกต้อง มีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่แยบคาย (โยนิโสมนสิการ) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธ ได้กำหนดขั้นตอนการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา เป็นขั้นที่เตรียมนักเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้ง ซึ่งเกิดจากความมั่นใจในเหตุผลเท่าที่รู้เห็น มั่นใจว่าเป็นไปได้ มีคุณค่า และมั่นใจว่าสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย

1. สวดมนต์ ฝึกสมาธิในลักษณะต่างๆ
2. ทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์
3. ทดลองปฏิบัติจนประจักษ์ความรู้จริงด้วยตนเอง
4. สนทนาซักถาม อภิปราย ถามคำถาม เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน
5. เตรียมบุคลิกภาพครูที่เป็นกัลยาณมิตร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน
6. แสดงความรัก ความเมตตา ความจริงใจต่อผู้เรียน
7. จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่เรียน เพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญา

ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาวุฒิธรรม เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและกำหนดหลักการ กฎเกณฑ์ในการเรียนเตรียมกิจกรรมการเรียน แบ่งกลุ่มนักเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรม การจัดเตรียม สื่อ อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ที่จะใช้ในการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา เป็นขั้นที่ใช้กระบวนการคิดโดยแยบคาย (โยนิโสมนสิการ) ในการพัฒนาผ่านกิจกรรมการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง สืบเสาะหาความรู้ โดยใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ กระบวนการกลุ่ม การศึกษานอกสถานที่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การจดบันทึกข้อมูล การแก้ปัญหาตามแนวทางอริยสัจ การเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย พร้อมทั้งอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับความรู้ข้อคิดเห็นที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนนำเสนอผลงานที่เกิดจากการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่นักเรียนปรับปรุงพัฒนางาน เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จำลองหรือชีวิตจริงสู่ความสำเร็จด้วยความพอใจ ความเพียรพยายาม กระตือรือร้น จิตใจจดจ่อและใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญให้รอบคอบ หรือจัดทำเป็นแผ่นพับMind map หรือโครงงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้นักเรียนสรุปความรู้ ประเมินผลงานของตนเองและกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงาน และปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันทั้งในเชิงเนื้อหาที่เรียน และในเชิงของการเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรมผ่านกิจกรรมร้องเพลง สรุปบทเรียน อภิปรายสรุป ประเมินชิ้นงาน ทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบ หรือจัดเก็บผลงานในแฟ้มสะสมงาน

8. สื่อและแหล่งเรียนรู้

สื่อและแหล่งเรียนรู้ คือ วัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและเป็นส่วนที่แสดงถึงแหล่งศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมทั้งสำหรับผู้สอนและผู้เรียน โดยอาจเป็นสถานที่ บุคคล เอกสาร Website บทเรียนสำเร็จรูป หรือ e-book เป็นต้น

9. การวัดและประเมินผล

เป็นส่วนที่มุ่งให้ครูได้ศึกษาพัฒนาการของผู้เรียน โดยสังเกตพฤติกรรมและการตรวจสอบผลงานของผู้เรียนทั้งในลักษณะรายบุคคล รายกลุ่ม และทั้งชั้นเรียน ซึ่งในการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธ มีการวัดและประเมินผล ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วนในการศึกษาพัฒนาของผู้เรียน ดังต่อไปนี้

9.1 พฤติกรรมการเรียนด้านกาย (กายภาวนา) หมายถึง การแสดงออกของนักเรียน ขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ในการพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เป็นกายภาพหรือวัตถุ ซึ่งวัดได้จากแบบสังเกตพูติกรรมการเรียนด้านกาย (กายภาวนา) ประกอบด้านพฤติกรรมการเรียนด้านกายที่พึงประสงค์ ได้แก่

1. ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม
2. ใช้และเก็บอุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม
3. ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการสังเกตและปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม
4. ดูแลรักษาความสะอาดร่างกายและแต่งกายเหมาะสมกับการปฏิบัติกิจกรรม

9.2 ทักษะ (กายภาวนา/ศีลภาวนา) หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ในการพัฒนาพฤติกรรมความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งวัดได้จากแบบสังเกตทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) ประกอบด้วย ทักษะทางสังคมที่พึงประสงค์ ได้แก่

1. การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี
2. มีการติดต่อสื่อสารร่วมกับผู้อื่น
3. มีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมห้องในทางบวก

9.3 ด้านเจตคติ (จิตตภาวนา) หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ในการพัฒนาด้านจิตใจที่อาศัยสมาธิเป็นตัวแกนในการฝึกและมีบทบาทแสดงออกมาทางเจตจำนง ซึ่งวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมด้านจิตใจ (จิตตภาวนา) ประกอบด้วยพฤติกรรมการเรียนด้านจิตใจ ที่พึงประสงค์ ได้แก่

1. มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่-แบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น
2. มีความเพียรพยายาม มีเหตุมีผล และกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม
3. ร่าเริงแจ่มใส อารมณ์ดี สงบสุขเสมอ

9.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ปัญญาภาวนา) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการเรียนรู้ ซึ่งพิจารณาจากคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

10. บันทึกหลังสอน

เป็นส่วนที่ให้ผู้สอนบันทึกปรากฏการณ์ที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยผู้สอนต้องทำน้าที่เป็นนักวิจัยในชั้นเรียน ที่สามารถบันทึกเรื่องราวต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนต่อไป ซึ่งในการบันทึกหลักสอนสำหรับการจัดการเรียนการสอน ตามแนวพุทธประกอบไปด้วย เช่น การบันทึกสิ่งที่ประทับใจที่ได้รับในวันนี้ การบันทึกปัญหาอุปสรรคในการบันทึกความคิดเห็นอื่นๆ ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธะ

11. ข้อเสนอแนะ

เป็นส่วนที่ให้ผู้สอนตระหนักว่าต้องเตรียมการอะไรบ้างก่อนดำเนินการสอน ขณะสอนต้องกระทำหรือเผ้าระวังสิ่งใดและเมื่อสอนเสร็จต้องดำเนินการอย่างไร พร้อมทั้งระบุทางเลือกต่างๆ หรือ ข้อจำกัดหรือข้อพึงระวังหรือข้อเสนอแนะอื่นๆ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดกระบวนการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ตามองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ตามแนวคิดของ ดร.กิตติชัย สุธาสิโนบล ข้างต้น

1.8 แนวทางการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนการสอนแบบแนวพุทธะ

การวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนการสอนตามแบบพุทธะประกอบด้วยผลที่ได้รับการพัฒนานักเรียนด้านกายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา ดังต่อไปนี้ (กิตติชัย สุธาสิโนบล. 255: 74-76)

1. พฤติกรรมการเรียนด้านกาย (กายภาวนา) เป็นการแสดงออกของนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ต่างๆ ในการพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เป็นภายภาพหรือวัตถุ ซึ่งวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนด้านกาย (ภายภวนา) ประกอบด้วย พฤติกรรมการเรียนด้านกายที่พึงประสงค์ ได้แก่

1.1 ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม

1.2 ใช้และเก็บอุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม

1.3 ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการสังเกตและปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม

1.4 ดูแลรักษาความสะอาดร่างกายและแต่งกายเหมาะสมกับการปฏิบัติกิจกรรม

2. พฤติกรรมการเรียนด้านทักษะ (ศีลภาวนา) เป็นการแสดงออกของนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ต่างๆ ในการพัฒนาพฤติกรรมความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) ประกอบด้วยทักษะทางสังคมที่พึงประสงค์ ได้แก่

2.1 ทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือเกื้อกูลกันใช้กายวาจาได้อย่างสร้างสรรค์

2.2 มีวินัย และความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

2.3 ปฏิบัติกิจกรรมเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด

3. พฤติกรรมการเรียน (จิตตภาวนา) เป็นการแสดงออกของนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ต่างๆ ในการพัฒนาด้านจิตใจที่อาศัยสมาธิเป็นตัวแกนในการฝึกและมีบทบาทออกมาทางเจตจำนง ซึ่งวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมด้าน (จิตตภาวนา) ประกอบด้วย พฤติกรรมการเรียนด้านจิตใจที่พึงประสงค์ใน 3 ด้าน ได้แก่

3.1 ด้านคุณภาพจิต ได้แก่ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น

3.2 ด้านสมรรถภาพจิต ได้แก่ มีความเพียรพยายาม มีเหตุมีผล และกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม

3.3 ด้านสุขภาพจิต ได้แก่ ร่าเริงแจ่มใส อารมณ์ดี และสงบสุขเสมอ

4. พฤติกรรมด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) เป็นการพัฒนาปัญญา คือ การฝึกอบรมเจริญปัญญา เสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ให้รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่างๆ ด้วยปัญญาบริสุทธิ์ ซึ่งมองดูรู้เข้าใจเหตุปัจจัย มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงหรือตามที่มันเป็น ปราศจากอคติ และแรงจูงใจแอบแฝง เป็นผู้ที่กิเลสครอบงำบัญชาไม่ได้ ให้ปัญญาเจริญพัฒนาจนรู้เข้าในหยั่งเห็นความจริง เป็นอยู่ด้วยปัญญาเท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะบรรลุถึงความบริสุทธิ์ปลอดพ้นจากกิเลสสิ้นเชิง มีจิตใจเป็นอิสระสุขเกษมไร้ทุกข์

การวัดผลและประเมินผลจากการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ เป็นการวัดพฤติกรรมทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วยพฤติกรรมการเรียนด้านกาย (กายภาวนา) พฤติกรรมการเรียนด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) พฤติกรรมการเรียนด้านจิตใจ (จิตตภาวนา) และพฤติกรรมด้านสติปัญญา (ปัญญาภาวนา)

2. หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่จัดขึ้นเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุล ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองไทยพลโลก ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ โดยยึดหลักการในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

2.1 หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางการสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม

กระบวนการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาตามลักษณะนิสัย

กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียน ควรได้รับการฝึกฝน พัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้กระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552ก: 4-25)

2.2 ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2552ก: 132-133) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ไว้ว่า ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์ และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆไว้ ดังนี้

ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยคัดเลือกเอาเนื้อหาในสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มาใช้ในการวิจัย

2.3 มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่นศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติ ศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถ วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมภูมิปัญญาไทยมีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผล ต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้มาตรฐานการเรียนรู้ ในสาระการเรียนรู้ที่ 2 สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต มาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

2.4 กระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2552: 25-26) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมไว้ว่า การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาและขยายความคิดของตนเองจากความรู้ที่ได้เรียน ผู้เรียนต้องได้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้งในส่วนกว้างและลึก และจัดในทุกภาคและชั้นปี

หลักการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่

1. จัดการเรียนการสอนที่มีความหมาย โดยเน้นแนวคิดที่สำคัญ ๆ ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ทั้งในและนอกโรงเรียนได้ เป็นความคิด ความรู้ที่คงทน ยั่งยืน มากกว่าที่จะศึกษาในสิ่งที่เป็นเนื้อหาหรือข้อเท็จจริงที่มากมาย กระจัดกระจาย แต่ไม่เป็นแก่นสาร การจัดกิจกรรมที่มีความหมายต่อผู้เรียนและด้วยการประเมินผลที่ทำให้ผู้เรียนต้องใส่ใจในสิ่งที่เรียนเพื่อแสดงให้เห็นว่าเขาได้เรียนรู้และสามารถทำอะไรได้บ้าง

2. จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการ การบูรณาการตั้งแต่หลักสูตร หัวข้อที่จะเรียนโดยเชื่อมโยงเหตุการณ์พัฒนาการต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เกิดขึ้นในโลก เข้าด้วยกัน บูรณาการความรู้ ทักษะค่านิยมและจริยธรรมลงสู่การปฏิบัติจริงด้วยการใช้แหล่งความรู้ สื่อ และเทคโนโลยีต่าง ๆ และสัมพันธ์กับวิชาต่าง ๆ

3. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาค่านิยม จริยธรรม จัดหัวข้อหน่วยการเรียนที่สะท้อนค่านิยม จริยธรรม ปทัสถานในสังคม การนำไปใช้จริงในการดำเนินชีวิต ช่วยผู้เรียนให้ได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ยอมรับและเข้าใจในความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตนและรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

4. จัดการเรียนการสอนที่ท้าทาย คาดหวังให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ทั้งในส่วนตนและการเป็นสมาชิกกลุ่ม ให้ผู้เรียนใช้วิธีสืบเสาะ จัดการกับการเรียนรู้ของตนเอง ใส่ใจและเคารพความคิดเห็นของผู้เรียน

5. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิด ตัดสินใจ สร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง จัดการตัวเองได้ มีวินัยในตนเองทั้งด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ต้องมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนเรียนรู้ได้ แม้ว่าอาจไม่ใช่เด็กทุกคนที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนในระดับที่เท่ากัน

การจัดกระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนั้น ครูผู้สอนจะใช้วิธีการสอนที่หลากหลายผสมผสานกันเหมือนกับการสอนอื่น ๆ เพราะเหตุว่าไม่มีการสอนวิธีในวิธีหนึ่งที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว การสอนที่ดีคือการสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์ ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนและนักการศึกษาในปัจจุบันรู้ว่า การพัฒนารูปแบบการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับครูผู้สอนซึ่งมีบุคลิกภาพต่างกัน ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน และบริบทที่แตกต่างเป็นสิ่งที่ทำได้ ครูผู้สอนบางคนและนักเรียนบางกลุ่ม อาจชอบวิธีการสอนเป็นรายบุคคล ครูบางคนและนักเรียนบางกลุ่มอาจชอบใช้วิธีการสอนด้วยการอภิปรายการทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนบางคนอาจชอบใช้ทั้งสองวิธี อย่างไรก็ตามตัวครูผู้สอนเองก็จะต้องมีความยืดหยุ่น ใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนบ้าง พร้อมทั้งมีการวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าเป็นอย่างดี

การสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ได้ด้วยทั้งการสอนแบบบูรณาการและการสอนแบบแยกรายวิชา ด้วยเหตุผลที่ว่าการสอนกลุ่มสาระการเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีเหตุผลที่สนับสนุนอย่างน้อย 3 ประการ คือ ความเหมาะสมทางด้านปรัชญา คือ ความเหมาะสมทางด้านจิตวิทยา และความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของวิชาความรู้สมัยใหม่ กล่าวคือ

1. เหตุผลในด้านความเหมาะสมทางด้านปรัชญา เนื่องจากในการศึกษาภาคบังคับนั้น เรื่องที่กำหนดไว้ในหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จะต้องมีประโยชน์ ทั้งต่อตัวผู้เรียนและสังคมโดยส่วนรวม และผู้เรียนเองก็ต้องมีความแน่ใจว่า สิ่งที่เขาถูกบังคับให้เรียนนั้นจะต้องเกิดประโยชน์แก่ตัวเขาไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ดังนั้น การสอนแบบบูรณาการจึงมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งในการพัฒนาตนเองและสังคม

2. เหตุผลในด้านความเหมาะสมทางด้านจิตวิทยา การสอนแบบบูรณาการเป็นการสอนที่พยายามจะตอบสนองธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก เนื่องจากเด็กมักจะมองโลกเป็นหน่วยเดียว แต่มักจะตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับทุกเรื่องทุกวิชา ดังนั้น บทบาทของครูควรจะทำก็คือ ครูผู้สอนจะต้องจัดประสบการณ์และช่วยชี้แนะ ช่วยเหลือวิธีการศึกษาค้นคว้า หาคำตอบที่มาจากความรู้หลายๆ ด้านหลายวิชา รวมทั้งขั้นตอนในกระบวนการศึกษาค้นคว้าให้แก่ผู้เรียนด้วย

3. เหตุผลในด้านความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของวิชาความรู้สมัยใหม่ ปัจจุบันวิชาต่างๆ มักจะมีการเชื่อมโยงความรู้เข้าด้วยกันทำให้เกิดวิชาใหม่ๆ ขึ้นหลายวิชา เช่น ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์การเกษตร ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ฯลฯ และโดยเฉพาะคำว่า “สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม” ซึ่งดูเหมือนว่าเป็นสนามวิชาที่ประกอบด้วยวิชาต่างๆ ที่แยกเป็นอิสระต่อกัน แต่ในแต่ละวิชาก็ยังมีเนื้อหาจากหลายสาขาวิชาอยู่ ทั้งในส่วนของสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และมนุษยศาสตร์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจัดกระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2.5 สาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตฯ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ระบุถึงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวินัยนั้น ได้จัดสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552: ก1- 25)

2.5.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่นศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.5.2 มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ของสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งกำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตาราง 1 ตัวชี้วัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (มาตรฐาน ส 2.1)

ตัวชี้วัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
1. ยกตัวอย่างและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี
2. เสนอวิธีการ ปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่น จากการละเมิดสิทธิเด็ก
3. เห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทย
4. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตาราง 2 ตัวชี้วัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (มาตรฐาน ส 2.2)

ตัวชี้วัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
1. อธิบายโครงสร้างอำนาจ หน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ระบุบทบาทหน้าที่และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น
3. วิเคราะห์ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.5.3 คำอธิบายสาระการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

จุดเน้นที่ 1 ความเป็นไทย

1. ลักษณะที่ดีของคนไทย (มารยาทไทย กตัญญูกตเวที เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ)

2. ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีไทย (การแต่งกาย ภาษา ภูมิปัญญา ประเพณี)

จุดเน้นที่ 2 รักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

1. การเห็นคุณค่าและการแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

จุดเน้นที่ 3 ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1. การดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

จุดเน้นที่ 4 ความปรองดอง สมานฉันท์

1. การอยู่ร่วมกันในสังคมแห่งความหลากหลาย

2. การจัดการความขัดแย้งและสันติวิธี

จุดเน้นที่ 5 ความมีวินัยในตนเอง

1. ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

คำอธิบายรายวิชา

ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทยในการสนทนา การปฏิบัติตนตามกาลเทศะ และการต้อนรับผู้มาเยือนรู้คุณค่า ใช้อย่างประหยัด คุ้มค่าและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมในศิลปวัฒนธรรมไทยปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเองเห็นคุณค่าและแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ด้วยการใช้สินค้าไทย ดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุและสาธารณสมบัติ ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี ปฏิบัติตนตามพระราชจริยวัตรและพระจริยวัตร ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท ในเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความสามัคคีหลักการทรงงาน ในเรื่องการทำตามลำดับขั้นและทำงานอย่างมีความสุข และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง มีส่วนร่วมในการสร้างและปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน ในการรักษาความสะอาด การรักษาของใช้ร่วมกันและการดูแลพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างกฎ ระเบียบด้วยหลักเหตุผลและยึดถือประโยชน์ส่วนรวม ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียน ในเรื่องการยึดถือหลักความจริง ความดีงาม ความถูกต้องและหลักเหตุผล การยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ การยึดหลักความเสมอภาคและความยุติธรรม มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจในกิจกรรมของห้องเรียนและโรงเรียน ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียรอดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง ยอมรับความหลากหลาย

ทางสังคมวัฒนธรรมในท้องถิ่น ในเรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนาและสิ่งแวดล้อมอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติและพึ่งพากัน ด้วยการเคารพซึ่งกันและกัน ไม่แสดงกิริยา วาจาดูหมิ่นผู้อื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และแบ่งปัน วิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาคของตนเอง ในเรื่องการจัดการทรัพยากร และการขัดแย้งทางความคิด และเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการแก้ปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทย ภาคภูมิใจและรักษาไว้ซึ่งความเป็นไทย แสดงออกถึงความรักชาติยึดมั่นในศาสนา เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ สามารถจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และมีวินัยในตนเอง (หลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นฐาน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. 2555: 45-46)

2.5.4 สาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

รายวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มี 4 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พลเมืองดีของสังคม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สิทธิของเด็ก
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความมีวินัยในตนเองสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยได้นำเอาเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 มาจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ จำนวน 13 แผน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือวิจัยครั้งนี้

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ ดังนี้

วุฒิชัย ดานะ (2553: 32) ได้กล่าวว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ระดับความรู้ความสามารถ และทักษะที่ได้รับและพัฒนามาจากการเรียนการสอนวิชาต่างๆ โดยอาศัยเครื่องมือในการวัดผลหลังจากการเรียนหรือจากการฝึกอบรม

ขนิษฐา บุญภักดี (2552: 10) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอน อาจได้มาจากกระบวนการที่ไม่ต้องอาศัยการทดสอบ เช่น การสังเกต และจากการใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั่วไป

พิมพ์ประภา อรัญมิตร (2552: 18) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คุณลักษณะและความรู้ความสามารถที่แสดงถึงความสำเร็จที่ได้จากการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ ซึ่งสามารถวัดเป็นคะแนนได้จากแบบทดสอบทางภาคทฤษฎีหรือภาคปฏิบัติหรือทั้งสองอย่าง

พัฒนาพงษ์ สีกา (2552: 32) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลที่เกิดจากการกระทำของบุคคล ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเนื่องจากการได้รับประสบการณ์โดยการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน และสามารถประเมินหรือวัดประมาณค่าได้จากการทดสอบ หรือจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน และสามารถประเมินหรือวัดประมาณค่าได้จากการทดสอบ หรือการสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง

ทิศนา แขมมณี (2548: 10) กล่าวว่าผลสัมฤทธิ์ คือ การทำให้สำเร็จ หรือประสิทธิภาพทางด้านการกระทำในทักษะที่กำหนดให้หรือด้านความรู้ ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การเข้าถึงความรู้ การพัฒนาทักษะในด้านการเรียน ซึ่งอาจพิจารณาจากคะแนนสอบที่กำหนดให้คะแนนที่ได้จากงานที่ครูมอบหมายให้หรือทั้งสองอย่าง

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2545: 16) กล่าวถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมายถึง ผลการเรียนรู้ที่แต่ละคนได้ศึกษาเล่าเรียนมาแล้วในอดีตหรือปัจจุบัน โดยประเมินความรู้ทางด้านเนื้อหาเชิงวิชาการเป็นหลัก

กล่าวโดยสรุป ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ ความสามารถและทักษะที่ได้รับจากการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือการเรียนรู้ในชั้นเรียนในรายวิชาต่าง ๆ โดยอาศัยความสามารถเฉพาะบุคคล ซึ่งสามารถวัดเป็นคะแนนที่ได้จากการทดสอบ หรือเกรดที่ได้จากการเรียน

3.2 ลักษณะของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ลักษณะของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีหลายลักษณะ โดยจะกล่าวถึง 2 ด้าน ดังนี้

วนิดา ดีแป้น (2553: 22)

3.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านสมอง จำแนกเป็น 6 ระดับ ดังนี้

1) ผลสัมฤทธิ์ด้านความจำ เป็นสิ่งที่สำคัญทางการเรียน ความจำเป็นตัวเสริมให้เกิดความรู้ความสามารถในการเรียน ความจำเป็นผลสัมฤทธิ์พื้นฐานก่อนการแสดงความสามารถในระดับสูงขึ้น

2) ผลสัมฤทธิ์ด้านความเข้าใจ เป็นการแสดงความสามารถในระดับสูงขึ้นกว่าความจำ

3) ผลสัมฤทธิ์ด้านการนำไปใช้ เป็นการนำความรู้ที่ได้เรียนไปแล้วไปใช้ในสถานการณ์อื่นที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการบรรลุจุดมุ่งหมายของการนำไปใช้

4) ผลสัมฤทธิ์ด้านการวิเคราะห์ เป็นการแยกแยะเนื้อหาให้เป็นส่วนย่อย แล้วระบุส่วนย่อยกับส่วนย่อย หรือส่วนย่อยกับส่วนใหญ่

5) ผลสัมฤทธิ์ด้านการสังเคราะห์ เป็นการนำสิ่งที่วิเคราะห์มาผสมผสานเป็นเรื่องใหม่

6) ผลสัมฤทธิ์ด้านการประเมิน ความสามารถในด้านการประเมินเพื่อให้ได้คุณค่าบางอย่าง ถือว่าเป็นขั้นสุดท้ายของการพัฒนาทางสังคมของผู้เรียน

กล่าวโดยสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านสมองขึ้นอยู่ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละบุคคลซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล

3.2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตใจ เป็นสิ่งที่เป็นนามธรรมและมีขอบเขตกว้างมาก ตั้งแต่การรับรู้จนถึงความพึงพอใจในคุณค่า แบ่งย่อยเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1) ขั้นการรับรู้ เป็นระดับต่ำ หมายถึง การที่บุคคลแต่ละคนเปิดใจอยากรับรู้ว่าเกิดอะไรขึ้นภายนอกบ้าง คือการรู้ตัวและการตั้งใจรับรู้เพิ่ม

2) ขั้นการตอบสนอง เป็นขั้นที่นักเรียนได้แสดงตอบต่อคน สิ่งของและปรากฏการณ์

3) ขั้นการแสดงคุณค่าเป็นขั้นที่มีการรับรู้คุณค่า

4) ขั้นการสร้างมโนทัศน์ของคุณค่าเป็นขั้นการสร้างความเข้าใจ

5) ขั้นการแสดงลักษณะ เป็นขั้นการแสดงบุคลิกนิสัยของบุคคลเหล่านั้นออกมา

สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจิตใจ เป็นสิ่งที่มองไม่เห็น โดยขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคล โดยสามารถแบ่งออกเป็นลำดับขั้นของการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นจากขั้นของการเปิดใจอยากรับรู้สิ่งต่าง ๆ ขั้นของการแสดงออกต่างสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับรู้ ขั้นของการรับรู้คุณค่าของสิ่งที่รับรู้ ขั้นของการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่รับรู้แล้วบันทึกไว้ในสมอง และขั้นสุดท้ายคือขั้นของการแสดงลักษณะนิสัยของแต่ละคนออกมา

3.3 การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการศึกษาเกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีผู้กล่าวถึงการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้

บุญชม ศรีสะอาด (2553: 65-74) กล่าวว่า การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์อิงกลุ่มดำเนินตามขั้นตอน ต่อไปนี้

1. วิเคราะห์จุดประสงค์ เนื้อหาวิชาและทำตารางกำหนดลักษณะข้อสอบ ขั้นแรกสุดจะต้องทำการวิเคราะห์ว่าหัวข้อที่จะสร้างข้อสอบวัดนั้น มีจุดประสงค์ของการสอนหรือจุดประสงค์การเรียนรู้อะไรบ้าง ทำการวิเคราะห์เนื้อหาวิชาว่ามีโครงสร้างอย่างไร จัดเขียนหัวข้อใหญ่กับหัวข้อย่อยทุกหัวข้อพิจารณาให้เกี่ยวโยงกันมีความสัมพันธ์กันระหว่างเนื้อหาเหล่านั้น จากนั้นทำตารางกำหนดลักษณะข้อสอบ ที่เรียกว่า ตารางวิเคราะห์หลักสูตรตารางนี้มี 2 มิติ คือ มีด้านเนื้อหากับด้านสมรรถภาพที่ต้องการวัด

2. กำหนดรูปแบบของข้อคำถามและศึกษาวิธีเขียนข้อสอบ ทำการพิจารณาและตัดสินใจว่าจะใช้ข้อคำถามรูปแบบใด ศึกษาวิธีเขียนข้อสอบ หลักในการเขียนข้อคำถาม ศึกษาวิธีเขียนข้อสอบสมรรถภาพต่างๆ ศึกษาเทคโนโลยีในการเขียนข้อสอบเพื่อนำมาใช้เป็นหลักในการเขียนข้อสอบ

3. เขียนข้อสอบ ลงมือเขียนข้อสอบ ใช้ตารางกำหนดลักษณะของข้อสอบที่จัดทำไว้ในขั้นที่ 1 เป็นกรอบซึ่งจะทำให้สามารถออกข้อสอบวัดได้ครอบคลุมทุกเนื้อหาสาระ และทุกสมรรถภาพส่วนรูปแบบและเทคนิคในการเขียนข้อสอบยึดตามที่ได้ศึกษาในขั้นที่ 2

4. ตรวจทานข้อสอบ นำข้อสอบที่ได้เขียนไว้ในขั้นที่3 มาพิจารณาทบทวนอีกครั้งหนึ่งโดยพิจารณาถึงความถูกต้องตามหลักวิชา พิจารณาว่าแต่ละข้อวัดในเนื้อหาและสมรรถภาพตามตารางกำหนดลักษณะข้อสอบหรือไม่ ภาษาที่ใช้เขียนมีความชัดเจน เข้าใจง่าย เหมาะสมแล้วหรือไม่ ตัวถูกตัวลวงเหมาะสมเข้าหลักเกณฑ์หรือไม่ หลังพิจารณาทบทวนแล้ว นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดผลและเนื้อหาสาระพิจารณาข้อบกพร่อง แล้วนำเอาข้อวิจารณ์เหล่านั้นมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

5. พิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง นำข้อสอบทั้งหมดมาพิมพ์เป็นแบบทดสอบโดยจัดพิมพ์คำชี้แจงหรือคำอธิบาย วิธีการทำแบบทดสอบ ไว้ที่ปกของแบบทดสอบอย่างละเอียดและชัดเจนการจัดพิมพ์วางรูปแบบให้เหมาะสม

6. ทดลองใช้ วิเคราะห์คุณภาพ และปรับปรุง นำแบบทดสอบไปทดลองกับกลุ่มที่คล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างที่จะสอบจริง ซึ่งได้เรียนในวิชาหรือเนื้อหาที่จะสอบแล้ว นำผลการสอบมาตรวจให้แนะนำ ทำการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก ค่าความยากของข้อสอบแต่ละข้อ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ตามแบบอิงกลุ่ม คัดเลือกเอาข้อที่มีคุณภาพเข้าเกณฑ์ตามจำนวนที่ต้องการ ถ้าขอที่เข้าเกณฑ์มีจำนวนมากกว่าที่ต้องการก็ตัดข้อที่มีเนื้อหามากกว่าที่ต้องการ ซึ่งเป็นข้อที่มีอำนาจจำแนกต่ำสุดออกตามลำดับนำเอาผลการสอบที่คิดเฉพาะข้อสอบที่เข้าเกณฑ์เหล่านั้น มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น

7. พิมพ์แบบทดสอบจริง นำข้อสอบที่มีอำนาจจำแนก และระดับความยากเข้าเกณฑ์ตามจำนวนที่ต้องการในขั้นที่ 6 มาพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับที่จะใช้จริง ซึ่งจะต้องมีคำชี้แจงวิธีทำด้วยและในการพิมพ์นอกจากใช้รูปแบบที่เหมาะสมแล้วควรคำนึงถึงความประณีต ความถูกต้อง ซึ่งจะต้องตรวจทานให้ดี

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบอิงเกณฑ์ มีวิธีการดำเนิน ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. วิเคราะห์จุดประสงค์ เนื้อหา ขั้นแรกจะต้องทำการวิเคราะห์ดูว่า มีหัวข้อเนื้อหาสาระใดบ้างที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และที่จะต้องวัด แต่ละหัวข้อเหล่านี้ต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมหรือสมรรถภาพอะไร กำหนดออกมาให้ชัดเจน

2. กำหนดพฤติกรรมย่อยที่จะย่อยที่จะออกข้อสอบ จากขั้นแรก พิจารณาต่อไปว่า จะวัดพฤติกรรมย่อยอะไรบ้าง อย่างละกี่ข้อ พฤติกรรมย่อยดังกล่าวคือ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมนั่นเอง เมื่อกำหนดจำนวนข้อที่ต้องการจริงเสร็จแล้ว ต่อมาพิจาณาว่า จะต้องออกข้อสอบเกินไว้หัวข้อละกี่ข้อ ควรออกเกินไว้ไม่ต่ำกว่า 25% ทั้งนี้หลังจากที่นำไปทดลองใช้ และวิเคราะห์หาคุณภาพของข้อสอบรายข้อแล้วจะตัดข้อที่มีคุณภาพไม่เข้าเกณฑ์ออก ข้อสอบที่เหลือจะได้ไม่น้อยกว่าข้อที่ต้องการจริง

3. กำหนดรูปแบบของข้อคำถามและศึกษาวิธีการเขียนข้อสอบ ขั้นตอนนี้จะเหมือนกับขั้นตอนที่ 2 ของการวางแผนสร้างข้อสอบแบบอิงกลุ่มทุกประการ คือ ตัดสินใจว่าจะใช้ข้อคำถามรูปแบบใดและศึกษาวิธีเขียนข้อสอบ เช่น ศึกษาหลักในการเขียนคำถามแบบนั้น ๆ ศึกษาวิธีเขียนข้อสอบเพื่อวัดจุดประสงค์ประเภทต่าง ๆ ศึกษาเทคโนโลยีในการเขียนข้อสอบของตน

4. เขียนข้อสอบ ลงมือเขียนข้อสอบตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ตามตารางที่กำหนดจำนวนข้อสอบของแต่ละจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และใช้รูปแบบเทคนิคการเขียนตามที่ศึกษาในขั้นตอนที่ 3

5. ตรวจทานข้อสอบ นำข้อสอบที่ได้เขียนไว้แล้วในขั้นตอนที่ 4 มาพิจารณาทบทวนอีกครั้งโดยพิจารณาความถูกต้องตามหลักวิชา แต่ละข้อวัดพฤติกรรมย่อยหรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องการหรือไม่ ตัวถูก ตัวลวง เหมาะสมเข้าเกณฑ์หรือไม่ ทำการปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

6. ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา นำจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและข้อสอบที่วัดแต่ละจุดประสงค์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและด้านเนื้อหาจำนวนไม่ต่ำกว่า 3 คน พิจารณาว่าข้อสอบแต่ละข้อวัดตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้นั้นหรือไม่ ถ้ามีข้อที่ไม่เข้าเกณฑ์ควรพิจารณาปรับปรุงให้เหมาะสม เว้นแต่จะไม่สามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้อย่างชัดเจน

7. พิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง นำข้อสอบทั้งหมดที่ผ่านการพิจารณาว่าเหมาะสมเข้าเกณฑ์ในขั้นที่ 6 มาพิมพ์เป็นแบบทดสอบ มีคำชี้แจงเกี่ยวกับแบบทดสอบ วิธีตอบ จัดวางรูปแบบการพิมพ์ให้เหมาะสม

8. ทดลองใช้ วิเคราะห์คุณภาพ และปรับปรุง

9. พิมพ์แบบทดสอบฉบับจริง นำข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนกเข้าเกณฑ์จากผลการวิเคราะห์ในขั้นที่ 8 มาพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับจริงต่อไป โดยเน้นการพิมพ์ที่ประณีต มีความถูกต้อง มีคำชี้แจงที่ละเอียดแจ่มชัด ผู้อ่านเข้าใจง่าย

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ดี (พิชิต ฤทธิ์จรูญ. 2545: 135-161)

1. ความเที่ยงตรง เป็นแบบทดสอบที่สามารถนำไปวัดในสิ่งที่เราต้องการวัดได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน ตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

2. ความเชื่อมั่น แบบทดสอบที่มีความเชื่อมั่น คือ สามารถวัดได้คงที่ไม่ว่าจะวัดกี่ครั้งก็ตาม เช่น ถ้านำแบบทดสอบไปวัดกับนักเรียนคนเดิมคะแนนจากการสอบทั้งสองครั้งควรมีความสัมพันธ์กันดี เมื่อสอบได้คะแนนสูงในครั้งแรกก็ควรได้คะแนนสูงในการสอบครั้งที่สอง

3. ความเป็นปรนัย เป็นแบบทดสอบที่มีคำถามชัดเจน เฉพาะเจาะจงความถูกต้องตามหลักวิชา และเข้าใจตรงกัน เมื่อนักเรียนอ่านคำถามจะเข้าใจตรงกัน ข้อคำถามต้องชัดเจนอ่านแล้วเข้าใจตรงกัน

4. การถามลึก หมายถึง ไม่ถามเพียงพฤติกรรมขั้นความรู้ความจำ โดยถามตามตำราหรือถามตามที่ครูสอน แต่พยายามถามพฤติกรรมขั้นสูงกว่าขั้นความรู้ความจำได้แก่ความเข้าใจการนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่า

5. ความยากง่ายพอเหมาะ หมายถึง ข้อสอบที่บอกให้ทราบว่าข้อสอบข้อนั้นมีคนตอบถูกมากหรือตอบถูกน้อย ถ้ามีคนตอบถูกมากข้อสอบข้อนั้นก็ง่ายและถ้ามีคนตอบถูกน้อยข้อสอบข้อนั้นก็ยาก ข้อสอบที่ยากเกินความสามารถของนักเรียนจะตอบได้นั้นก็ไม่มีความหมาย เพราะไม่สามารถจำแนกนักเรียนได้ว่าใครเก่งใครอ่อน ในทางตรงกันข้ามถ้าข้อสอบง่ายเกินไปนักเรียนตอบได้หมด ก็ไม่สามารถจำแนกได้เช่นกัน ฉะนั้นข้อสอบที่ดีควรมีความยากง่ายพอเหมาะ ไม่ยากเกินไปไม่ง่ายเกินไป

6. อำนาจจำแนก หมายถึง แบบทดสอบนี้สามารถแยกนักเรียนได้ว่าใครเก่งใครอ่อนโดยสามารถจำแนกนักเรียนออกเป็นประเภทๆ ได้ทุกระดับอย่างละเอียดตั้งแต่อ่อนสุดจนถึงเก่งสุด

7. ความยุติธรรม คำถามของแบบทดสอบต้องไม่มีช่องทางชี้แนะให้นักเรียนที่ฉลาดใช้ไหวพริบในการเดาได้ถูกต้องและไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนที่เกียจคร้านซึ่งดูตำราอย่างคร่าวๆตอบได้ และต้องเป็นแบบทดสอบที่ไม่ลำเอียงต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543: 31-32) ได้กล่าวถึง ลักษณะของแบบทดสอบที่ดีไว้ดังนี้

1. ความตรงหรือความเที่ยงตรง (Validity) หมายถึง แบบทดสอบนั้นให้ผลการวัดได้ตรงคุณลักษณะของสิ่งที่ต้องการวัด

1.1 ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) หมายถึง คุณลักษณะของแบบทดสอบที่สามารถวัดเนื้อหา ครบถ้วนครอบคลุมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

1.2 ความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) หรือความตรงตามทฤษฎีของสิ่งที่วัดครั้งนั้น

1.3 ความตรงตามสภาพ (Concurrent Validity) หมายถึง คุณลักษณะของแบบทดสอบที่สามารถวัด ความสามารถหรือคุณลักษณะต่าง ๆ (Traits) ได้ตามสภาพที่แท้จริงของบุคคล

2. ความเที่ยงหรือความเชื่อมั่น (Reliability) หมายถึง ลักษณะของแบบทดสอบที่สามารถวัดแล้วได้ผลคงเดิม ไม่ว่าจะนำมาใช้วัดกี่ครั้งก็ตาม

2.1 แบบสอบซ้ำ (Test Retest)

2.2 แบบแบ่งครึ่งการทดสอบ (Split – haft)

2.3 แบบคู่ขนาน (Parallel form)

2.4 แบบวัดสอดคล้องภายใน (Internal Consistency)

3. ความเป็นปรนัย (Objectivity) หมายถึง คุณลักษณะของแบบทดสอบที่อ่านแล้วสามารถเข้าใจได้ตรงกัน ให้คะแนนได้ตรงกันและแปลความหมายของคะแนนได้ตรงกัน

4. ค่าอำนาจจำแนกเหมาะสม (Discrimination) หมายถึง คุณลักษณะของแบบทดสอบที่สามารถแสดงความแตกต่างของสิ่งที่ต้องการวัดได้ สามารถแยกนักเรียนเก่งและอ่อนและอ่อนได้

5. ค่าความยากง่ายเหมาะสม (Difficulty) หมายถึง ข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายเหมาะสมกับเนื้อหา

6. มีความยุติธรรม (Fairness) หมายถึง แบบทดสอบนั้นต้องไม่ประกอบด้วยข้อสอบที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าสอบคนใดคนหนึ่งเดาได้ถูก และต้องครอบคลุมหลักสูตรทั้งหมด

7. ถามลึก (Searching) หมายถึง แบบทดสอบฉบับนั้นต้องไม่ประกอบด้วยข้อสอบถามพฤติกรรมความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

8. มีความจำเพาะเจาะจง (Definite) หมายถึง แบบทดสอบนั้นต้องเป็นข้อสอบที่มีคำถามเฉพาะเจาะจง มีความหมายเดียว

9. มีลักษณะกระตุ้น (Exemplary) หมายถึง แบบทดสอบนั้นประกอบด้วยข้อสอบที่มีลักษณะท้าท้ายให้อยากทำข้อสอบและเป็นตัวอย่างที่ดี

10. มีประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง แบบทดสอบนั้น สามารถนำไปใช้ได้ง่ายไม่ยุ่งยาก ไม่สิ้นเปลืองเวลา เงินและแรงงานมาก และสามารถนำผลการสอบไปใช้ได้อย่างคุ้มค่า

จากที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้มีคุณภาพนั้น จำเป็นจะต้องคำนึงถึงเนื้อหาที่ใช้ในการถาม ควรตั้งคำถามให้ตรงกับเนื้อหาและพฤติกรรมที่สอนไปโดยคำถามจะต้องครอบคลุมเนื้อหาที่สอนและต้องตอบสนองจุดประสงค์ในการวัดต้องเป็นแบบทดสอบที่มีความเที่ยงตรงความเชื่อมั่น ความเป็นปรนัย ถามลึก มีความยากง่ายพอเหมาะ มีค่าอำนาจจำแนก และมีความยุติธรรม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ครอบคลุม ทั้ง 6 ด้าน ตามรูปแบบของ Bloom Taxonomy คือ 1) ความรู้/ความจำ 2) ความเข้าใจ 3) การนำไปใช้ 4) การวิเคราะห์ 5) การสังเคราะห์ และ6) การประเมินค่า

3.4 การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนช่วยให้ผู้เรียนทราบถึงความสามารถของตนเอง และสามารถพัฒนาตนเองได้ นอกจากนี้ยังช่วยครูในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีนักวิชาการได้กล่าวถึงการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้

บลูม (Bloom.1956: 201) ได้กล่าวถึงลำดับขั้นของความรู้ในการเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมด้านความรู้ความคิดไว้ 6 ขั้น ดังนี้

1. ความรู้ความจำ หมายถึง การระลึกหรือท่องจำความรู้ต่าง ๆ ที่ได้เรียนมาแล้วโดยในขั้นนี้รวมถึงการระลึกถึงข้อมูล ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ไปจนถึงกฎเกณฑ์ ทฤษฎีจากตำรา ดังนั้นขั้นความรู้ความจำจึงจัดได้ว่าเป็นขั้นต่ำสุด

2. ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถที่จะจับใจความสำคัญของเนื้อหาที่ได้เรียนหรืออาจแปลความจำกตัวเลข การสรุป การย่อความต่าง ๆ การเรียนรู้ขั้นนี้ถือว่าเป็นขั้นที่สูงกว่าการท่องจำตามปกติอีกขั้นหนึ่ง

3. การนำไปใช้ หมายถึง ความสามารถที่จะนำความรู้ที่นักเรียนได้เรียนมาแล้วไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ดังนั้น ในขั้นนี้ จึงรวมถึงความสามารถในการเอา กฎมโนทัศน์หลักสำคัญ วิธีการนำไปใช้ การเรียนรู้ขั้นนี้ถือว่านักเรียนจะเข้าใจในเนื้อหาเป็นอย่างดีเสียก่อนจึงจะนำความรู้ไปใช้ได้ ดังนั้น จึงจัดอันดับให้สูงกว่าความเข้าใจ

4. การวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถที่จะแยกแยะเนื้อหาวิชาลงไปเป็นองค์ประกอบย่อย ๆ เหล่านั้น เพื่อที่จะได้มองเห็นหรือเข้าใจความเกี่ยวโยงต่างๆ ในขั้นนี้ จึงรวมถึงการแยกแยะหาส่วนประกอบย่อย ๆ หาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อย ๆ เหล่านั้น ตลอดจนหลักการสำคัญต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง การเรียนรู้ในขั้นนี้ถือว่าสูงกว่าการนำไปใช้และต้องเข้าใจในเนื้อหาและโครงสร้างของบทเรียน

5. การสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถที่จะนำส่วนย่อย ๆ มาประกอบกันเป็นสิ่งใหม่ การสังเคราะห์เกี่ยวกับการวางแผน การออกแบบการทดลอง การตั้งสมมติฐาน การแก้ปัญหาที่ยาก ๆ การเรียนรู้ในระดับนี้ เป็นการเน้นพฤติกรรมที่สร้างสรรค์ ในอันที่จะสร้างแนวคิดหรือแบบแผนใหม่ ๆ ขึ้นมา ดังนั้น การสังเคราะห์เป็นสิ่งที่สูงกว่าการวิเคราะห์อีกขั้นหนึ่ง

6. การประเมินค่า หมายถึง ความสามารถที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่าต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคำพูด นวนิยาย บทกวี หรือรายงานการวิจัย การตัดสินใจดังกล่าว จะต้องวางแผนอยู่บนเกณฑ์ที่แน่นอน เกณฑ์ดังกล่าวอาจจะเป็นสิ่งที่นักเรียนคิดขึ้นมาเอง หรือนำมาจากที่อื่นก็ได้ การเรียนรู้ในขั้นนี้ ถือว่าเป็นการเรียนรู้ขั้นสูงสุดซองความรู้ความจำ

สรุปได้ว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือ ความสามารถหรือผลสำเร็จที่ได้จากการจัดการเรียนการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณเรียนรู้ทางด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย และวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีต้องมีความตรงตามจุดประสงค์และต้องผ่านการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติว่าสามารถเชื่อถือได้ เนื้อหาในการออกข้อสอบควรครอบคลุมจุดมุ่งหมายทางการศึกษาด้านพุทธิพิสัยทั้งหมด

3.5 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

บลูม (Bloom. 1971: 167-176) ได้ศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. พฤติกรรมทางด้านความรู้ หมายถึง ความสามารถด้านต่าง ๆ ของนักเรียน ประกอบด้วยความถนัดและพื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียน

2. ด้านจิตพิสัย หมายถึง สภาพการณ์ที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ใหม่ ได้แก่ ความสนใจเจตคติต่อการเรียนรู้ การยอมรับ ความสามารถของตน ลักษณะเหล่านี้อาจเปลี่ยนแปลงหรือคงอยู่ได้

3. คุณภาพการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ประสิทธิผลซึ่งนักเรียนจะได้รับผลสำเร็จในการเรียนรู้ ได้แก่ การได้รับคำแนะนำ การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ การเสริมแรงจากครู การแก้ไขข้อผิดพลาด และการรู้ผลสะท้อนของการกระทำ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของรักเรียน คือ ด้านตัวของนักเรียนเองและสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว เช่น การจัดการเรียนรู้ชองครูในชั้นเรียนเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลในการที่จะสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.6 ประเภทของแบบทดสอบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการศึกษาประเภทของแบบทดสอบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีผู้ที่แบ่งประเภทของการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้

บุญชม ศรีสะอาด (2553: 56-57) กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(Achievement Test) หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ความสามารถของบุคคลในด้านวิชาการ ซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระและตามจุดประสงค์ของวิชาหรือเน้นที่สอบนั้น โดยทั่วไปจะวัดผลสัมฤทธิ์ในวิชาต่าง ๆ ที่เรียนในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ อาจจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. แบบทดสอบอิงเกณฑ์ (Criterion Referenced Test) หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้นตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีคะแนนจุดตัดหรือคะแนนเกณฑ์สำหรับใช้ตัดสินว่าผู้สอบมีความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การวัดตรงตามจุดประสงค์เป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบในแบบทดสอบประเภทนี้

2. แบบทดสอบอิงกลุ่ม (Norm Referenced Test) หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งสร้างเพื่อวัดให้ครอบคลุมหลักสูตร จึงสร้างตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร ความสามารถในการจำแนกผู้สอบตามความเก่งอ่อนได้ดี เป็นหัวใจของข้อสอบในแบบทดสอบประเภทนี้ การรายงานผลการสอบอาศัยคะแนนมาตรฐานซึ่งเป็นคะแนนที่สามารถให้ความหมาย แสดงถึงสถานภาพความสามารถของบุคคลนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นๆ ที่ใช้กลุ่มเปรียบเทียบ

ไพศาล หวังพาณิช (2546: 28) ได้มีการจำแนกการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. การวัดผลแบบอิงเกณฑ์ เป็นการวัดความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเปรียบเทียบกับเป้าหมาย ได้ระดับตามที่ต้องการหรือไม่

2. การวัดผลแบบอิงกลุ่ม เป็นการวัดความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเปรียบเทียบกับนักเรียน เพื่อสรุปผลการเรียน

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนอกจากให้ทราบผลการเรียนแล้วยังเป็นกระบวนการที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนเพราะสามารถทำให้ผู้สอนหรือตัวผู้เรียนเองทราบถึงผลการเรียนของตัวเองหรือศิษย์ สามารถนำผลการเรียนไปปรับปรุง แก้ไข พัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้นอีกด้วย

สรุปได้ว่า ประเภทของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ การตัดสินการวัดสามารถเปรียบเทียบได้กับเป้าหมาย เรียกว่า วัดผลแบบอิงเกณฑ์ หรือเปรียบเทียบกับความรู้ของนักเรียนเรียกว่า การวัดผลแบบอิงกลุ่ม ซึ่งงานวิจัยนี้จะใช้รูปแบบการอิงเกณฑ์ แบบทดสอบแบบปรนัยชนิดแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อ

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเอง

4.1 ความหมายของวินัยในตนเอง

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของวินัยในตนเองไว้ ดังนี้

กาญจนา ศรีกาพสินธุ์ (2544: 7) กล่าวว่า วินัยเป็นแนวทางของความประพฤติหรือระเบียบแบบแผนการปฏิบัติตนอันเป็นที่พึงปรารถนาและเป็นที่ยอมรับว่ามีความถูกต้องเหมาะสมตามความมุ่งหวังของสังคมในแต่ละชุมชนและสังคมโดยทั่วไปและวินัยของนักเรียนคือแนวทาง

ปรีชา ธรรมมา (2546: 33) ให้ความหมายของความมีวินัย หมายถึง การควบคุมพฤติกรรมของบุคคลด้วยความสามารถของตนเองได้เป็นผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอันเป็นที่ยอมรับโดยงดเว้นหรือระงับยับยั้งการกระทำอันไม่เหมาะสมและนำตนไปสู่การกระทำอันเหมาะสมยิ่งขึ้น

จักริน ด้วงคำ (2554: 25) ได้กล่าวไว้ว่า ระเบียบวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมพฤติกรรมของตนเองไม่ให้เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทำให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขโดยพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นต้องสอดคล้องกับกฎระเบียบอันดีงามของสังคม

กัลยา ตันติผลาชีวะ (2542: 60) ให้ความหมายวินัยในตนเองหมายถึง การกระทำที่แสดงออกถึงความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมตนเองให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องอย่างมีเหตุผล

บริสเบน (Brisbane 1994: 67) กล่าวว่า วินัยในตนเอง คือ วินัยในตนเอง วินัยในตนเองคือเป้าหมายสูงสุดในการฝึกวินัย ต้องการให้ผู้ถูกฝึกสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ด้วยตนเอง

อาร์เธอร์ (Arthur 1985: 678) กล่าวว่า วินัยในตนเอง คือ ความเคยชินจากการปฏิบัติในการควบคุมตัวเองท่ามกลางแรงกระตุ้นต่าง ๆ ให้เป็นไปตามที่หวังไว้ ทั้งนี้รวมถึงการรู้จักลงโทษตัวเองเมื่อกระทำผิดด้วย

ออซูเบล (Ausubel. 1972: 189-190) กล่าวว่าวินัย หมายถึง การกำหนดมาตรฐานภายนอกต่างๆ ขึ้น เพื่อควบคุมการกระทำของบุคคลนั้นมีตั้งแต่การกระทำตามใจตนเองโดยไม่มีกฎเกณฑ์อะไรเลยไปจนถึงเผด็จการ ถ้าอำนาจการควบคุมการกระทำของบุคคลให้เป็นไปตามวินัยที่กำหนดไว้เกิดขึ้นจากภายในตัวเขาเอง เรียกว่า วินัยในตนเอง

กูด (Good. 1959: 176) ได้ให้ความหมายของคำว่าวินัยในตนเอง หมายถึงการบังคับควบคุมพฤติกรรมของบุคคลแต่ไม่ได้บังคับจากภายนอก แต่เป็นการบังคับด้วยอำนาจภายในของบุคคลนั้นเอง และเป็นการเรียนรู้ หรือยอมรับในคุณค่าอันใดอันหนึ่ง ซึ่งทำให้บุคคลสามารถบังคับพฤติกรรมของตนเองได้

จากการที่มีผู้ให้ความหมายของความมีวินัยไว้หลากหลายนั้น สรุปได้ว่า ความมีวินัยในตนเอง คือ ความสามารถของบุคคลในการควบคุมตนเองทั้งด้านอารมณ์และพฤติกรรมให้ปฏิบัติตนในทิศทางที่ถูกต้อง เรียบร้อย เพื่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวม โดยไม่ได้เกิดจากกฎเกณฑ์ข้อบังคับของสังคม แต่เกิดจากการเห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำและไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเองและสังคม

4.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg Moral Development) (ทิศนา แขมมณี. 2546: 11-12)

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) เชื่อว่า การบรรลุนิติภาวะเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้นจะแสดงออกในทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างเด่นชัดที่สุด เนื่องจากเหตุผลเชิงจริยธรรมมิใช่การประเมินค่าการกระทำไปในทำนองที่ว่า “ดี” หรือ “เลว” แต่จะเป็นการใช้เหตุผลที่ลึกซึ้งยากแก่การเข้ายิ่งขึ้นไปเป็นลำดับ เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงจึงมีลักษณะเป็นเหตุผลสากลกว้างขวาง ไม่ขัดแย้ง และมีรากฐานจากความมีหลักการ ไม่เข้าข้างตนเองและเป็นอุดมคติ

โคลเบอร์ก ได้จำแนกพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ มี 6 ขั้น มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-Conventional Level) หมายถึง การตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ไม่คำนึงถึงผู้อื่น ในระดับนี้บุคคลจะขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจเหนือตน ระดับนี้พบในเด็กอายุ 1-10 ปี โดยแบ่งเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นหลักการหลบหลีกมิให้ตนเองถูกลงโทษ (The Punishment and Obedience Orientation) บุคคลจะเลือกกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้ตนเองถูกลงโทษทางกาย จะยอมทำตามคำสั่งผู้มีอำนาจเหนือตนโดยมามีเงื่อนไข ไม่พิจารณาถึงความหมายในคุณค่าของมนุษย์ เช่น ไม่กล้ายักยอกทรัพย์เพราะกลัวถูกตำรวจจับ หรือไม่กล้าหนีเรียนเพราะกลัวถูกครูตัดคะแนน เป็นต้น ในขั้นนี้พบในเด็กอายุ 2-7 ปี

ขั้นที่ 2 ในหลักการแสวงหารางวัล (The Instrumental Relativist Orientation) เป็นขั้นที่บุคคลเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจมาให้ตนเท่านั้น ต้องการแลกเปลี่ยนจากสิ่งที่ตนกระทำโดยมุ่งการตอบแทนทางกายและวัตถุมากกว่านามธรรม และไม่คำนึงถึงความถูกต้องของสังคม พบในเด็กที่มีอายุ 7-10 ปี

ระดับที่ 2 ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) ในระดับนี้บุคคลจะกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อย ๆ ของตน เช่น ทำตามความคาดหวังของครอบครัว กลุ่ม เชื้อชาติ หรือทำตามกฎหมายและศาสนา บุคคลจะเลียนแบบหรือคล้อยตามบุคคลในกลุ่มเพื่อปรับตัวให้เข้ากับ ความต้องการของสังคม แต่ไม่คำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นในขณะนั้น และผลที่ตามมาภายหลัง ในระดับนี้บุคคลยังต้องการการควบคุมจากภายนอกอยู่แต่ก็ยังนึกถึงจิตใจของผู้อื่นด้วย รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา พบในผู้ที่มีอายุ 10-16 ปี ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 3 ขั้นใช้หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (The Enter Personal) ในขั้นนี้บุคคลมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคม จะกระทำสิ่งที่คนอื่นเห็นว่าดี เพื่อจะได้รับคำยกย่อง ชมเชย จะยังไม่มีความเป็นตัวของตัวเองมากนัก พบในผู้ที่มีอายุ 10-13 ปี

ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (The Law and Order Orientation) ในขั้นนี้มีบุคคลมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคม จึงถือคนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมของตนกำหนดหรือคาดหมายอย่างเคร่งครัด พบในผู้ที่มีอายุ 13-16 ปี

ระดับ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post-Convention Level) เป็นระดับที่ต้องตัดสินข้อขัดแย้งต่างๆ ด้วยการนำมาพิจารณาไตรตรองอย่างรอบคอบด้วยตนเอง เมื่อพิจารณาแล้วว่าสิ่งใดสำคัญมากกว่ากันก็จะปฏิบัติตามนั้น มีหลักการของตนเองที่ถูกต้องและหลุดพ้นจากกฎเกณฑ์ของสังคม ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 ขั้นใช้หลักการทำตามข้อตกลงของสังคมและคำมั่นสัญญา (Social Contract Legalistic Orientation) บุคคลจะเห็นความสำคัญของชนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ละเมิดผู้อื่น สามารถควบคุมใจตนเองได้ เคารพตนเอง สามารถให้รางวัลและลงโทษตนเอง เช่น เกิดความละอายใจหรือภูมิใจในการกระทำของตนเอง โดยไม่เกี่ยวข้องกับการควบคุมจากภายนอกหรือบุคคลอื่นมีพฤติกรรมที่ถูกต้องเป็นไปตามค่านิยมส่วนตัว ผสมผสานมาตรฐานการยอมรับจากสังคมถือว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ อาจเปลี่ยนแปลงได้โดยพิจารณาถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นใหญ่ พบในบุคคลที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป ได้แก่ วัยรุ่นตอนปลายและผู้ใหญ่

ขั้นที่ 6 ขั้นยึดหลักอุดมคติสากล (The Universal Ethical Principle Orientation) เป็นจริยธรรมขั้นสูงสุด แสดงถึงการมีความรู้สากลนอกเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตนและมีความยืดหยุ่นทางจริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายในบั้นปลาย อันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่ เคารพในความเป็นมนุษย์ของแต่ละคน และความเกรงกลัวต่อบาปเป็นคติประจำใจ

4.3 ความสำคัญของความมีวินัยในตนเอง

คุณธรรมด้านความมีวินัย ถือว่าเป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญในการที่จะช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และทำให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งมีผู้ที่กล่าวถึงความสำคัญของความมีวินัย ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537) ได้พูดถึงความสำคัญของความมีวินัยต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านครอบครัว การที่สมาชิกในครอบครัวมีวินัยไม่ว่าจะเป็นวินัยภายนอกหรือวินัยภายในตนย่อมก่อให้เกิดความไว้วางใจ ความเชื่อมั่นระหว่างสมาชิก ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครอบครัว โดยเฉพาะผู้เยาว์ของครอบครัว เมื่อเติบโตขึ้นจากครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี ย่อมเป็นบุคลิกภาพที่ดี มีความมั่นคงทางจิตใจ กล้าที่จะเรียนรู้และปรับตัวในสิ่งใหม่ ๆ อันจะเป็นกำลังคนที่สำคัญในการพัฒนาประเทศสืบต่อไป

2. ด้านสังคม เมื่อกลุ่มคนในสังคมมีการรักษาระเบียบวินัย เคารพกฎเกณฑ์ในสังคมร่วมกัน มีการเคารพไม่ล่วงเกินสิทธิของผู้อื่น การปฏิบัติตามประเพณีแบบแผนของสังคมก็จะทำให้การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันของบุคคลเป็นไปอย่างมีความสุข

3. ด้านเศรษฐกิจ ในสภาพสังคมไทยปัจจุบัน มีการดำเนินงานภาคธุรกิจเป็นไปอย่างรวดเร็วโดยใช้เทคโนโลยีสื่อสารเป็นเครื่องมือ เวลาจึงกลายเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งซึ่งผู้ดำเนินการทางธุรกิจจะต้องรักษาและใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด ดังนั้นการมีวินัยตรงต่อเวลาและวินัยในตนเองเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ

เฮอลอค (Hurlock. 1984: 393) มีความเห็นว่าการปลูกฝังระเบียบวินัยนั้นมีความสำคัญดังนี้

1. ช่วยให้เด็กรู้สึกมั่นใจโดยบอกว่าสิ่งใดควรทำและสิ่งใดไม่ควรทำ

2. ช่วยให้เด็กหลีกเลี่ยงต่อความรู้สึกผิดหรืออับอายต่อสิ่งที่ผิด ควรรู้สึกที่หลีกเลี่ยงไม่ได้นี้ จะทำให้ไม่มีความสุข และเกิดการปรับตัวที่ยาก วินัยจะช่วยให้เด็กอยู่ในมาตรฐานของสังคม

3. ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การประพฤติตน ที่จะเป็นทางไปสู่การเป็นผู้นำที่น่ายกย่องนับถือเป็นข้อบ่งชี้ของความรักและการยอมรับที่สำคัญ คือการปรับตัวประสบผลสำเร็จและมีความสุข

4. ช่วยรักษาแรงจูงใจในการเสริมแรงของตน ซึ่งกระตุ้นให้เดกไดรับสิ่งที่เป็นความต้องการของเขา

5. ช่วยให้เกิดการพัฒนาจิตสำนึก ศีลธรรม ซึ่งเป็นแนวทางในการทำให้เด็กมีการตัดสินใจ และควบคุมพฤติกรรมด้วยตนเอง

ปรีชา ธรรมา (2546: 33) กล่าวว่า วินัยในตนเองมีความสำคัญยิ่ง หากปราศจากการมีวินัยในตนเองแม้จะมีคุณธรรมหรือความรู้อันสุ่มลึกเพียงใด ก็ไม่สามารถจะยังผลอันพึงปรารถนาให้บังเกิดขึ้นได้ วินัยในตนเองเป็นส่วนผสมสำคัญในการกระทำทุกอย่าง ให้เป็นผลสำเร็จอันนับว่าเป็นพฤติกรรมที่นำไปสู่ความมุ่งหมาย การมีวินัยในตนเองนอกจากจะเป็นการกระทำเพื่อความรู้และคุณธรรมภายในตัวบุคคล ไปใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังเป็นการกระทำในอีกหลายประการด้วยกัน ได้แก่ เป็นการจัดระเบียบของชีวิตให้ดำเนินไปด้วยความเข้าใจอันดี ให้บรรลุถึงความมุ่งหมายในชีวิตเป็นการกระทำที่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่อยู่ไกลในอนาคต มีความดีงามมากกว่าสิ่งที่อยู่ใกล้ในขณะปัจจุบันและมีความดีงามน้อยกว่า เป็นการกระทำเกี่ยวกับการระงับยับยั้งความรู้สึก การบังคับควบคุมขจัดความอยากได้และการผัดผ่อนความพึงพอใจออกไปเป็นการเสียสละความสุขสบายและความเพลิดเพลินใจเฉพาะหน้าตลอดจนการพิจารณาเลือกกระทำในแนวทางที่ยากกว่าขณะที่มีแนวทางง่ายกว่าการเปิดโอกาสให้เลือก

จากที่กล่าวมาความจำเป็นและความสำคัญในการสร้างวินัยเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง วินัยในตนเองเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมและปลูกฝังให้เด็กเป็นผู้มีความรับผิดชอบสูง สามารถควบคุมตนเองได้ วินัยในตนเองยังช่วยเป็นกรอบของการแสดงพฤติกรรมให้มีความเหมาะสมอีกด้วย

4.4 การเสริมสร้างวินัยในตนเอง

การเสริมสร้างวินัย ตามแนวของพระธรรมปิฎก มีดังนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). 2538)

1. การเสริมสร้างวินัยด้วยการทำให้เป็นพฤติกรรมเคยชิน คือ ใช้ธรรมชาติของมนุษย์มาเป็นเครื่องช่วยทำให้เป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์หรือสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งความเคยชินเกิดจากความเป็นไปตามเหตุปัจจัยในการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั่นเอง

2. การนำวัฒนธรรมเข้ามาช่วยในการเสริมสร้างวินัย เพราะวัฒนธรรมเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่สร้างวินัยเป็นแบบพฤติกรรมเคยชิน เช่น พ่อแม่พาเด็กไปในสถานที่ที่ต้องให้บริการแก่คนจำนวนมาก พ่อแม่ไปเข้าแถวรอคิว เด็กก็ไปเข้าแถวด้วย พอเด็กมีประสบการณ์ครั้งแรกก็เข้าแถว ต่อไปครั้งที่ 2 เด็กก็เข้าแถว ต่อไปครั้งที่ 3 ก็เข้าแถว จากนั้นเด็กก็เข้าแถวรอคิวเอง โดยไม่ต้องตั้งใจฝึก วัฒนธรรมเข้าแถวก็มีมาเองจากการถ่ายทอดตามความเคยชิน

3. การเสริมสร้างวินัยด้วยระบบความสัมพันธ์ขององค์รวม การฝึกวินัยจะได้ผลดีต้องอาศัยระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการกันด้วย หมายความว่าในการฝึกฝนพัฒนามนุษย์หรือการศึกษานั้นจะต้องให้องค์ประกอบ3ส่วน คือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญาประสานไปด้วยกัน ทำให้เกิดองค์รวมที่สมบูรณ์ ฉะนั้นเมื่อฝึกวินัยจึงจึงต้องดูทั้ง 3 ด้าน คือ

3.1 ด้านพฤติกรรม เมื่อมีพฤติกรรมที่ดีด้วยความเคยชินดีแล้ว

3.2 ด้านจิตใจ เมื่อเกิดความพึงพอใจ หรือมีความสุขในการทำพฤติกรรมนั้น พฤติกรรมก็จะมั่นคงยิ่งขึ้น

3.3 ด้านปัญญา ถ้าเด็กมีความรู้ความเข้าใจเหตุผล มองเห็นคุณค่ามองเห็นประโยชน์ของการกระทำหรือพฤติกรรมนั้น ความรู้ความเข้าใจนั้นก็จะมาหนุนองค์ประกอบฝ่ายจิตใจ ทำให้เกิดความพึงพอใจและความสุขในการปฏิบัติตามพฤติกรรมนั้นยิ่งขึ้นไปอีก

4. การเสริมสร้างวินัยโดยใช้ปัจจัยอื่น ๆ มาช่วยเสริม ความเป็นกัลยาณมิตร เป็นตัวเสริมในการสร้างวินัยจากพฤติกรรมที่เคยชินได้โดยทำหน้าที่หนุนองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ

4.1 เป็นต้นแบบที่ดีของพฤติกรรม (ศีล)

4.2 มีความรัก ทำให้เกิดความอบอุ่น มีความเป็นกันเอง พร้อมทั้งศรัทธาและความสุข (จิตใจ)

4.3 กัลยาณมิตร รู้เหตุรู้ผล สามารถบอกได้ว่าทำอย่างนั้นแล้วมีผลอย่างไร ทำให้เด็กเข้าใจเหตุผลและเห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำ (ปัญญา)

5. การเสริมสร้างวินัยด้วยแรงหนุนของสภาพจิตใจ คือการตั้งเป็นอุดมคติในจิตใจ ทำให้ทีความฝักใฝ่มุ่งมั่น

6. การเสริมสร้างวินัยโดยใช้กฎเกณฑ์บังคับ คือการสร้างวินัยโดยใช้กฎหมายหรือกฎเกณฑ์บังคับควบคุม โดยมีการลงโทษ วิธีนี้สามารถนำไปใช้เสริมสร้างวินัยได้แต่เป็นวิธีที่ไม่ดี คือไม่สอดคล้องกับความจริงของกฎธรรมชาติมนุษย์ การใช้กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ข้อบังคับมาฝึกวินัยให้ได้ผล โดยต้องไม่ให้อยู่แค่เป็นการใช้อำนาจบีบบังคับลงโทษ แต่ต้องให้จิตใจของคนเกิดความรู้สึกสำนึกว่าเป็นการฝึก โดยทำให้เด็กเข้าใจมองเห็นเหตุผลและประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับนั้น ๆ ความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกในการฝึกนี้จะทำให้เกิดมีความพึงพอใจหรือความเต็มใจขึ้นมาในระดับหนึ่งที่จะทำตาม และก็ทำให้ได้ผล ซึ่งก็คือ ทำให้เข้าสู่ระบบการศึกษาที่แท้จริง โดยมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือพฤติกรรม สภาพจิตใจ และปัญญาเข้ามาประสานกัน

สรุปได้ว่า การเสริมสร้างวินัย คือ การใช้ธรรมชาติของมนุษย์มาเป็นเครื่องช่วยทำให้เป็นไปตามธรรมชาติ การฝึกวินัยจะได้ผลดีต้องอาศัยระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ มาบูรณาการกัน คือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะที่มีผลต่อความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งมีความสอดคล้องกัน จะทำให้เกิดองค์รวมที่สมบูรณ์ทั้ง 3 ด้านคือ ด้านศีล จิตใจ และปัญญา

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ได้กำหนดให้ความมีวินัยเป็นหนึ่งในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการที่ต้องเกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยให้ความหมายว่า ความมีวินัย หมายถึง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ระเบียบของครอบครัว โรงเรียน และสังคมไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันและรับผิดชอบในการทำงานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ นอกเหนือจากกฎระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียนแล้ว เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ได้กำหนดการปฏิบัติว่าด้วยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนั้นนักเรียนจะต้องผ่านเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ตัวชี้วัด 1.1 เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ

1.2 ธำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย

1.3 ศรัทธา ยึดมั่น และปฏิบัติตนตามหลักศาสนา

1.4 เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

2. ซื่อสัตย์สุจริต

ตัวชี้วัด 2.1 ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อคนเองทั้งกาย และวาจา ใจ

2.2 ประพฤติตรงตามเป็นจริงต่อผู้อื่นทั้ง กาย วาจา ใจ

3. มีวินัย

ตัวชี้วัด 3.1 ประพฤติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม

4. ใฝ่เรียนรู้

ตัวชี้วัด 4.1 ตั้งใจเพียงพยายามในการเรียน และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

4.2 แสวงหาความรู้รู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม สรุปเป็นองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

5. อยู่อย่างพอเพียง

ตัวชี้วัด 5.1 ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม

5.2 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

6. มุ่งมั่นในการทำงาน

ตัวชี้วัด 6.1 ตั้งใจและรับผิดชอบในหน้าที่การงาน

6.2 ทำงานด้วยเพียงพยายามและอดทนเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย

7. รักความเป็นไทย

ตัวชี้วัด 7.1 ภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทย และมีความกตัญญูกตเวที

7.2 เห็นคุณค่าและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

7.3 อนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาไทย

8. มีจิตสาธารณะ

ตัวชี้วัด 8.1 ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน

8.2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม

จากบริบทของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจากรายงานประจำปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2556-2558 พบว่านักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) ไม่ผ่านเกณฑ์คุณลักษณะอันพึงประสงค์จำนวนมากขึ้นทุกปี ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ผ่านคุณลักษณะในข้อที่ 3 คือความมีวินัยมากที่สุด เช่น แต่งกายผิดระเบียบ ไม่มีความรับผิดชอบ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ที่มีต่อความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการสอน

พระมหาวีระพงษ์ สิงห์ครุธ (2557) ศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียนและทักษะทางสังคม สาระพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะมีเจตคติต่อการเรียน สาระพระพุทธศาสนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะมีทักษะทางสังคม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กิตติชัย สุธาสิโนบล (2553) ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ตามแนววิถีพุทธสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบ การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ตามแนววิธีพุทธสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และศึกษาประสิทธิของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนววิถีพุทธ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนววิถีพุทธผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก 2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ตามแนววิถีพุทธพัฒนาขึ้นประกอบด้วยการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นสร้างศรัทธา ขั้นปัญญาวุฒิธรรม ขั้นพัฒนาปัญญา ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ และขั้นสรุป

และประเมินผลพฤติกรรมการเรียนด้านกาย (กายภาวนา) พฤติกรรมการเรียนด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) และพฤติกรรมการเรียนด้านจิตใจ (จิตภาวนา) ของนักเรียนที่พึงประสงค์ จากการประเมินครั้งแรกนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 33.33 และประเมินครั้งสุดท้ายนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 100 และเพิ่มขึ้น ร้อยละ 66.67 ของการประเมินครั้งแรก ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ (ปัญญาภาวนา) มีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ แนววิถีพุทธที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระปุณยวีร์ มงคลพิพัฒน์พร (2553) ศึกษาผลการใช้กระบวนการสืบสอบตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการสืบสอบตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่ามีความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมโดยรวมของนักเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 เพิ่มขึ้น 9.78

กัญจนา พรนิเสน (2548) ศึกษาผลการสอนแบบพุทธวิธีที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในรายวิชา ส 41102 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที 4 โรงเรียนสมุทรปราการจังหวัดสมุทรปราการ โดยมีจุดประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนทดลองและหลังทดลองของนักเรียนที่ใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี และ 2) เปรียบเทียบทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ก่อนทดลองและหลังการทดลองของนักเรียนที่ใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบพุทธวิธีมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบพุทธวิธีมีการพัฒนาทักษะการคิดแบบโยนิโสมนิสิการหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการสอนแบบพุทธวิธีมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทำให้นักเรียนมีทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงขึ้น จึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนวิชา สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สาโรจน์ แก้วทอง (2545) ศึกษาการสร้างแผนการสอนรายวิชา ส 048 พระพุทธศาสนาโดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปี่ 4 จังหวัดราชบุรี โดยมีจุดประสงค์เพื่อ 1) สร้างแผนการสอนรายวิชา ส 048 พระพุทธศาสนาโดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดราชบุรีและ 2) ศึกษาความเห็นของครูอาจารย์ที่สอนรายวิชา ส 048 พระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดราชบุรี ที่มีต่อแผนการสอนที่สร้างขึ้นผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการสอนรายวิชา ส 048 พระพุทธศาสนาโดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดราชบุรี และ 2) ครูอาจารย์ผู้สอนรายวิชา ส 048 พระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดราชบุรี เห็นด้วยกับแผนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้ง 18 แผนการสอน

พระมหาอาเดช อุปนันท์ (2551) ศึกษาวิเคราะห์ความสอดคล้องของการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีกับหลักการปฏิรูปการศึกษา ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า การเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีกับหลักการปฏิรูปการศึกษามีความสอดคล้องกันทั้ง 5 ประเด็นที่กำหนดศึกษาได้แก่ 1) เป้าหมายของการสอน มีการเน้นเป้าหมายเพื่อประโยชน์ 2 ส่วน คือส่วนบุคคล เน้นการพัฒนาตนเองทั้งภายนอกและภายใน สามารถเรียนรู้ที่จะจัดระบบคิด มีจิตสำนึกในการผิดชอบชั่วดี มีการจัดการอารมณ์ มีวัคซีนคุ้มกันตนเองไม่ให้ตกไปในความเสื่อม และเรียนรู้ที่จะแสวงหาต้นทุนเพื่อการพัฒนาคุณภาพและชีวิตที่ดีงาม และส่วนรวม เน้นการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การสร้างความมั่นคงขององค์กร และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และชุมชนเข้มแข็ง 2) รูปแบบและขั้นตอนการสอน ส่วนใหญ่เป็นวิธีการสอนที่หลากหลาย ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคล การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ 3) การใช้เทคนิคการสอน มีความหลากหลายโดยคำนึงถึงวุฒิภาวะความพร้อมของผู้เรียน ส่วนใหญ่เน้นเทคนิคการสอนให้คิด และอาศัยหลักการทางจิตวิทยามาช่วยในการสอน 4) การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ เน้นการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ใกล้ตัว มีอยู่ตามธรรมชาติและชีวิตประจำวัน สามารถให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ในทุกเวลาและทุกสถานที่ และ 5) การประเมินผลการเรียนรู้และผลที่เกิดขึ้น มีการประเมินการเรียนรู้ที่หลากหลายและเป็นไปตามสภาพจริงที่ปรากฏ โดยผลที่เกิดขึ้นผู้เรียนมีความรู้และเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียนรู้ สามารถเปลี่ยนแปลงทางความคิด และพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น

พระมหาธีรพันธ์ เชิญรัมย์ (ถาวโร) (2549) ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี เรื่องพระสงฆ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี เรื่องพระสงฆ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความเหมาะสมในระดับมากและมีประสิทธิภาพ 85.21/82.42 2) ผลการใช้การจัดการเรียนรู้ พบว่า 2.1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี เรื่องพระสงฆ์ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.2) ผลการวัดเจตคติของนักเรียนต่อวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องพระสงฆ์ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี เรื่องพระสงฆ์ มีความพึงพอใจมาก

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะพบว่างานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนแบบพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ในการสอนนั้นมีผลทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และด้านพฤติกรรมทางสังคมที่สูงขึ้น ส่งผลให้การเรียนการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการด้วยเหตุผลและการศึกษาค้นคว้านี้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบพุทธะ มาเป็นขั้นตอนการสอน เพื่อทดลองใช้ในการสอนวิชาสังคมศึกษา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตและด้านความมีวินัยในตนเองต่อไป

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5.2.1 งานวิจัยในประเทศ

สุขสันต์ หาดคำ (2553) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องเบญจศีล เบญจธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบและการจัดการเรียนรู้แบบเบญจขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องเบญจศีล เบญจธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบ กับการจัดการเรียนรู้แบบเบญจขันธ์หลังการทดลองไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ 2) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบ กับการจัดการเรียนรู้แบบเบญจขันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประณีต จันทรขันตี (2542) ศึกษาผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมในรายวิชา ส 0412 พระพุทธศาสนาและทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี จังหวัดเพชรบุรี พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนที่ได้การสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จันจิรา เลิศบัณฑิต (2553) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มารยาทชาวพุทธและการปฏิบัติต่อพระสงฆ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกับการสอนแบบปกติ ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยการสอนกับนักเรียนที่เรียนจากการสอนแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยการสอน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนแบบปกติ

เกียรติศักดิ์ ชันตะ (2546) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาและคุณลักษณะเพื่อพัฒนาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนแบบอริยสัจ 4 กับการสอนตามปกติ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาที่ได้รับการสอนแบบอริยสัจ 4 กับการสอนตามปกติ 2) เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะเพื่อพัฒนาสังคม ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบอริยสัจ 4 กับการสอนตามปกติ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบอริยสัจ 4หลังการทดลองสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามปกติ และ 2) ผลการวัดคุณลักษณะเพื่อพัฒนาสังคมของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบอริยสัจ 4 หลังการทดลองสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามปกติ

5.2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ชิห์ (Shih. 1999: 4099-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษากับตัวแปรต่อไปนี้ คือ เจตคติ การจูงใจ กลยุทธ์การเรียน แบบแผนการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาจำนวนมากกว่าสองในสามที่เรียนรายวิชาที่อาศัยเว็บเป็นฐานกับผู้เรียนที่เป็นอิสระจากภาคสนาม อย่างไรก็ดีไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างการเรียนรู้ได้ดีเท่าๆ กันในรายวิชาที่อาศัยเว็บพื้นฐาน นักศึกษาเหล่านี้มีความสุขกับความสะดวกสบายและขั้นตอนการเรียนรู้ที่ควบคุมตนเองและได้รับการจูงใจจากการแข่งขันและความคาดหวังสูงในการเรียนรู้เว็บเป็นฐาน นักศึกษาเหล่านี้ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ จากการหาใจความสำคัญจากคำสอนบรรยาย และการท่องจำคำสำคัญของแนวคิดสำคัญมากที่สุด และใช้กลยุทธ์การเรียนรู้น้อยที่สุดในการทำแผนภูมิและตารางเพื่อจัดเรียบเรียงเนื้อหาสาระที่เรียน นักศึกษาดูเหมือนจะสนใจในการตรวจสอบระดับคะแนนของตนเองมากกว่าที่จะสื่อสารกับชั้นเรียนและอาจารย์ผู้สอน ทั้งนี้โดยมีอีเมล์ เน็ตฟอร์มอภิปรายหรือผ่านเน็ตฟอร์มพูดคุย การจูงใจและกลยุทธการเรียนรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญ 2 ปัจจัยที่อธิบายได้มากว่าหนึ่งในสามของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่ทำการอัดโดยใช้ระดับคะแนนของชั้นเรียน

ดังนั้นนักการศึกษาจึงควรช่วยนักศึกษาให้ได้รอบรู้ในกลยุทธ์ต่างๆในการจูงใจและการเรียนรู้เพื่อช่วยนักศึกษาให้เป็นผู้เรียนที่ควบคุมบังคับตนเองได้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ข้างต้น สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนครูจะต้องจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย รวมถึงคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาที่จะสอนตลอดจนการนำวิธีการสอนที่สอดคล้องกับวิชานั้นๆ จะช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ดังนั้น จึงสนใจที่จะนำวิธีการสอนแบบพุทธะ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่อไป

5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีวินัยในตนเอง

5.3.1 งานวิจัยในประเทศ

จักริน ด้วงคำ (2554: 94) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้กิจกรรมกีฬาฟุตบอลตามแนวคิดของเพียเจต์ที่มีผลต่อความมีระเบียบวินัยในตนเองของนักเรียนประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคะแนนความมีระเบียบวินัยในตนเอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้กิจกรรมกีฬาฟุตบอลตามแนวคิดของเพียเจต์และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้กิจกรรมกีฬาฟุตบอลแบบปกติ 2) เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคะแนนความมีระเบียบวินัยในตนเอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 60 คนของโรงเรียนวิชากรกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็นนักเรียนกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน และนักเรียนกลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษา

โดยใช้กิจกรรมกีฬาฟุตบอลตามแนวคิดของเพียเจต์ 8 แผนการจัดการเรียนรู้แบบวัดความมีระเบียบวินัยในตนเองและแบบ บันทึกความมีระเบียบวินัยในตนเองโดยการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยของคะแนนด้วยค่า"ที"และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวชนิดวัดซ้ำ ทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนเฉลี่ยของคะแนนความมีระเบียบวินัยในตนเองของนักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุม หลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) คะแนนเฉลี่ยของคะแนนความมีระเบียบวินัยในตนเอง หลังการทดลองและระยะติดตามของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ฉันทนา ศรีภักดี (2555) ได้ศึกษาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การละเล่นพื้นบ้านของไทยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อน ระหว่างและหลังการทดลองมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยรวมและรายด้านเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน พบว่าด้านความรับผิดชอบ ด้านการควบคุมตนเอง ด้านการยอมรับผู้อื่นและด้านการตรงต่อเวลาเพิ่มขึ้นต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

มุสเสน (แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. 2531: 31; อ้างอิงจาก Mussen. 1969: 335-341) พบว่า การฝึกวินัยให้แก่เด็กโดยการใช้เหตุผล และให้ความรักเป็นวิธีการฝึกวินัยที่ได้ผลที่ดีที่สุดและช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสมองของเด็ก เพราะช่วยให้เด็กมีวินัยในตนเองสูง

วิกกิ้นส์ และคนอื่นๆ (จินดา น้าเจริญ. 2540: 13; อ้างอิงจาก Wiggins; et al. 1971: 289) ได้อ้างอิงถึงผลงานวิจัยของ Gough ที่ศึกษาเกี่ยวกับวินัยในตนเอง พบว่า ผู้มีวินัยในตนเองสูงจะมีความรับผิดชอบมาก มีความวิตกกังวลน้อย มีความอดทน มีเหตุผล มีความยืดหยุ่นในความคิดและพฤติกรรมทางสังคมและยังพบว่า โดยทั่วไปจะมีสุขภาพดีกว่าผู้ที่ขาดวินัยในตนเอง

จากผลงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความมีระเบียบวินัยและความมีวินัยในตนเอง เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาผู้เรียนโดยตรง การสร้างวินัยที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตการอยู่ร่วมกันในสังคม จะทำให้ผู้เรียนเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป จากเหตุดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าบุคคลที่มีวินัยในตนเองควรประกอบด้วยพฤติกรรมที่สำคัญ คือ ความรับผิดชอบ ความอดทน ความซื่อสัตย์ ความเป็นผู้นำ และการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม

บทที่ 3
วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต และความมีวินัยในตนเอง ใน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดกลุ่มประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือในการทดลอง
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดกลุ่มประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 2 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งหมดจำนวน 70 คน ซึ่งเป็นนักเรียนแบบคละความสามารถ

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 35 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มจากทั้งหมด 2 ห้องเรียน

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทองล่องสอนด้วยตนเองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โดยใช้เวลาในการสอนทั้งหมด 13 คาบ คาบละ 60 นาที โดยทดลองนาน 13 คาบ เป็นระยะเวลาการสอน 13 ชั่วโมง และใช้เวลาทดสอบ 2 คาบ คือ ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง รวมระยะเวลาการทดลองทั้งหมด 15 ชั่วโมง

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เรื่องหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่นศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่ง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตาราง 3 เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้	จำนวน (ชม.)	รวม
ป.5	1. ยกตัวอย่างและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี	◆ **หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พลเมืองดีของสังคม**		6
		1. สถานภาพและบทบาท	1	
		2. สิทธิ	1	
		3. เสรีภาพ	1	
		4. หน้าที่	1	
		5. หน้าที่ของพลเมืองดี	1	
		6. คุณลักษณะของพลเมืองดี	1	
	2. เสนอวิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก	◆ **หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สิทธิของเด็ก**		2
		7. สิทธิเด็ก	1	
		8. การละเมิดสิทธิเด็กและการปกป้องคุ้มครองเด็กในสังคมไทย	1	
	3. อธิบายโครงสร้างอำนาจหน้าที่ความสำคัญ ระบุบทบาทหน้าที่การเข้าดำรงตำแหน่งและวิเคราะห์ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	◆ **หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การปกครองส่วนท้องถิ่น อำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น**		3
		9. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1	
		10. ความสำคัญและอำนาจหน้าที่ของการปกครองส่วนท้องถิ่น	1	
		11. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับสาธารณประโยชน์ในชุมชน	1	
	4. เห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทยและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน	◆ **หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 วัฒนธรรมไทย**		2
		12. วัฒนธรรมไทย	1	
		13. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน	1	
		รวม		13

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง(Quasi experimental research) ซึ่งดำเนินการทดลองโดยประยุกต์ตามแบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest – Posttest Design (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 59 -62) โดยมีแบบแผนการทดลอง ดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงแบบแผนการทดลอง (One Group Pretest – Posttest Design)

กลุ่ม	สอบก่อน	การทดลอง	สอบหลัง
RE	T_1	x	T_2

ความหมายของสัญลักษณ์

RE แทน กลุ่มทดลองที่ได้มาโดยการสุ่ม

T_1 แทน การทดสอบก่อนการทดลอง

x แทน การทดลองโดยการใช้แผนการเรียนการสอนแบบพุทธะ

T_2 แทน การทดสอบหลังการทดลอง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใชในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต จำนวน 13 แผน

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต

3. แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือในการทดลอง

1. ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model)

1.1 ศึกษาหลักการ ทฤษฎี วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำและนำมากำหนดเป็นขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

1.2 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อวิเคราะห์หลักการ คำอธิบายรายวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้การวัดและประเมินผล และแผนการจัดการเรียนรู้

1.3 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1.4 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อการสอน เพื่อสร้างเป็นแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะโดยผู้วิจัยได้เลือกเนื้อหา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ซึ่งประกอบด้วย

1. ยกตัวอย่างและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี

2. เสนอวิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก

3. อธิบายโครงสร้างอำนาจหน้าที่ ความสำคัญ ระบุบทบาทหน้าที่ การเข้าดำรงตำแหน่งและวิเคราะห์ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. เห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทยและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาในท้องถิ่นของชุมชน

1.5 ศึกษาสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต มาตรฐานการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5แล้วสร้างแผนการจัดการเรียนการสอบแบบพุทธะ ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1.5.1 มาตรฐานการเรียนรู้

1.5.2 ตัวชี้วัด

1.5.3 สาระสำคัญ

1.5.4 จุดประสงค์การเรียนรู้

1.5.5 สาระการเรียนรู้

1.5.6 กิจกรรมการเรียนการสอนแบบพุทธะ

1.5.7 สื่อและแหล่งเรียนรู้

1.5.8 การวัดและประเมิลผลตามสภาพจริงตามแนวพุทธะ

1.5.9 ข้อเสนอแนะ

การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยการนำความรู้ความเข้าใจในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มาเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรมซึ่งประกอบด้วย หลัก กัลยาณมิตร หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา หลักพรหมวิหาร 4 และหลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมุ่งศึกษาแก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้อย่างเป็นองค์รวม โดยผู้สอนจัดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศแบบกัลยาณมิตร เอื้อในการพัฒนานักเรียนดังกล่าว ผ่านระบบไตรสิกขาที่นักเรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรมทั้งศีล (Morality) หรือพฤติกรรม หรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับตนเองและสังคม สมาธิ (Concentration) หรือด้านการพัฒนาจิตใจให้มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่น เข้มแข็งและสงบสุข ตลอดจนมีสุขภาพจิตที่ดี และปัญญา (Wisdom) ที่มีความรู้ที่ถูกต้อง มีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหา ที่แยบคาย(โยนิโสมนสิการ) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะได้กำหนดขึ้นตอนการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างศรัทธา (Confidence) ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่เตรียมนักเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้งในเนื้อหาสาระที่จะเรียน ซึ่งเกิดจากความมั่นใจในเหตุผลเท่าที่รู้เห็น มั่นใจว่าเป็นไปได้ มีคุณค่า ขั้นตอนที่เป็นขั้นตอนที่จะทำให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต เช่น

1. จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่จะเรียนเพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญา

2. การเตรียมบุคลิกภาพครูที่เป็นกัลยาณมิตร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน เช่น ครูมีใบหน้าผ่องใส ยิ้มแย้ม แจ่มใส กล่าวคำทักทายอย่างสุภาพ และมีไมตรีจิต สอบถามทุกข์สุขต่าง ๆ

3. การสวดมนต์ ฝึกสมาธิในลักษณะต่างๆ ประมาณ 5 นาที

4. การสนทนาซักถาม อภิปราย ถามคำถามเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน

5. แสดงความรัก ความเมตตา ความจริงใจต่อผู้เรียน

6. การสร้างเจตคติในเชิงบวกต่อสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตให้กับนักเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาวุฒิธรรม (Virtues Conductive to Growth) เป็นขั้นตอนที่ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและกำหนดหลักการ กฎเกณฑ์ในการเรียนสาระหน้าพลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต เตรียมกิจกรรมการเรียน แบ่งกลุ่มนักเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรมในการเรียนรู้

7. นักเรียนแบ่งกลุ่ม

8. นักเรียนร่วมกันเสนอหลักการ กฎเกณฑ์ และวิธีการเรียนรู้ร่วมกัน โดยครูเป็นผู้ช่วยนักเรียนเขียนข้อเสนอต่าง ๆ ในการเรียน

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development) เป็นขั้นที่ใช้กระบวนการคิดโดยแยบคาย (โยนิโสมนสิการ) ในการพัฒนาผ่านกิจกรรมการศึกษาในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต โดยให้นักเรียนทำแผนภาพความคิด (Mapping) ใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ กระบวนการกลุ่ม การแก้ปัญหาตามแนวอริยสัจ 4 การเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย พร้อมทั้งอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับความรู้ ข้อคิดเห็นที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนนำเสนอผลงานที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม ขั้นตอนนี้จะทำให้นักเรียนได้รับทักษะทางสังคมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น และด้านการมีมนุษย์สัมพันธ์กับผู้อื่น โดยผ่านกระบวนการทำงานกลุ่ม

9. นักเรียนสืบค้นข้อมูล เกี่ยวกับเนื้อหาสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต

10. นักเรียนแสดงสถานการณ์จำลองจากเนื้อเรื่องที่แบ่งเป็นกลุ่ม ๆ

11. นักเรียนช่วยกันนำเสนอความคิดในการแสดงสถานการณ์จำลองจากเนื้อหาสาระตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมายเป็นกลุ่ม ๆ ในลักษณะแผนผังความคิด(Mind map)

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนปรับปรุงพัฒนางาน เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จำลองหรือชีวิตจริง สู่ความสำเร็จด้วยความพอใจ ความเพียรพยายาม กระตือรือร้น จิตใจจดจ่อและใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญให้รอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น เป็นขั้นต่อยอดแนวความคิดเพื่อฝึกนักเรียนให้ใช้แนวคิดของตนเองซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดปัญญา

12. นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ได้แก่ ใบความรู้ หนังสือ หรือสื่อ ในสิ่งที่ต้องการรู้นอกเหนือจากบทเรียน

13. ครูอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับเนื้อหาสาระในแต่ละหัวข้อ

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation) เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้นักเรียนสรุปความรู้ ประเมินผลงานของตนเองและกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงาน และปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันทั้งในเชิงเนื้อหาที่เรียน และในเชิงของการเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรมผ่านกิจกรรมการสรุปบทเรียน อภิปรายสรุป ประเมินชิ้นงาน ทำแบบฝึกหัด แบบสอบถาม หรือจัดเก็บผลงานในแฟ้มสะสมงาน

14. นักเรียนรวมกันสรุปโดยการนำเสนอความคิด หรอคำตอบในมุมมองที่เหมือนหรือ แตกต่าง ร่วมกัน

15. นักเรียนทำแบบทดสอบ

1.6 นำแผนการเรียนการสอนแบบพุทธะ ที่สร้างขึ้น เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ เพื่อปรับปรุงด้านเนื้อหาและความเหมาะสมในการใช้ภาษาให้ถูกต้อง

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบโดยตรวจสอบความสอดคล้อง เหมาะสมของเนื้อหาของสาระการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนความสอดคล้องขององค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนการสอน โดยการหาค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ใช้เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 248-249)

+1 แน่ใจว่าแผนการสอนมีความเหมาะสม

0 ไม่แน่ใจว่าแผนการสอนมีความเหมาะสมหรือไม่

-1 แน่ใจว่าแผนการสอนไม่มีความเหมาะสม

1.8 นำแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความสมบูรณ์ของแผนการจัดการเรียนรู้

1.9 นำแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนในเขตจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีเกณฑ์ความรู้ที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ที่ผ่านการเรียนเรื่องนี้มาแล้ว จำนวน 100 คน เพื่อพิจารณาดูความเหมาะสมของเนื้อหาและเวลาที่ใช้สอน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.10 นำแผนการจัดการเรียนการสอบแบบพุทธะที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อคณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความสมบรูณ์ของแผนการจัดการเรียนการสอน

1.11 นำแผนการจัดการเรียนการสอบแบบพุทธะที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป จากขั้นตอนการสร้างแผนการสอนแบบพุทธะ สามารถสรุปเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

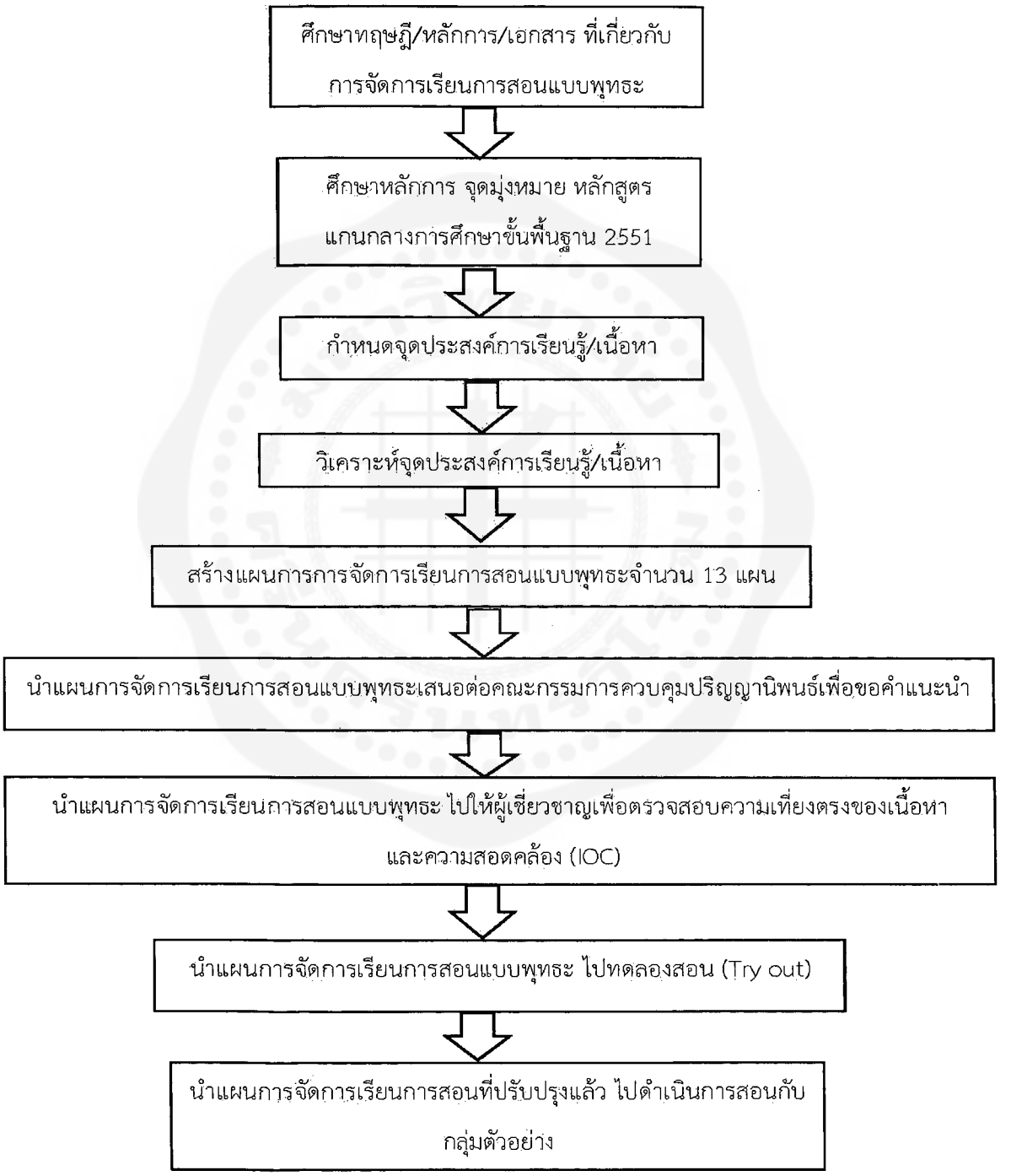

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนการสร้างและหาประสิทธิของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาของบทเรียนและจุดประสงค์การเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2.2 ศึกษาการสร้างแบบทดสอบ จากหนังสือการวัดผล และประเมินผล และเทคนิคการเขียนข้อสอบ

2.3 วิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อสร้างแบบทดสอบให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกเนื้อหาในสาระการเรียนรู้ที่2 ซึ่งประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียน คือ หน่วยที่1 พลเมืองของสังคม หน่วยที่2 สิทธิเด็ก หน่วยที่3 การปกครองส่วนท้องถิ่น อำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยที่4 วัฒนธรรม

2.4 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ข้อสอบที่สร้างเป็นปรนัย 4 ตัวเลือก โดยครอบคลุมการวัดด้านพุทธิพิสัยของทั้ง 6 ด้านคือ ด้านความรู้จำ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ ด้านการวิเคราะห์ ด้านการสังเคราะห์ และด้านการประเมินค่า ตามรูปแบบของบลูม (Bloom s taxonomy) และให้ครอบคลุมเนื้อหาที่สอน จำนวน 50 ข้อ

2.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบทดสอบ แล้วนำแบบทดสอบมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ตาราง 5 วิเคราะห์เนื้อหาและพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย

เนื้อหา / พฤติกรรม	ความรู้ความจำ	ความเข้าใจ	การนำไปใช้	การวิเคราะห์	การสังเคราะห์	การประเมินค่า	รวม
1. พลเมืองดีของสังคม	2	4	1	6	-	3	16
2. สิทธิเด็ก	1	2	1	3	1	-	8
3. การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย	5	3	-	-	2	-	10
4. วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	3	5	2	2	2	2	16
รวม	11	14	4	11	5	5	50

2.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความสอดคล้อง (IOC) (Index of Item – Objective Congruence : IOC) ระหว่างข้อทดสอบกับจุดประสงค์การทดสอบตาม bloom โดยพิจารณาคัดเลือกข้อที่มีดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ระหว่าง IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 ใช้เกณฑ์พิจารณา ดังนี้ (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 248-249)

+1 แน่ใจว่าข้อสอบวัดจุดประสงค์ข้อนั้น

0 ไม่แน่ใจว่าข้อสอบวัดจุดประสงค์ข้อนั้นหรือไม่

-1 แน่ใจว่าข้อสอบไม่วัดจุดประสงค์ข้อนั้น

2.7 นำแบบทดสอบที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนในเขตจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีเกณฑ์ความรู้ที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ที่ผ่านการเรียนเรื่องนี้มาแล้ว จำนวน 100 คน

2.8 นำผลจากการทดลองมาตรวจให้คะแนนแล้ว โดยการตรวจให้คะแนนข้อสอบตอบถูกให้หนึ่งคะแนนส่วนข้อที่ตอบผิด ไม่ตอบหรือตอบมากกว่า 1 แห่งให้คะแนน 0 คะแนน เมื่อตรวจและลงคะแนนแบบทดสอบเรียนร้อยแล้ว นำมาเรียงค่าคะแนนจากสูงไปหาต่ำ ตัดกลุ่มสูงโดยใช้ส่วน 27% ของ จุงห์ เตห์ฟาน (Fan. 1952: 6-32) แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) และคำนวณหาค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยคัดเลือกเฉพาะข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย(P) ระหว่าง .20 -.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) .20 ขึ้นไป

2.9 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกไว้แล้วในข้อ 2.7 มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 215) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ0.84 เพื่อไว้ใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2.10 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

จากการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สามารถสรุปเป็นขั้นตอนได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 5 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สังเคราะห์ลักษณะของ ผู้มีวินัยในตนเอง สร้างแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองฉบับข้อคำถาม เพื่อวัดความมีวินัยในตนเอง 6 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความอดทน ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม และด้านความเชื่อมั่นในตนเอง โดยมีรายละเอียด และเนื้อหาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

3.1 กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

3.2 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และงานวิจัยต่างๆ

3.3 กำหนดนิยามปฏิบัติการจากแนวทางการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง เพื่อนำมาสร้างแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

3.4 เขียนแบบวัดข้อคำถามตามคำนิยามของพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีวินัยในตนเอง โดยให้ครอบคลุมตามโครงสร้างของนิยามปฏิบัติการ

3.5 นำแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์เพื่อปรับปรุงเนื้อหาและความเหมาะสมในการใช้ภาษาให้ถูกต้อง

3.6 นำแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบโดยตรวจสอบความสอดคล้อง เหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด โดยการหาค่า IOC (Index of Item – Objective Congruence: IOC) ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ใช้เกณฑ์การพิจารณาดังนี้ (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 248-249)

+1 แน่ใจว่าแผนการสอนมีความเหมาะสม

0 ไม่แน่ใจว่าแผนการสอนมีความเหมาะสมหรือไม่

-1 แน่ใจว่าแผนการสอนไม่มีความเหมาะสม

3.7 ปรับปรุงและแก้ไขแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ

3.8 นำแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองมาหาคุณภาพด้วยการหาค่าอำนาจจำแนกได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.21-0.65

3.9 นำแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

การสร้างแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

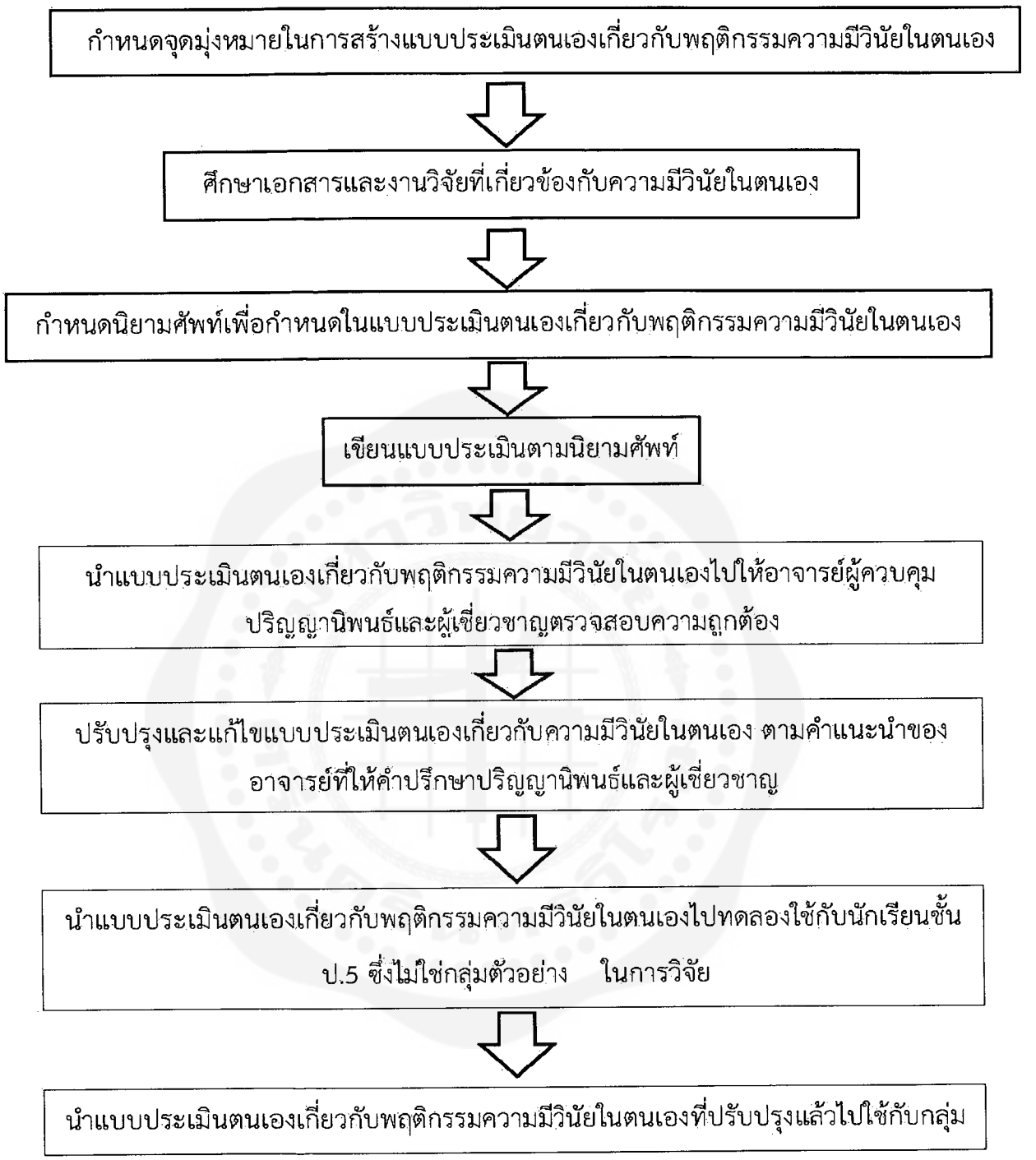

ภาพประกอบ 6 ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. จัดปฐมนิเทศเพื่อทำความเข้าใจกับผู้เรียนถึงวิธีการเรียนการสอน บทบาทของผู้เรียนจุดประสงค์การเรียนรู้ และวิธีการวัดและประเมินผล

2. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนทำการทดลอง

3. ดำเนินการทดลองโดยจัดการเรียนการสอน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต โดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model) โดยผู้วิจัยทำการสอน ในภาคเรียนที่ 1/2559 รวมทั้งหมด 13 ชั่วโมง

4. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 1 ชั่วโมงหลังทดลองครบทั้ง 13 แผนและแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง สังเกตพฤติกรรมผู้เรียนระหว่างการทำกิจกรรมการทดลองการสอนแบบพุทธะโดยใช้แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

5. นำผลคะแนนที่ได้จากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคะแนนประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5มาตรวจผลการทดสอบแล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์ทางสถิติ ด้วยโปรแกรมทางคอมพิวเตอร์

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 สถิติพื้นฐาน

5.1.1 คะแนนเฉลี่ย (Mean) ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 306)

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ $\bar{x}$ แทน คะแนนเฉลี่ยของคะแนนที่ได้

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนที่ได้

N แทน จำนวนข้อมูล

5.1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 307)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum x-(\sum_x 2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum_x 2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทน จำนวนนักเรียน

X แทน คะแนนของนักเรียนแต่ละคน

5.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

5.2.1 ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 248-249) วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้

R แทน คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ

$\sum R$ แทน ผลรวมของการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

5.2.2 ค่าความยาก-ง่าย (Difficulty) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 196)

$$P = \frac{R}{N}$$

เมื่อ P แทน ความยากง่าย

R แทน จำนวนนักเรียนที่ทำข้อนั้นถูก

N แทน จำนวนนักเรียนที่ทำข้อนั้นทั้งหมด

5.2.3 ค่าอำนาจจำแนก (DiscriminationPower) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 186)

$$R = \frac{H-L}{N}$$

เมื่อ R แทน ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ
H แทน จำนวนคนในกลุ่มสูงที่ตอบถูก
L แทน จำนวนคนในกลุ่มต่ำที่ตอบถูก
N แทน จำนวนคนในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

5.2.4 ค่าอำนาจจำแนก ด้วยวิธีการแจกแจงที (t-distribution) แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง โดยหาคะแนนเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำของคะแนน (25%)แล้วแทนค่าในสูตร (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 215)

$$t = \frac{\bar{x}_H - \bar{x}_L}{\sqrt{\frac{S^2_H}{n_H} + \frac{S^2_1}{n_1}}} \quad ; df = n - 1$$

เมื่อ t แทน ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามแจกแจงที
$\bar{x}_H$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
$\bar{x}_L$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
S^2_H แทน คะแนนแปรปรวนของกลุ่มสูง
S^2_L แทน คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ
n_H แทน จำนวนคนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ได้คะแนนสูง
n_L แทน จำนวนคนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำ

5.2.5 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากสูตร KR 20 ของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 215)

$$r_u = \frac{k}{k-1}\left\{1 - \frac{\sum pq}{\sigma^2}\right\}$$

เมื่อ r_u แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
K แทน จำนวนข้อของแบบทดสอบ
P แทน สัดส่วนของผู้ที่ทำได้ในข้อหนึ่งๆ
q แทน สัดส่วนของผู้ที่ทำผิดในข้อหนึ่งๆ คือ 1-p
σ^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

5.2.6 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ด้วยการหาค่าความสอดคล้องภายในแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) ใช้สูตร (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 218)

$$\alpha = \frac{k}{k-1}\left[1 - \frac{\sum \sigma_i^2}{\sigma_t^2}\right]$$

เมื่อ σ แทน สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
$\sum \sigma_i^2$ แทน ผลคะแนนความแปรปรวนของแต่ละข้อ
σ_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนทั้งฉบับ
K แทน จำนวนข้อ

5.3 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้ t-test for Dependent Samples (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540: 165-167)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N\sum D^2 - (\sum D)^2}{(N-1)}}} \text{ ; df n-1}$$

เมื่อ t แทน ค่าวิกฤตที่ใช้ในการพิจารณาการแจกแจงค่า t
$\sum D$ แทน ผลรวมของความแตกต่างการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง
$\sum D^2$ แทน ผลรวมของความแตกต่างการทดสอบก่อนและหลังการทดลองแต่ละตัวยกกำลังสอง
D แทน ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
N แทน จำนวนคู่ของคะแนนจากการทดสอบครั้งแรกและครั้งหลัง

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ลักษณะที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{x}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S.D	แทน	ค่าความเบี่ยงเบน
t	แทน	ค่าวิกฤตที่ใช้ในการพิจารณาการแจกแจงของค่า t-distribution
P	แทน	ค่าความน่าจะเป็น (Probability)
df	แทน	ค่าชั้นของความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปรข้อมูล ผู้วิจัยได้เสนอตามขั้นตอน ดังนี้

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการได้รับการสอนแบบพุทธะ โดยใช้สถิติ t-test Dependent Sample

2. เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการได้รับการสอนแบบพุทธะ โดยใช้สถิติ t-test Dependent Sample

ตาราง 6 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการได้รับการสอนแบบพุทธะ โดยใช้สถิติ t-test Dependent Sample

กลุ่มทดลอง	n	$\bar{x}$	S.D	t	P
ก่อนเรียน	35	13.97	2.98	35.89	.000**
หลังเรียน	35	23.69	2.77		

t (.01 ; df = 34)

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 6 พบว่า คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียน ก่อนได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ เท่ากับ 13.97 คะแนน และ 2.98 ตามลำดับ และหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีคะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 23.69 และ 2.77 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 7 เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการได้รับการสอนแบบพุทธะ โดยใช้สถิติ t-test Dependent Sample

กลุ่มทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D	t	P
ก่อนเรียน	35	26.06	3.61	81.32	.000**
หลังเรียน	35	80.57	1.24		

t (.01 ; df = 34)

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 7 พบว่า คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความมีวินัยในตนเองต่อการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียนก่อนได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ เท่ากับ 26.06 คะแนน และ 3.61 ตามลำดับ และหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีคะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 80.57 และ 1.24 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ก่อนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 8 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ก่อนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

กลุ่มทดลอง	ร้อยละ	ความก้าวหน้า
ก่อนเรียน	40	
		28%
หลังเรียน	68	

จากการเปรียบเทียบสามารถแสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ดังนี้

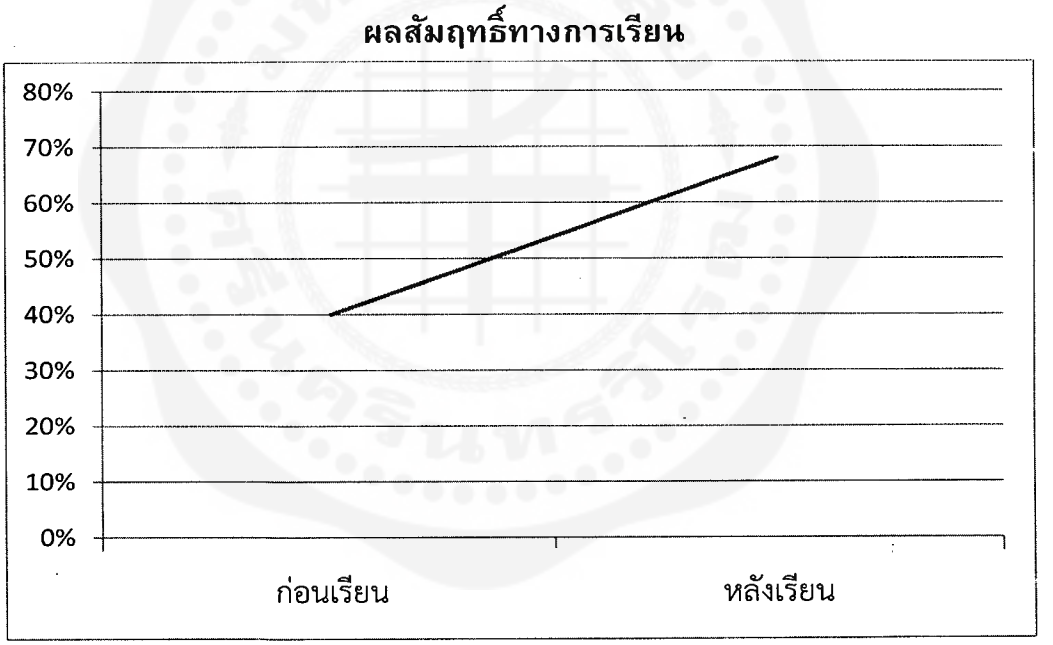

ภาพประกอบ 7 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนก่อนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

ตาราง 9 เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเอง ก่อน และหลังเรียน ที่ได้รับการสอน
โดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

กลุ่มทดลอง	ร้อยละ	ความก้าวหน้า
ก่อนเรียน	30	
		62%
หลังเรียน	92	

จากการเปรียบเทียบสามารถแสดงความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ดังนี้

ภาพประกอบ 8 เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนก่อนและหลังเรียน
ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

ตาราง 10 เปรียบเทียบร้อยละความมีวินัยในตนเองรายบุคคล ทั้งหมด 13 ครั้ง ที่ได้รับการสอน โดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

ครั้งที่ / เลขที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	27	36	51	59	64	68	68	71	82	91	84	92	94
2	39	36	42	53	62	67	67	71	81	89	91	92	94
3	32	34	48	52	62	66	68	92	81	91	85	93	95
4	32	38	42	59	62	68	78	71	82	89	92	93	94
5	28	39	44	52	61	69	68	71	85	89	92	93	94
6	27	39	45	51	68	69	71	71	80	89	93	92	94
7	25	42	41	51	61	68	69	71	80	89	89	93	94
8	42	34	44	54	66	69	69	69	82	89	91	93	94
9	28	34	44	51	61	67	66	71	81	88	92	92	94
10	26	35	48	48	61	68	67	69	81	89	93	93	95
11	33	36	47	52	62	68	59	72	81	86	92	89	95
12	29	39	49	54	61	67	68	71	82	89	88	89	95
13	28	36	64	53	66	68	68	71	86	89	92	93	99
14	29	36	51	51	61	66	68	71	82	89	91	93	93
15	34	36	45	53	62	68	64	71	69	89	88	91	95
16	31	32	49	52	61	65	68	71	81	89	92	93	94
17	27	39	45	54	72	68	67	72	86	91	91	92	95
18	40	36	52	48	59	64	65	72	76	86	91	91	94
19	33	38	40	53	62	66	68	69	84	89	91	92	94
20	33	41	52	52	62	65	68	72	79	92	91	92	98
21	36	40	47	54	64	67	66	71	82	89	91	94	95
22	28	36	47	51	59	69	64	74	79	91	92	93	95
23	27	38	49	59	60	71	68	72	86	94	91	95	94
24	28	36	38	56	62	71	67	73	80	89	93	93	95
25	29	38	44	55	61	67	65	69	81	92	92	93	94
26	31	38	44	54	61	68	68	71	84	89	88	93	98
27	29	35	42	55	66	64	66	67	81	89	91	93	92
28	27	39	49	51	62	65	66	69	86	88	91	92	98

ตาราง 10 (ต่อ)

ครั้งที่ / เลขที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
29	35	35	44	55	62	68	65	73	82	87	92	92	94
30	33	39	49	46	61	68	68	64	81	89	94	92	92
31	31	36	48	54	65	68	65	72	82	91	93	93	94
32	34	35	42	52	66	66	72	71	84	92	91	92	95
33	28	39	53	54	61	68	66	73	81	89	95	95	94
34	28	36	44	52	61	66	67	72	82	93	93	93	95
35	24	38	47	56	59	66	68	73	82	87	91	95	95

จากการเปรียบเทียบสามารถแสดงร้อยละความมีวินัยในตนเองรายบุคคล ของนักเรียนทั้งหมด 13 ครั้ง ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ดังนี้

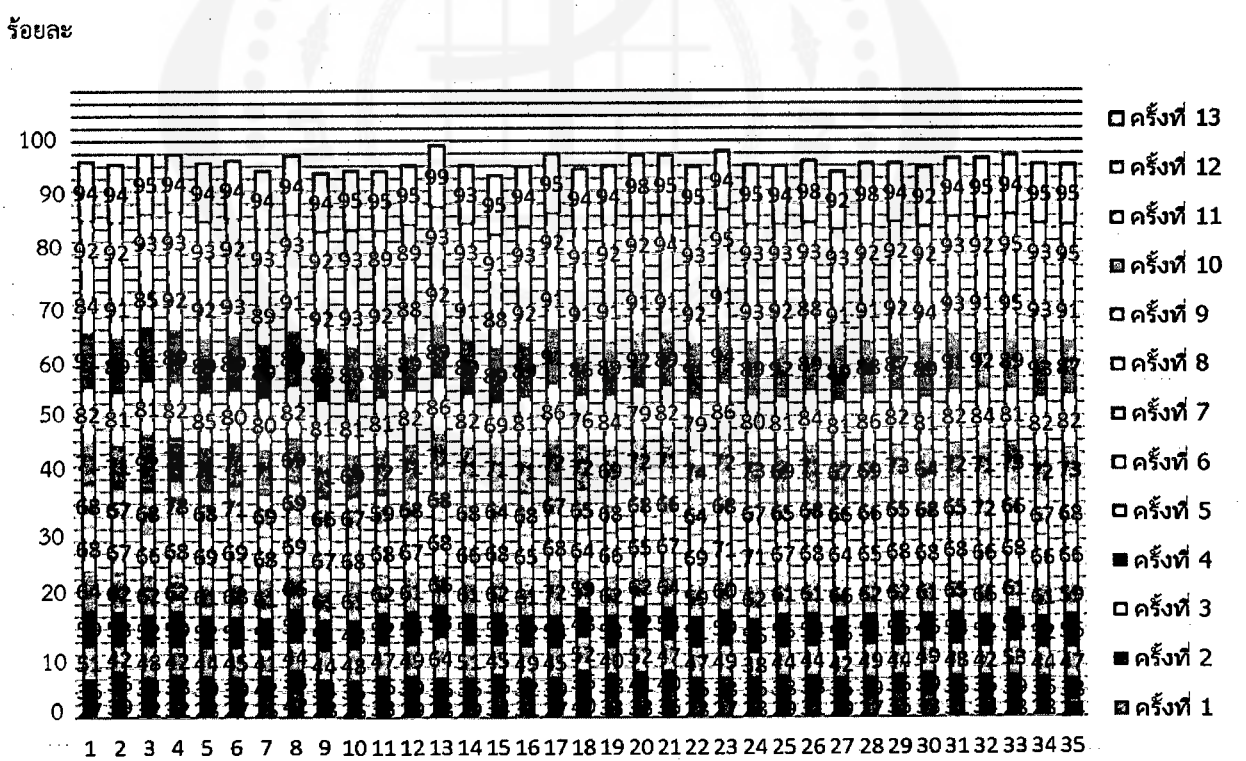

ภาพประกอบ 9 เปรียบเทียบร้อยละความมีวินัยในตนเองรายบุคคล ทั้งหมด 13 ครั้ง ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

ตาราง 11 เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองด้านต่างๆ ก่อนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

พฤติกรรม	กลุ่มทดลอง	ร้อยละ	ความก้าวหน้า
ด้านความรับผิดชอบ	ก่อนเรียน	33	62%
	หลังเรียน	95	
ด้านความอดทน	ก่อนเรียน	31	60%
	หลังเรียน	91	
ด้านความซื่อสัตย์	ก่อนเรียน	29	65%
	หลังเรียน	94	
ด้านความเป็นผู้นำ	ก่อนเรียน	29	66%
	หลังเรียน	95	
ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ก่อนเรียน	31	66%
	หลังเรียน	97	
ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง	ก่อนเรียน	32	63%
	หลังเรียน	95	

จากการเปรียบเทียบสามารถแสดงความมีวินัยในตนเองในด้านต่างๆ ของนักเรียน ก่อนเรียน และหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ดังนี้

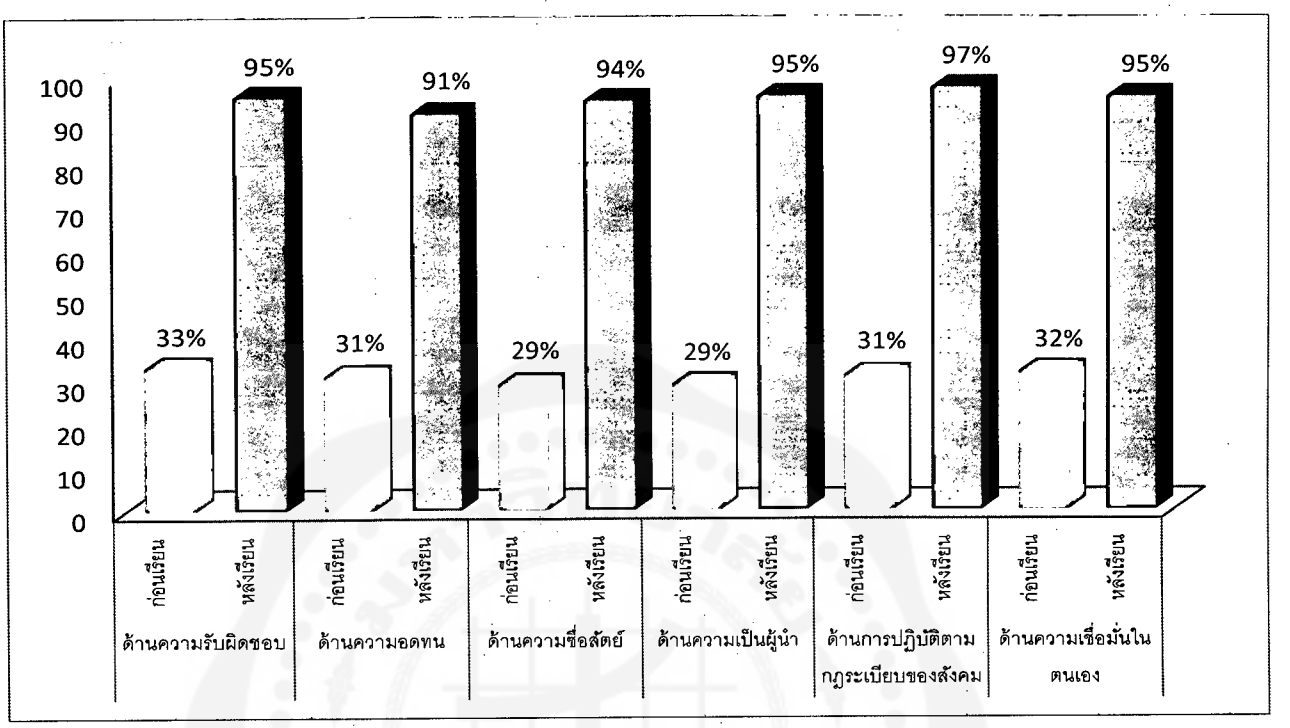

ภาพประกอบ 10 เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองในด้านต่างๆ ของนักเรียนก่อนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

ตาราง 12 เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเอง ก่อนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอน โดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

กลุ่มทดลอง	ร้อยละ	ความก้าวหน้า
ก่อนเรียน	30	62%
หลังเรียน	92	

จากการเปรียบเทียบสามารถแสดงความมีวินัยในตนเอง ก่อนเรียนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ดังนี้

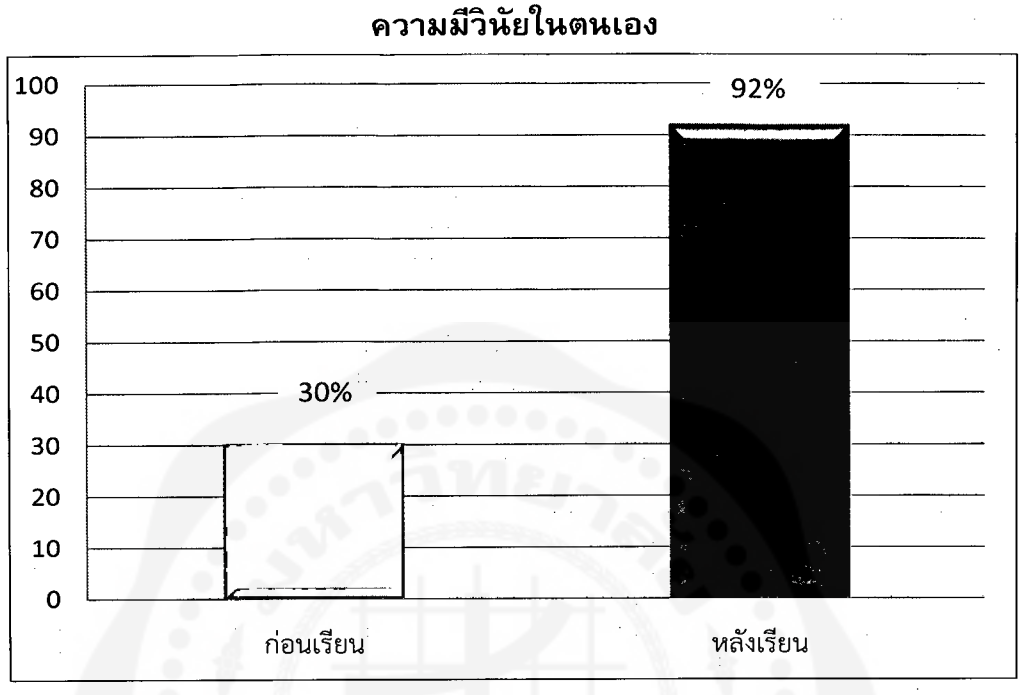

ภาพประกอบ 11 เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองในด้านต่างๆ ของนักเรียนก่อนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ ดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการได้รับการสอนแบบพุทธะ
2. เพื่อเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการได้รับการสอนแบบพุทธะ

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีคะแนนความมีวินัยในตนเอง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 2 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งหมดจำนวน 70 คน ซึ่งเป็นนักเรียนแบบคละความสามารถ

การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 35 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มจากทั้งหมด 2 ห้องเรียน

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทองลองสอนด้วยตนเองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โดยใช้เวลาในการสอนทั้งหมด 13 คาบ คาบละ 60 นาที โดยทดลองนาน 13 คาบ เป็นระยะเวลาการสอน 13 ชั่วโมง และใช้เวลาทดสอบ 2 คาบ คือ ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง รวมระยะเวลาการทดลองทั้งหมด 15 ชั่วโมง

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เรื่องหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่นศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต จำนวน 13 แผน
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต
3. แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. จัดปฐมนิเทศเพื่อทำความเข้าใจกับผู้เรียนถึงวิธีการเรียนการสอน บทบาทของผู้เรียนจุดประสงค์การเรียนรู้ และวิธีการวัดและประเมินผล
2. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนทำการทดลอง
3. ดำเนินการทดลองโดยจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต โดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (Buddhism Instruction Model) โดยผู้วิจัยทำการสอน ในภาคเรียนที่ 1/2559 รวมทั้งหมด 13 ชั่วโมง

4. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 1 ชั่วโมง หลังการทดลองครบทั้ง 13 แผนและแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

5. นำผลคะแนนที่ได้จากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคะแนนวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มาตรวจผลการทดสอบแล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมทางคอมพิวเตอร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of objective Congruence: IOC) ของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

2. คำนวณหาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (KR 20) ของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. คำนวณหาค่าอำนาจจำแนก (t-distribution) และค่าวามเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficient) ของแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

4. คำนวณเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความวินัยในตนเอง ก่อนและหลังการทดลอง โดยการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ โดยใช้สถิติ t-test for Dependent Sample

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต มีวินัยในตนเอง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 จากผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า นักเรียนที่เรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต โดยได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะเป็นวิธีการสอนที่มีการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน กล่าวคือ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาโดยได้นำเอาหลักธรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา จำนวน 7 หลักธรรม ได้แก่ ปรโตโฆสะ หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา หลักอริยสัจ 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักพรหมวิหาร 4 และหลักภาวนา 4 มาพัฒนาเป็นรูปแบการสอน โดยจัดเป็นขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา การจัดการเรียนการสอนในขั้นที่ 1 นี้ เป็นขั้นที่สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนฝึกสมาธิก่อนเรียน การแสดงออกซึ่งเป็นกัลยาณมิตรระหว่างครูกับนักเรียนโดยการยิ้มแย้ม แจ่มใส กล่าวทักทายกับนักเรียน สอบถามทุกข์สุขต่าง ๆทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกมีความสุขในการทำกิจกรรมร่วมกันในชั้นเรียน นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในเนื้อหาสาระที่จะเรียนรู้ ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนา และนักเรียนตอบคำถามอย่างตั้งใจ ทำให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในการเรียนรู้ ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาวุฒิธรรม เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันเสนอหลักการ กฎเกณฑ์ และวิธีการเรียนรู้ร่วมกัน ครูอาจจะใช้คำถามถามนำเพื่อให้นักเรียนร่วมกันเสนอหลักการ ในการเรียน ขั้นนี้นักเรียนแบ่งกลุ่มกัน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกัน และจัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ ทำให้นักเรียนแต่ละคนต้องใช้ความคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่ม หรือชั้นเรียน และจัดเตรียมอุปกรณ์สื่อต่าง ๆ เพื่อเตรียมในการทำกิจกรรมตามเนื้อหาสาระ ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น และทุกคนร่วมกันเสนอแนวคิด หลักการ หรือกฎเกณฑ์ ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในกิจกรรมมากยิ่งขึ้น ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา เป็นขั้นที่ใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรม เป็นขั้นที่นักเรียนสามารถพัฒนาความคิด เกิดปัญญาและสามารถลงมือปฏิบัติตามความเข้าใจของตนเอง มีครูเป็นผู้แนะนำเพิ่มเติมทำให้การเรียนรู้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่วิเคราะห์งาน ปรับปรุงผลงาน ประยุกต์ใช้ความรู้ ศึกษาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และจัดแสดงผลงาน จัดป้ายนิเทศ เขียนป้ายประชาสัมพันธ์จัดทำโปสเตอร์ ทำให้นักเรียนเข้าใจเกิดการเรียนรู้ในบทเรียนมากยิ่ง ๆ ขึ้น และขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล เป็นขั้นสรุปเนื้อหาความรู้ที่เรียนรู้ สรุปข้อคิด เป็นขั้นที่นักเรียนเกิดความคิดรวบยอด เข้าใจในบทเรียน และสามารถลงมือปฏิบัติจริงได้ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะทั้ง 5 ขั้นตอน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตนี้ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธะ สามารถอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรม คิดวิเคราะห์ตีความหมายข้อมูล และสรุปผลได้อย่างถูกต้อง นักเรียนสามารถเรียนรู้และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สามารถวิเคราะห์สิ่งเร้าใหม่ให้เข้ากับประสบการณ์เดิมของตนได้ ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้

อย่างมีความหมาย และเข้ากับวัยของนักเรียน ทำให้นักเรียนกล้าแสดงออก ชอบเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ นักเรียนกล้าคิด กล้าพูด กล้าลงมือปฏิบัติ ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร.กิตติชัย สุธาสิโนบล (2553) ที่ทำการพัฒนาและศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะนี้กับการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยศึกษาผลใน 4 ด้าน คือ พฤติกรรมการเรียนด้านกาย พฤติกรรมการเรียนด้านทักษะทางสังคม พฤติกรรมการเรียนด้านจิตใจ และพฤติกรรมการเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสัมพันธ์ทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของพระมหาวีระพงษ์ สิงห์ครุธ (2557: 98) ได้ทำการศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเจตคติต่อการเรียนและทักษะทางสังคม สาระพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่6 พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการสอนแบบพุทธวิธีมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทำให้นักเรียนมีทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงขึ้นจึงเหมาะสมที่จะนำไปพัฒนาการเรียนการสอน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นการสนับสนุนว่าการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงขึ้น

2. ความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต พบว่า นักเรียนมีความมีวินัยในตนเอง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 จากผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า นักเรียนที่เรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต โดยได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีความมีวินัยในตนเองสูงขึ้น โดยผู้วิจัยได้แบ่งความมีวินัยในตนเองออกเป็น6ด้านได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความอดทน ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม และด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งความมีวินัยทั้ง 6 ด้านนั้นนักเรียนที่รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะทั้งหมด 13 ครั้ง จะทำให้เห็นพัฒนาการของนักเรียนตั้งแต่ครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 13 จะเห็นความแตกต่างในการประพฤติปฏิบัติตัวและในแต่ละด้านของนักเรียนจะมีพัฒนาการที่แตกต่างกันไป และนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเองจากแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 13 พบว่า ด้านที่ 1 ด้านความรับผิดชอบ จะเห็นได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละครั้งจะมีการแบ่งกลุ่มเพื่อแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบนักเรียนแต่ละคนจะมีความรับผิดชอบไม่เท่ากัน ซึ่งส่วนใหญ่ในครั้งที่ 1 คือครั้งแรกนักเรียนจะมีความรับผิดชอบน้อยมากจะเห็นได้จากการเตรียมอุปกรณ์ และการเก็บอุปกรณ์หรือสถานที่หลังจากทำกิจกรรมเสร็จซึ่งครั้งแรกนั้นนักเรียนจะนำอุปกรณ์ที่ได้รับมอบหมายนำมาน้อยมาก และเมื่อเสร็จกิจกรรมจะไม่เก็บอุปกรณ์ต่างคนต่างไป แต่เมื่อครั้งต่อๆไปนักเรียนจะมีพัฒนาการด้านความรับผิดชอบดีขึ้นเรื่อย ๆ จนครั้งสุดท้ายนักเรียน

มีความรับผิดชอบขึ้นสูงมาก ด้านที่ 2 ด้านความอดทน นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะต้องมีการคิด ลงมือปฏิบัติซึ่งในกิจกรรมในบางครั้งต้องแสดงถึงความอดทนต่อสิ่งต่าง ๆ และในครั้งแรก ๆนักเรียนจะมีความอดทนน้อยมาก จะทำอะไรตามใจตนเองมากโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น แต่เมื่อครั้งต่อ ๆ ไปนักเรียนก็จะรู้จักอดทนสูงขึ้น รู้จักทำเพื่อส่วนรวมมากกว่าตนเองและมีพัฒนาสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนครั้งสุดท้าย ด้านที่ 3 ด้านความซื่อสัตย์ ในการทำกิจกรรมในแต่ละครั้งนั้นนักเรียนจะต้องทำงานกันเป็นกลุ่ม อยู่ร่วมกับผู้อื่น ต้องมีการประพฤติตนอย่างเหมาะสม ตรงต่อความเป็นจริง ปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้ง กาย วาจา ใจ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ครั้งแรก ๆ นักเรียนก็ยังมีความซื่อสัตย์ที่ค่อนข้างน้อย ยังมีคนไม่ตรงกับความเป็นจริงเพื่อเอาตัวรอด แต่พอครั้งต่อ ๆ ไป นักเรียนมีพัฒนาการด้านความซื่อสัตย์สูงขึ้น ด้านที่ 4 ด้านความเป็นผู้นำ นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบพุทธะ จะต้องกล้าคิด กล้าทำ มีความกล้าแสดงออก มีเหตุผล ให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น มีความเสียสละ ซึ่งนักเรียนในการทำกิจกรรมในครั้งแรก ๆ จะมีความเป็นผู้นำน้อยมาก ไม่กล้าคิด ไม่กล้าตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติอย่างกล้า ๆ กลัว ๆ แต่ในแต่ละกิจกรรมจะทำให้นักเรียนมีความเป็นผู้นำขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการความเป็นผู้นำสูงขึ้นเรื่อย ๆ ด้านที่ 5 ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม นักเรียนอยู่ในสังคมโรงเรียนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของโรงเรียน เมื่อกลับมาบ้านต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของบ้าน ซึ่งการจัดกิจกรรมในการเรียนนักเรียนก็ต้องกฎระเบียบวินัยในห้องเรียนหรือในกลุ่ม เช่น แต่งตัวชุดนักเรียนให้เรียบร้อย ไม่นำอาหารเขามากินในโรงเรียน ไม่ใช้เครื่องมือสื่อสารใด ๆ ในเวลาเรียน ซึ่งบางครั้งเป็นการขัดใจนักเรียนมาก ซึ่งในการจัดกิจกรรมครั้งแรก ๆ นักเรียนยังฝ่าฝืนในกฎระเบียบ แต่เมื่อจัดกิจกรรมในครั้งต่อ ๆ ไปจนครั้งสุดท้ายนักเรียนมีพัฒนาการที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบดีขึ้นเรื่อย ๆ ด้านสุดท้าย ด้านที่ 6 ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ต้องมีความมั่นใจหรือมีความกล้าที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ ซึ่งการจัดกิจกรรมครั้งแรก ๆ นั้นนักเรียนไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง แต่ครั้งต่อไปเรื่อย ๆ นักเรียนจะมีความมั่นใจขึ้นเรื่อย ๆ จนครั้งสุดท้าย เมื่อเปรียบเทียบการแสดงออกความมีวินัยในตนเองของนักเรียนทางด้านพฤติกรรมทั้ง 6 ด้าน จะเห็นได้ว่ามีพัฒนาการด้านความมีวินัยในตนเองสูงขึ้นทุกด้านและทำให้นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะมีวินัยในตนเองสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ จักริน ด้วงคำ (2554: 94) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้กิจกรรมกีฬาฟุตบอลตามแนวคิดของเพียเจต์ที่มีผลต่อความมีระเบียบวินัยในตนเองของนักเรียนประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคะแนนความมีระเบียบวินัยในตนเอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้กิจกรรมกีฬาฟุตบอลตามแนวคิดของเพียเจต์และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้กิจกรรมกีฬาฟุตบอลแบบปกติ 2) เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคะแนนความมีระเบียบวินัยในตนเอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 60 คนของโรงเรียนวิชากร กรุงเทพมหานคร แบ่งเป็นนักเรียนกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน และนักเรียนกลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดการ

เรียนรู้วิชาพลศึกษาโดยใช้กิจกรรมกีฬาฟุตบอลตามแนวคิดของเพียเจต์ 8 แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดความมีระเบียบวินัยในตนเองและแบบบันทึกความมีระเบียบวินัยในตนเองโดยการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยของคะแนนด้วยค่า"ที"และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวชนิดวัดซ้ำ ทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนเฉลี่ยของคะแนนความมีระเบียบวินัยในตนเองของนักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุม หลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) คะแนนเฉลี่ยของคะแนนความมีระเบียบวินัยในตนเอง หลังการทดลองและระยะติดตามของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะมีความเชื่อมโยงกับหลักไตรสิกขา โดยไตรสิกขาเป็นกระบวนการเริ่มต้นที่จะนำนักเรียนไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวพุทธ (กิตติชัย สุธาสิโนบล. 2558: 112) ซึ่งหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการจัดการศึกษาโดยเน้นพัฒนาตนเอง 3 ด้าน คือ 1. ด้านพฤติกรรม (ศีล) เป็นเรื่องของการฝึกในด้านพฤติกรรม เครื่องมือที่ฝึกศีล คือ วินัย เพราะวินัยเป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการศึกษาและพัฒนามนุษย์ และเป็นการจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาโดยจัดระเบียบความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม ให้เหมาะกับการพัฒนาและเอื้อโอกาสในการที่จะพัฒนา เมื่อฝึกให้ได้ผลจนเกิดพฤติกรรมเคยชินจะทำให้เกิดวินัยในตนเองและเกิดเป็นศีล 2. ด้านจิตใจ (สมาธิ) เป็นการฝึกในด้านจิตหรือระดับจิตใจ ได้แก่ การพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตากรุณา ในด้านความสามารถของจิต เช่น ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ความแน่วแน่มั่นคง ความมีสติ สมาธิ และในด้านความสุข เช่น ความร่าเริง เบิกบาน ความสดชื่น ผ่องใส เป็นการพัฒนาคุณภาพ สมรรถภาพและสุขภาพของจิต 3. ด้านปัญญา เป็นการฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ตรวจสอบ คิดการต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ เฉพาะอย่างยิ่งเน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริง หรือรู้เห็นตามที่เป็นตลอดจนรู้แจ้งความจริงเป็นสากลของสิ่งทั้งปวง จนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมดาของโลกและชีวิต ที่ทำให้จิตใจเป็นอิสระ ปลอดปัญหา ไร้ทุกข์ และมีความสุขที่แท้จริงในชีวิต (กิตติชัย สุธาสิโนบล. 2552: 9)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นการสนับสนุนว่า การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ส่งผลให้วินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ควรจัดสภาพห้องเรียนที่เป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียนและจัดให้มีความแตกต่างกับการเรียนแบบทั่วไป เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ควรมีการจัดการเรียนการสอนแบบเป็นกลุ่ม เนื่องจากการทำงานกลุ่มเป็นการส่งเสริมผู้เรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

1.3 ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ และช่วยสร้างความคุ้นเคยกับวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ โดยเชื่อมั่นว่าการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว สามารถพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นผู้มีความสมบูรณ์ในตน

1.4 ควรจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและผู้เรียนสามารถใช้งานได้จริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการจัดเตรียมสื่อในการขับเคลื่อนนวัตกรรมการเรียนรู้และเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์

1.5 ควรมีการกำหนดระยะในการทำกิจกรรมให้เหมาะสม เพื่อที่จะได้จัดการเรียนการสอนได้ครบทุกขั้นตอน และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำการเรียนการสอนแบบพุทธะไปใช้จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นอื่นๆ และสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการเรียนการสอนแบบพุทธะกับการจัดการเรียนการสอนรูปแบบอื่น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545)*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

----------. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2554). *การอบรมคุณธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา.* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กรมยุทธศึกษาทหารบก กองอนุศาสนาจารย์. (2554). *พุทธศาสตร์ (ฉบับก้าวหน้า).* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ตัวชี้วัดและหลักสูตรแกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: คุรุสภา ลาดพร้าว.

----------. (2554). *คู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต-ศีลธรรม ระดับดับประถมศึกษา.* กรุงเทพฯ: คุรุสภา ลาดพร้าว.

----------. (2554). *คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.* กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กัญจนา พรนิเสน. (2548). *ผลของการสอนแบบพุทธวิธีที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และวิธีคิดแบบโยโสมนสิการ ในรายวิชา ส41102 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ.* ปริญญานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). นนทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.

กาญจนา ศรีกาพสินธุ์. (2544). *วินัยนักเรียน: สารานุกรมศึกษาศาสตร์.* (ฉบับที่ 22). กรุงเทพฯ: ธรรัชการพิมพ์.

กิตติชัย สุธาสิโนบล. (2552). ไตรสิกขา. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มศว ปีที่ 4 ฉบับที่ 1.* กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

----------. (2553). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนวพุทธสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลนครนายก.* ปริญญานิพนธ์ ศษ.ด. (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

----------. (2553, กันยายน). การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ. *วารสารวิจัยทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กิตติชัย สุธาสิโนบล. (2555). *การจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธ ก้าวสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์.* ราชบุรี. ธรรมรักษ์การพิมพ์.

----------. (2558). *การจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธะ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียน.* กรุงเทพฯ: คอมเมอร์เซียล เวิลด์ มีเดีย.

เกียรติศักดิ์ ชันดะ. (2546). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาและคุณลักษณะเพื่อพัฒนาสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่5 ที่ได้รับการสอนแบบอริยสัจสี่กับการสอนตามปกติ.* ปริญญานิพนธ์ ศษ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). ฉะเชิงเทรา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์. ถ่ายเอกสาร.

ขนิษฐา บุญภักดี. (2552). *การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. (อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. ถ่ายเอกสาร.

ขวัญฟ้า รังสิยานนท์. (2552). *การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็กปฐมวัย.* วิทยานิพนธ์ ปร.ด. (สังคมวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.

จักริน ด้วงคำ. (2554). *ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้กิจกรรมกีฬาฟุตบอลตามแนวคิดของเพียเจต์ที่มีผลต่อความมีระเบียบวินัยในตนเองของนักเรียนประถมศึกษา.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สุขศึกษาและพลศึกษา). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

จันจิรา เลิศศรีบัณฑิต. (2553). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเรื่องมารยาทชาวพุทธและการปฏิบัติต่อพระสงฆ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกับการสอนแบบปกติ.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (ประถมศึกษา) . กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.

ฉันทนา ศรีภักดี. (2555). *การศึกษาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การละเล่นพื้นบ้านของไทย.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ทิศนา แขมมณี. (2546). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: เมธีทิปส์.

----------. (2548). *รูปแบบการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

----------. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปราณีต จันทรขันตี. (2542). *ผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรม ในรายวิชา ส 0412 พระศาสนาและทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี จังหวัดเพชรบุรี.* วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.

ปรีชา ธรรมา. (2546). *วินัยแห่งตน.* สารานุกรมศึกษาศาสตร์. ฉบับที่ 26. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พัฒนพงษ์ สีกา. (2551). *การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 3 ซึ่งเป็นผลจากการทดสอบคุณภาพการศึกษาระดับชาติ ปีการศึกษา 2548 ของจังหวัดอุตรดิตถ์.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิจัยและประเมินผลการศึกษา). อุตรดิตถ์: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. ถ่ายเอกสาร.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด .* กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

----------. (2542). พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ). กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์.

----------. (2546). *พุทธวิธีในการสอน.* พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.

พระปุญยวีร์ มงคลพิพัฒน์พร. (2553). *ผลการใช้กระบวนการสืบสอบตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่.* เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2549). *คู่มือมนุษย์.* กรุงเทพฯ: วิชั่นบุคส์.

----------. (2552). *พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ).* พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

----------. (2555). *พุทธศาสนากับสังคมไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช.

พระไพศาล วิสาโล. (2552). *พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤติ.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

พระมหาธีรพันธ์ เชิญรัมย์. (2549). *การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี เรื่องพระสงฆ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.* วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.

พระมหาวีระพงษ์ สิงห์ครุธ. (2557). *ผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียน และทักษะทางสังคม สาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (วิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

พระมหาอาเดช อุปนันท์. (2551). *การวิเคราะห์ความสอดคล้องกับการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีกับหลักการปฏิรูปการศึกษา.* การค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.

พระราชวรมุนี ประยูร ธมฺมจิตฺโต. (2543). *กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา.* กรุงเทพฯ: คุรุสภา ลาดพร้าว.

พิมพ์ประภา อรัญมิตร. (2552). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 3 โดยการวิเคราะห์พหุระดับ.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิจัยและประเมินผลการศึกษา). เลย: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. ถ่ายเอกสาร.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2545). *หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เฮ้าส์ ออฟ เคอร์มีสท์.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 8).* กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพศาล หวังพาณิช. (2546). *การวัดผลการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

เยาวดี วิบูลย์ศรี. (2545*). การวัดผลและการสร้างแบบสอบผลสัมฤทธิ์.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ล้วน สายยศ; และคณะ. (2543). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วนิดา ดีแป้น. (2553). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย โดยการวิเคราะห์พหุระดับ.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยและประเมินผลการศึกษา). เลย: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. ถ่ายเอกสาร.

วรวิทย์ วศินสรากร. (2546). *การศึกษาไทย.* กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วุฒิชัย ดานะ. (2553). *อิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 กรณีศึกษาคณะบัญชี.* กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

สาโรจน์ แก้วกอง. (2545). *การสร้างแผนการสอนรายวิชา ส 048 พระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดราชบุรี.* วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). นนทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.

สืบศักดิ์ น้อยดัด. (2555). *การศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559).* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559.* กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2).* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักวิชาการและการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2537). *การเสริมสร้างวินัย : คู่มือแนวทางปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

สุขสันต์ หาดคำ. (2553). *การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง เบญจศีล เบญจธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการเรียนรู้แบบหมวกหกใบและการจัดการเรียนรู้แบบเบญจขันธ์.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การจัดการเรียนรู้). พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. ถ่ายเอกสาร.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2542). *การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2555). *หลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นฐาน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.* ปทุมธานี: โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. ถ่ายเอกสาร.

Ausubel, D.P (1972*). Education Psychology : A Cognitive View*. New York: Holt Richart and Winston.

Beasley, R.E.Z. (1995). The Effects of Browsing Devices on Learner structural Knowledge, Achievement, and Perceived Disorientation in a Heretically Organized Hypermedia Environment. *Dissertation Abstract International.* 55(09): 27993-A.

Bloom, Benjamin S. (1956). *Taxonomy of Education Objective Handbook I: Cognitive Domain.* New York: David Mc Kay.

----------. (1971). *Handbook on Formative and summative and Summative Evaluation of Student Learning*. New York: McGraw-Hill Book.

----------. (1976). *Human Characteristics and School Learning*. New York: McGraw-Hill Book.

Good, Cater V. (1959). *Dictionary of Education.* New York: McGraw-Hill Book.

Hurlock, E.B. (1984). *Child Development.* New York: McGraw-Hill Book Company.

Mussen, P.H., John, J. C; & Jerome, K. (1969). *Child Development and Personality*. 3rd ed. New York: Harper; & Row.

Shin, ching-chun. (1999). Relationship Among Student Attitudes, Motivation, Motivation, Learning Styles, Learning Strategies, Patterns of Learning, and Achievement: A Formative Evaluation of Distance Education Via Web-Based Courses. *Dissertation Abstracts International.* 59(11): 4099-A.

Wiggins, J.S; et al. (1971). *The Psychology of Personality*. Massachusetts: Addison-Wesley Publishers.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- แบบประเมินความเหมาะสมสอดคล้องขององค์ประกอบต่างๆ ของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ สำหรับผู้เชี่ยวชาญ
- แบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
- แบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบทดสอบวัดความมีวินัยในตนเองสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระมหาสมบูรณ์ สุธฺมโม	รองคณบดีคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย B.A. พุทธศาสตรบัณฑิต M.A. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต Ph.D Education Administration Magadha University India
รองศาสตราจารย์ ดร. สมชัย ศรีนอก	ผู้อำนวยการหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนสังคมศึกษา พธ.บ ภาษาอังกฤษ พธ.ม พระพุทธศาสนา พธ.ด พระพุทธศาสนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี เกิดธรรม	อาจารย์คณะครุศาสตร์ สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ กศ.บ ชีววิทยา วท.ม การสอนชีววิทยา กศ.ด วิทยาศาสตร์ศึกษา
นางทัศนีย์ ระเบียบดี	รองผู้อำนวยการ ชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเทศบาล 2 วัดโลห์สุธาวาส วท.บ.สถิติประยุกต์ กศ.บ บริหารการศึกษา
นางสาวอัญธิภรณ์ รัศมีวงษ์จันทร์	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเทศบาล 3 วัดชัยมงคล คบ.สังคมศึกษา

แบบประเมินความเหมาะสมสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง: ให้ผู้ประเมินพิจารณารายละเอียดของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ แล้วพิจารณาประเมินตามรายการที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

+1 เมื่อแน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมและสอดคล้องในด้านต่าง ๆ
0 เมื่อไม่แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมและสอดคล้องในด้านต่าง ๆ
-1 เมื่อแน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนการสอนไม่มีความเหมาะสมและสอดคล้องในด้านต่าง ๆ

รายการ	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
สาระสำคัญ 1. ถูกต้องตามหลักการ 2. สอดคล้องกับเนื้อหา 3. เหมาะสมกับวัยผู้เรียน				
จุดประสงค์การเรียนรู้ 4. สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ 5. สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา 6. ครอบคลุมสมรรถภาพการเรียนรู้ ทั้งด้านความรู้ ความคิด และความสามารถในการปฏิบัติ				
สาระการเรียนรู้ 7. สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา 8. สอดคล้องกับเนื้อหา 9. เหมาะสมกับวัยผู้เรียน				
กิจกรรมการเรียนการสอน 10. จัดได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ 11. กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 12. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นกัลยาณมิตร 13. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้เอง 14. ครูมีบทบาทให้คำปรึกษาแนะนำ กระตุ้นการ				

รายการ	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
เรียนรู้ 15. กิจกรรมส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม 16. นำความรู้ ความคิด ไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน				
สื่อการเรียนการสอน 17. สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน 18. สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา 19. เหมาะสมกับวัยผู้เรียน มีความน่าสนใจ				
การวัดผลและประเมินผล 20.สอดคล้องกับตัวชี้วัด กระบวนการเรียนรู้ และขั้นตอนกิจกรรม 21. จัดได้ครอบคลุมเนื้อหาและสาระของการเรียนรู้ 22. เครื่องมือวัดผลมีการตรวจสอบได้ 23. มีเกณฑ์การวัดและประเมินผลที่ชัดเจนเข้าใจง่าย				

ข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

ผู้เชี่ยวชาญ

แบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

คำชี้แจง :

1. การประเมินแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนิน

ชีวิตในสังคม ป.5 เพื่อวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง (IOC)

2. เกณฑ์การประเมิน

+1 แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับตัวชี้วัดและพฤติกรรมที่ต้องการวัด

0 ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับตัวชี้วัดและพฤติกรรมที่ต้องการวัด

-1 แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับตัวชี้วัดและพฤติกรรมที่ต้องการวัด

3. ให้ผู้ประเมินพิจารณารายการที่กำหนด ทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องระดับความคิดเห็นตามสภาพจริงที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ดังนี้

ตัวชี้วัด	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
1.ยกตัวอย่างและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี เนื้อหา - สถานภาพ - บทบาท - สิทธิ	1. ข้อใดเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี (การวิเคราะห์) ก. มานะตัดต้นไม้ไปสร้างที่อยู่อาศัย ข. มานียืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ ค. มาลาสนับสนุนสินค้าต่างประเทศ ง. มาลีลงโทษผู้ที่ทำความผิด				
	2. ข้อใดเป็นสถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิด (ความเข้าใจ) ก. ตำรวจ ข. สามี ภรรยา ค. แม่ค้า พ่อค้า ง. เชื้อชาติไทย				

ตัวชี้วัด	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
- เสรีภาพ - หน้าที่ของพลเมือง - หน้าที่ของพลเมืองดี - คุณลักษณะของพลเมืองดี	3. บทบาทหมายถึงข้อใด (ความจำ) ก. ปฏิบัติหน้าที่ตามคำขอของญาติพี่น้อง ข. ปฏิบัติตามที่เราต้องการ ค. ปฏิบัติตามสถานภาพที่มีอยู่ ง. ปฏิบัติตามคำสั่งของพ่อแม่ 4. ข้อใด **ไม่ถูกต้อง** ในการใช้เสรีภาพ (การวิเคราะห์) ก. ลุงดำนำวัวไปเลี้ยงในทุ่งหญ้าของชาวบ้าน ข. แดงวิ่งเล่นในสวนสาธารณะ ค. ฟ้าเลือกซื้ออาหารตามที่ตนเองชอบ ง. เขียวออกเดินรอบ ๆ บ้านเมื่อมีเวลาว่าง				
	5. ข้อใดคือสิทธิที่นักเรียนพึงได้รับ (ความเข้าใจ) ก. ได้รับความรักจากเพื่อน ข. ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ค. แบ่งขนมให้เพื่อน ง. ได้แกล้งเพื่อน				
	6. ข้อใดกล่าว **ไม่ถูกต้อง** เกี่ยวกับสิทธิ (การวิเคราะห์) ก. ทุกคนมีสิทธิตักเตือนผู้อื่น ข. ทุกคนมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง ค. ทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษา ง. ทุกคนมีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาล				

ตัวชี้วัด	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
	7. ข้อใดเป็นการใช้เสรีภาพได้เหมาะสม (การเข้าใจ) ก. การเปิดน้ำทิ้งไว้ขณะล้างจาน ข. การทิ้งขยะลงในแม่น้ำ ค. การปฏิบัติหลักศาสนาที่ตนนับถือ ง. ชุมนุมประท้วงและมีอาวุธไว้ป้องกันตัว 8. ข้อใด **ไม่ใช่** สิทธิของพลเมืองที่ได้รับจากภาครัฐ (ความเข้าใจ) ก. การได้รับเงินคนพิการ ข. การรักษาผู้สูงอายุ ค. การรับเงินเดือนของพนักงาน ง. การใช้บัตร 30 บาท รักษาทุกโรค				
	9. คนไทยทุกคนในสังคมควรมีลักษณะอย่างไร (การนำไปใช้) ก. ทำทุกอย่างเพื่อให้มีฐานะร่ำรวย ข. สวดมนต์ไหว้พระเสมอ ค. ยึดความคิดตนเองเป็นหลัก ง. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น				
	10. บุคคลในข้อใดทำหน้าที่สืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติได้**ถูกต้องที่สุด** (การประเมินค่า) ก. ศิริพร เรียนรู้วิธีการร้องเพลงสากล ข. สมพร เรียนรู้การทำเครื่องจักสาน ค. สัญญา เปิดร้านขายหมูกะทะ ง. สำราญ ฝึกซ้อมกีต้าร์ด้วยความตั้งใจ				

ตัวชี้วัด	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
	11. ข้อใดปฏิบัติ**ไม่ถูกต้อง** (การวิเคราะห์) ก. สละเมิดสิทธิของผู้อื่น ข. ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม ค. ซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ ง. ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ 12. ในชุมชนแห่งหนึ่งชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งการกระทำของชาวบ้านแสดงถึงการมีคุณสมบัติของพลเมืองข้อใด**มากที่สุด** (การประเมินค่า) ก. ความซื่อสัตย์ ข. ความสามัคคี ค. ความรับผิดชอบ ง. ความมีวินัย				
	13. ข้อใดเป็นวิธีที่พลเมืองดีสามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่าง**เหมาะสมที่สุด** (การประเมินค่า) ก. การเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมระดับสูง ข. การสมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของสังคม ค. การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมด้วยความเต็มใจ ง. การเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมระดับสูง				
2.เสนอวิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก	14. เด็ก หมายถึงบุคคลในข้อใด (การวิเคราะห์) ก. พลอยอายุ 20 ปี ทำงานแล้ว ข. ออยอายุ19 ปี และสมรสแล้ว ค. ก้อยอายุ 18 ปี ศึกษาอยู่ปี1 ง. บอยอายุ17 ปี ศึกษาอยู่ชั้นม.6				

ตัวชี้วัด	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
เนื้อหา - สิทธิเด็ก - การปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กในสังคมไทย	15. สิทธิพื้นฐานตามอนุสัญญาสิทธิเด็กเป็นข้อตกลงขององค์การใด (ความจำ) ก. อาหารและยา ข. การค้าโลก ค. สหประชาชาติ ง. อนามัยโลก				
	16. นางสุนีย์พาลูกไปสมัครเรียนเมื่ออายุ 7 ปี แสดงว่าลูกของนางสุนีย์ได้รับสิทธิในด้านใด (การวิเคราะห์) ก. สิทธิในการพัฒนา ข. สิทธิในการมีส่วนร่วม ค. สิทธิในการมีชีวิต ง. สิทธิในการได้รับการคุ้มครอง				
	17. ข้อใดกล่าว <u>**ไม่ถูกต้อง**</u> เกี่ยวกับสิทธิของเด็ก (การวิเคราะห์) ก. เด็กทุกคนทุกสถานะมีสิทธิในชีวิตตนเอง ข. เด็กทุกคนจะต้องได้รับการคุ้มครองจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองตามกฎหมาย ค. เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการพัฒนา คือ เด็กที่ประพฤติดีเท่านั้น ง. เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน				
	18. บุคคลในข้อใดควรได้รับสิทธิในการได้รับการคุ้มครอง (การสังเคราะห์) ก. สร้อยถูกตีอย่างรุนแรงเพราะตื่นสาย ข. หน่อยถูกแม่ตักเตือนเมื่อพูดคำหยาบ ค. กอยไม่ทำการบ้านจึงถูกครูตำหนิ ง. วิถูกพ่อบังคับให้กินยาแก้ไข้				

ตัวชี้วัด	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
	19. ข้อใดหมายถึงสิทธิในการมีชีวิตรอด (ความเข้าใจ) ก. ได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ข. ได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่ ค. เข้าร่วมกิจการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ง. แสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี 20. นักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันตนเองให้พ้นจากการละเมิดสิทธิ เด็ก (การนำไปใช้) ก. หลีกเลี่ยงการเข้าไปในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม ข. อยู่ใกล้ชิดกับเพื่อนที่ติดสารเสพติด ค. ออกไปซื้อของเวลากลางคืน ง. เดินในที่เปลี่ยวคนเดียวตามลำพัง				
	21. ข้อใด **ไม่ใช่** วิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองจากการละเมิดสิทธิเด็ก (ความเข้าใจ) ก. เมื่อเด็กถูกทำร้ายให้แจ้งตำรวจ ข. เด็กต้องมีความอดทนเกรงใจไม่เลือกงานเพื่อความอยู่รอด ค. เด็กควรหลีกเลี่ยงการชักชวนให้ทำผิดกฎหมาย ง. เด็กต้องรู้จักปฏิเสธเมื่อมีผู้ให้ทำงานที่เสี่ยงอันตราย				

ตัวชี้วัด	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
3.อธิบายโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ ความสำคัญ ระบุบทบาทหน้าที่การเข้าดำรงตำแหน่ง และวิเคราะห์ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	22. ข้อใด <u>ไม่ใช่</u> รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น (ความจำ) ก. องค์การบริหารส่วนจังหวัด ข. อำเภอ ค. กรุงเทพมหานคร ง. เทศบาล 23. องค์การบริหารส่วนจังหวัด ยึดหลักใดในการปกครอง (ความเข้าใจ) ก. การรวมอำนาจ ข. การจัดสรรอำนาจ ค. การกระจายอำนาจ ง. การสลายอำนาจ				
เนื้อหา - การปกครองส่วนท้องถิ่น - อำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับบริการ	24. ข้อใดจัดเป็นการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (ความจำ) ก. เทศบาล ข.องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ค. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ง. เมืองพัทยา				
	25. ข้อใดเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ความเข้าใจ) ก. จัดหาอาหารกลางวันเลี้ยงคนในชุมชนทุกวัน ข. รีบแจ้งความให้กับคนในชุมชนแทนตำรวจ ค. เรียกเก็บภาษีจากผู้ที่มีรายได้และไม่มีรายได้ ง. รักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในท้องถิ่น				

ตัวชี้วัด	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
	26. การปกครองส่วนท้องถิ่นประชาชนมีส่วนร่วมโดยวิธีใด (ความจำ) ก. การแต่งตั้ง ข. การตรวจสอบ ค. การเลือกตั้ง ง. การตรวจสอบ 27. ข้อดีของการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อประชาชนคือข้อใด (การสังเคราะห์) ก. มีนักการเมืองจำนวนมากขึ้น ข. มีการแก้ปัญหาได้ทั่วถึงและรวดเร็ว ค. ทำให้ฐานะทางการเงินของประชาชนดีขึ้น ง. เป็นการฝึกประสบการณ์ทางการเมืองให้นักการเมือง				
	28. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีความแตกต่างกับผู้ว่าราชการจังหวัดอื่น ๆ อย่างไร (การสังเคราะห์) ก. โยกย้ายหมุนเวียนไปจังหวัดอื่น ข. อยู่ในการบังคับบัญชาของกระทรวงมหาดไทย ค. มาจากการแต่งตั้งของคณะรัฐมนตรี ง. มาจากการแต่งตั้งโดยตรง				

ตัวชี้วัด	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
	29. ข้อใดคือฝ่ายนิติบัญญัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (ความจำ) ก. สภาเทศบาล ข. นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ค. สภาเมืองพัทยา ง. นายกเทศมนตรี 30. บุคคลใดมีอำนาจสูงสุดในฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล (ความจำ) ก. นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ข. สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ค. นายกเทศมนตรี ง. นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด				
	31. นายกเมืองพัทยาดำรงตำแหน่งอยู่ในวาระคราวละกี่ปี (ความจำ) ก. 3 ปี ข. 4 ปี ค. 5 ปี ง. 6 ปี				
	32. ข้อใดเป็นหน้าที่ของสภาเทศบาล (ความจำ) ก. เป็นที่ปรึกษานายกเทศมนตรี ข. จัดระบบการศึกษา ค. ทำหน้าที่ออกกฎหมาย ง. เป็นเลขานุการนายกเทศมนตรี				

ตัวชี้วัด	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
	33. ข้อใดคือบริการสาธารณประโยชน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ความเข้าใจ) ก. มหาวิทยาลัยเอกชน ข. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ค. โรงพยาบาลสงฆ์ ง. โรงงานทำรองเท้า				
4.เห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคม และ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เนื้อหา - วัฒนธรรม - ภูมิปัญญาท้องถิ่น	34. วัฒนธรรมมีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างไร (การสังเคราะห์) ก. ทำให้สังคมไทยพัฒนาได้ช้า ข. ทำให้คนในสังคมมีงานทำมากขึ้น ค. ทำให้คนในสังคมมีฐานะดีขึ้น ง. ทำให้คนในสังคมมีแบบแผนในการดำเนินชีวิต				
	35. ข้อใด <u>ไม่ใช่</u> แนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย (ความเข้าใจ) ก. ปฏิบัติตามแบบแผนดีงาม ข. เผยแพร่วัฒนธรรมไทย ค. รับวัฒนธรรมต่างชาติมาปฏิบัติ ง. ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย				
	36. การเลี้ยงดูพ่อแม่เป็นวัฒนธรรมประเภทใด (ความจำ) ก. คติธรรม ข. เนติธรรม ค. สหธรรม ง. วัตถุธรรม				

ตัวชี้วัด	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
	37. ข้อใด <u>ไม่ใช่</u> ผลที่เกิดจากวัฒนธรรมไทยที่หล่อหลอมบุคลิกภาพให้กับคนไทย (การสังเคราะห์) ก. กิริยามารยาทที่สุภาพอ่อนโยน ข. ความทันสมัยแบบตะวันตก ค. ความใจดีมีเมตตา ง. ความอ่อนน้อมถ่อมตน				
	38. ถ้าสังคมขาดวัฒนธรรมประเภทเนติธรรมจะส่งผลต่อสังคมไทยอย่างไร (การนำไปใช้) ก. สังคมสงบสุข ข. สังคมน่าอยู่และเป็นระเบียบ ค .สังคมเจริญก้าวหน้า ง. สังคมไม่สงบสุขมีแต่ความวุ่นวาย				
	39. การมุ่งเน้นวัฒนธรรมทางวัตถุมากเกินไปส่งผลต่อสังคมไทยอย่างไร (การวิเคราะห์) ก. สังคมไทยมีแต่คนจิตใจดี ข. สังคมไทยมีความฟุ้งเฟ้อมากขึ้น ค. สังคมไทยขาดความเจริญก้าวหน้า ง. สังคมไทยพัฒนาไปอย่างล่าช้า				
	40. นักเรียนควรปฏิบัติอย่างไร เพื่อแสดงว่าเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม (การสังเคราะห์) ก. แต่งกายตามสมัยนิยม ข. ปฏิบัติตามวัฒนธรรมตะวันตก ค. สืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ ง. นำวัฒนธรรมชาติอื่นมาปรับใช้กับวัฒนธรรมไทย				

ตัวชี้วัด	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
	41. ใคร ไม่ อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย (การวิเคราะห์) ก. หมีใส่เสื้อที่ทอด้วยผ้าไหมไทย ข. หมูชอบดูการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน ค. หมายชอบรับประทานเค้ก ง. หม่ำพูดภาษาไทยชัดเจน				
	42. ข้อใดคือความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น (ความเข้าใจ) ก. สิ่งประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อความสวยงามเท่านั้น ข. สิ่งที่ผู้มีการศึกษาประดิษฐ์ขึ้นมา ค. การลอกเลียนแบบชาวต่างชาติ ง. ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ				
	43. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างไร (การประเมินค่า) ก. ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ข. ทำให้ทรัพยากรในประเทศลดลง ค. ทำให้คนมีความขยันมากขึ้น ง. ทำให้ประชากรลดลง				
	44. ข้อใดเป็นภูมิปัญญาประเภทหัตถกรรม (ความเข้าใจ) ก. ปลากระป๋อง ข. ข้าวซ้อมมือ ค. เครื่องจักสาน ง. เครื่องสำอาง				

ตัวชี้วัด	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
	45. ข้อใดไม่ใช่ที่มาของการสร้างสรรค์ภูมิปัญญา (ความเข้าใจ) ก. ประสบการณ์ ข. ปัญหา ค. ความร่ำรวย ง. ความรู้				
	46. กระติบข้าวหรือก่องข้าวเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคใด (ความจำ) ก. ภาคกลาง ข. ภาคเหนือ ค. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ง. ภาคใต้				
	47. **กระต่ายขูดมะพร้าว** เป็นภูมิปัญญาประเภทใด (ความจำ) ก. พาหนะ ข. เครื่องดนตรี ค. เครื่องครัว ง. เครื่องมือจับสัตว์				
	48. ข้อใด <u>ไม่ใช่</u> การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ความเข้าใจ) ก. การค้นคว้าวิจัย ข. การฟื้นฟู ค. การเก็บเป็นความลับ ง. การถ่ายทอด				

ตัวชี้วัด	ข้อสอบ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
	49. การแปรรูปอาหารมีประโยชน์อย่างไร **<u>มากที่สุด</u>** (การประเมินค่า) ก. ทำให้เก็บไว้รับประทานได้นาน ข. ทำให้ขายดีและมีราคาแพงขึ้น ค. ทำให้อาหารน่ารับประทาน ง. ทำให้อาหารมีรสชาติอร่อย ง. ไม่เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับชุมชนอื่น				
	50. นักเรียนจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างไร (การนำไปใช้) ก. ช่วยกันยกย่องสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น ข. แนะนำให้คนในชุมชนรู้จักใช้สินค้าต่างประเทศ ค. ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉพาะญาติตนเอง ง. ไม่เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับชุมชนอื่น				

ข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงแก้ไข

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

ผู้เชี่ยวชาญ

แบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองต่อการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

คำชี้แจง:

1. การประเมินแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ เพื่อวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง (IOC) แบ่งคุณลักษณะที่ต้องการประเมินออก 6 ด้าน ดังนี้

1.1 ความรับผิดชอบ หมายถึง ความสนใจมุ่งมั่นที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมาย และติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไปเพื่อปรับปรุงแก้ไขงานนั้น ๆ ให้เป็นผลสำเร็จด้วยดี และยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำลงไป ทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

1.2 ความอดทน หมายถึง ความสามารถของร่างกาย ความคิด และจิตใจที่จะทนต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้ให้สำเร็จได้ การทำงานทุกอย่างให้สำเร็จ โดยไม่คำนึงถึงอุปสรรค บังคับตนเองเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมาย

1.3 ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติอย่างตรงไปตรงมาทั้ง กาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เช่น ไม่หลอกลวง ไม่หาผลประโยชน์ในทางมิชอบ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และละอายเกรงกลัวต่อบาป

1.4 ความเป็นผู้นำ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงความเสียสละไม่มุ่งทำร้ายผู้อื่น มีเหตุผลไม่ลำเอียง ปราศจากอคติใด ๆ ให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว มีนำใจนักกีฬา

1.5 การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่สามารถปฏิบัติตนตามกฎระเบียบที่ตกลงกันไว้ในสังคมตลอดเวลา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ประกอบด้วยการปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน และบ้าน

1.6 ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความมั่นใจหรือความกล้าที่จะทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จตามที่ตนตั้งใจไว้ แม้ว่าจะมีอุปสรรคก็ไม่เกิดความย่อท้อ

2. เกณฑ์การประเมิน

+1 แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องและเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

0 ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องและเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

-1 แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

3. ให้ผู้ประเมินพิจารณารายการที่กำหนด ทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องระดับความคิดเห็นตามสภาพจริงที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดดังนี้

ข้อความ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
ด้านความรับผิดชอบ				
1. ข้าพเจ้ามีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมาย				
2. ข้าพเจ้าติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไปเพื่อปรับปรุงแก้ไขงานนั้น				
3. ข้าพเจ้ายอมรับในสิ่งที่ตนกระทำลงไปทั้งผลดีและผลเสีย ที่เกิดขึ้น				
ด้านความอดทน				
4. ข้าพเจ้ามีความสามารถทางด้านร่างกาย ความคิดและจิตใจที่จะทน ต่อการปฏิบัติกิจกรรมให้สำเร็จได้				
5. ข้าพเจ้าสามารถบังคับตนเองเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมาย				
6. ข้าพเจ้าทำงานทุกอย่างให้สำเร็จโดยไม่คำนึงถึงอุปสรรค				
ด้านความซื่อสัตย์				
7. ข้าพเจ้าประพฤติตนอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง				
8. ข้าพเจ้าประพฤติปฏิบัติตนอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจทั้งต่อตนเองและผู้อื่น				
9. ข้าพเจ้าไม่เอาเปรียบผู้อื่นมีความละอายและเกรงกลัวต่อบาป				
ด้านความเป็นผู้นำ				
10. ข้าพเจ้าแสดงถึงความเสียสละ				
11.ข้าพเจ้าไม่เห็นแก่ตัวและมีน้ำใจ				

ข้อความ	คะแนนการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
12. ข้าพเจ้ามีเหตุผล ไม่ลำเอียง ปราศจากอคติใดๆ				
13. ข้าพเจ้าให้อภัยในความผิดพลาดของผิดอื่น				
ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม 14. ข้าพเจ้าเข้าชั้นเรียนตรงตามเวลาที่โรงเรียนกำหนด				
15. ข้าพเจ้าสามารถปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของห้องเรียนทั้งต่อหน้าและลับหลัง				
16. ข้าพเจ้าแต่งกายสุภาพเรียบร้อยและถูกต้องตามกาลเทศะ				
17. ผู้เรียนปิดเครื่องมือสื่อสารทุกชนิดในห้องเรียน				
ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง 18. ผู้เรียนกล้าในการคิด การพูด การกระทำ				
19. ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์				
20. ผู้เรียนมีจิตใจมั่นคงและมีเหตุผล				

ข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุง

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

ผู้เชี่ยวชาญ

ภาคผนวก ข

- ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (IOC)

- ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต (IOC)

- ผลการวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ค่าความเชื่อมั่น ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต

- ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต (IOC)

- ผลการวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ค่าความเชื่อมั่น ของแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต

ตาราง 13 ผลการประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

รายการ	ความคิดเห็น			IOC
	+1	0	-1	
สาระสำคัญ				
1. ถูกต้องตามหลักการ	5			1.00
2. สอดคล้องกับเนื้อหา	5			1.00
3. เหมาะสมกับวัยผู้เรียน	5			1.00
จุดประสงค์การเรียนรู้				
4. สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	5			1.00
5. สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา	5			1.00
6. ครอบคลุมสมรรถภาพการเรียนรู้ ทั้งด้านความรู้ ความคิด และความสามารถในการปฏิบัติ	5			1.00
สาระการเรียนรู้				
7. สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา	5			1.00
8. สอดคล้องกับเนื้อหา	5			1.00
9. เหมาะสมกับวัยผู้เรียน	5			1.00
กิจกรรมการเรียนการสอน				
10. จัดได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	5			1.00
11. กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	5			1.00
12. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นกัลยาณมิตร	5			1.00
13. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้เอง				
14. ครูมีบทบาทให้คำปรึกษาแนะนำ กระตุ้นการเรียนรู้	5			1.00
15. กิจกรรมส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม	5			1.00
16. นำความรู้ ความคิด ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	5			1.00
สื่อการเรียนการสอน				
17. สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน	5			1.00
18. สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา	5			1.00
19. เหมาะสมกับวัยผู้เรียน มีความน่าสนใจ	5			1.00

ตาราง 13 (ต่อ)

รายการ	ความคิดเห็น			IOC
	+1	0	-1	
การวัดผลและประเมินผล				
20. สอดคล้องกับตัวชี้วัด กระบวนการเรียนรู้ และขั้นตอนกิจกรรม	5			1.00
21. จัดได้ครอบคลุมเนื้อหาและสาระของการเรียนรู้	5			
22. เครื่องมือวัดผลมีการตรวจสอบได้	5			1.00
23. มีเกณฑ์การวัดและประเมินผลที่ชัดเจน เข้าใจง่าย	5			1.00

ตาราง 14 ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน จากจำนวน 50 ข้อ

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น			ค่า IOC	ข้อที่	ระดับความคิดเห็น			ค่า IOC
	+1	0	-1			+1	0	-1	
1	5			1.00	26	5			1.00
2	5			1.00	27	4	1		.80
3	5			1.00	28	4	1		.80
4	5			1.00	29	5			1.00
5	5			1.00	30	5			1.00
6	5			1.00	31	5			1.00
7	5			1.00	32	5			1.00
8	5			1.00	33	5			1.00
9	5			1.00	34	5			1.00
10	5			1.00	35	5			1.00
11	5			1.00	36	5			1.00
12	4	1		.80	37	5			1.00
13	5			1.00	38	5			1.00
14	5			1.00	39	5			1.00
15	5			1.00	40	5			1.00
16	4	1		.80	41	5			1.00
17	5			1.00	42	5			1.00
18	4	1		.80	43	5			1.00
19	5			1.00	44	5			1.00
20	5			1.00	45	5			1.00
21	5			1.00	46	5			1.00
22	5			1.00	47	5			1.00
23	5			1.00	48	5			1.00
24	5			1.00	49	5			1.00
25	5			1.00	50	5			1.00

ตาราง 15 ค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (R) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 50 ข้อ

ข้อที่	p	r	เป็นข้อสอบฉบับจริงข้อที่	ข้อที่	p	r	เป็นข้อสอบฉบับจริงข้อที่
1	.94	-.11	-	26	.97	06	-
2	1.00	.00	-	27	.69	.61	15
3	.58	.39	1	28	.28	.00	-
4	.83	.22	2	29	.08	-.17	-
5	.97	.06	-	30	.72	.33	16
6	.78	.33	3	31	.86	.28	-
7	.92	.17	-	32	.28	.44	17
8	.31	.06	-	33	.86	.28	-
9	.89	.22	4	34	.58	.61	18
10	.83	.33	5	35	.72	.56	19
11	.97	.06	-	36	.72	.56	20
12	.97	.06	-	37	.86	.28	21
13	.81	.39	6	38	.83	.33	-
14	.19	-.17	-	39	.69	.17	-
15	.83	.11	-	40	.86	.28	-
16	.78	.44	7	41	.89	.22	-
17	.86	.28	-	42	.75	.50	22
18	.81	.39	-	43	.67	.56	23
19	.47	.28	8	44	.64	.61	24
20	.83	.33	9	45	.61	.33	25
21	.72	.56	10	46	.72	.33	26
22	.25	.39	11	47	.69	.39	27
23	.58	.50	12	48	.81	.28	28
24	.72	.56	13	49	.72	.56	29
25	.72	.56	14	50	.81	.39	30

ตาราง 16 ค่าความยากง่าย (P) ดัชนีอำนาจจำแนก (R) และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 ข้อ

ข้อที่	p	r	ข้อที่	p	r
1	.58	.39	16	.72	.33
2	.83	.22	17	.28	.44
3	.78	.33	18	.58	.61
4	.89	.22	19	.72	.56
5	.83	.33	20	.72	.56
6	.81	.39	21	.86	.28
7	.78	.44	22	.75	.50
8	.47	.28	23	.67	.56
9	.83	.33	24	.64	.61
10	.72	.56	25	.61	.33
11	.25	.39	26	.72	.33
12	.58	.50	27	.69	.39
13	.72	.56	28	.81	.28
14	.72	.56	29	.72	.56
15	.69	.61	30	.81	.39

ค่าความยากง่าย (P) ควรอยู่ระหว่าง (0.2 – 0.8) ค่าอำนาจจำแนก (r) ควรอยู่ระหว่าง (0.2-1)

หมายเหตุ คัดเลือกข้อสอบไว้ 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน =0.84

ตาราง 17 ผลการประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีผลต่อแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 20 ข้อ

ข้อความ	คะแนนการพิจารณา			IOC
	+1	0	-1	
ด้านความรับผิดชอบ				
1. ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมาย	5			1.00
2. ผู้เรียนติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไปเพื่อปรับปรุงแก้ไขงานนั้น	5			1.00
3. ผู้เรียนยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำลงไปทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้น	5			1.00
ด้านความอดทน				
4. ผู้เรียนมีความสามารถทางด้านร่างกาย ความคิดและจิตใจที่จะทน ต่อการปฏิบัติกิจกรรมให้สำเร็จได้	5			1.00
5. ผู้เรียนสามารถบังคับตนเองเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมาย	5			1.00
6. ผู้เรียนทำงานทุกอย่างให้สำเร็จโดยไม่คำนึงถึงอุปสรรค	5			1.00
ด้านความซื่อสัตย์				
7. ผู้เรียนประพฤติตนอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง	5			1.00
8. ผู้เรียนประพฤติปฏิบัติตนอย่างตรงไปตรงมา ทั้ง กาย วาจา ใจทั้งต่อตนเองและผู้อื่น	5			1.00
9. ผู้เรียนไม่เอาเปรียบผู้อื่นมีความละอายและเกรงกลัวต่อบาป	5			1.00
ด้านความเป็นผู้นำ				
10. ผู้เรียนแสดงถึงความเสียสละ	5			1.00
11. ผู้เรียนไม่เห็นแก่ตัวและมีน้ำใจ	5			1.00
12. ผู้เรียนมีเหตุผล ไม่ลำเอียง ปราศจากอคติใดๆ	5			1.00
13. ผู้เรียนให้อภัยในความผิดพลาดของผิดอื่น	5			1.00

ตาราง 17 (ต่อ)

ข้อความ	คะแนนการพิจารณา			IOC
	+1	0	-1	
ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม				
14. ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนตรงตามเวลาที่โรงเรียนกำหนด	5			1.00
15. ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของห้องเรียนทั้งต่อหน้าและลับหลัง	5			1.00
16. ผู้เรียนแต่งกายสุภาพเรียบร้อยและถูกต้องตามกาลเทศะ	5			1.00
17. ผู้เรียนปิดเครื่องมือสื่อสารทุกชนิดในห้องเรียน	5			1.00
ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง				
18. ผู้เรียนกล้าในการคิด การพูด การกระทำ	5			1.00
19. ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	5			1.00
20. ผู้เรียนมีจิตใจมั่นคงและมีเหตุผล	5			1.00

ตาราง 18 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 20 ข้อ

ข้อความ	ค่าอำนาจจำแนก	เป็นแบบวัดวินัยฉบับจริง ข้อที่
ด้านความรับผิดชอบ		
1. ข้าพเจ้ามีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมาย	.226	1
2. ข้าพเจ้าติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไปเพื่อปรับปรุงแก้ไขงานนั้น	.269	2
3. ข้าพเจ้ายอมรับในสิ่งที่ตนกระทำลงไปทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้น	.256	3
ด้านความอดทน		
4. ข้าพเจ้ามีความสามารถทางด้านร่างกาย ความคิดและจิตใจที่จะทนต่อการปฏิบัติกิจกรรมให้สำเร็จได้	-.124	-
5. ข้าพเจ้าสามารถบังคับตนเองเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมาย	.429	4
6. ข้าพเจ้าทำงานทุกอย่างให้สำเร็จโดยไม่คำนึงถึงอุปสรรค	.504	5
ด้านความซื่อสัตย์		
7. ข้าพเจ้าประพฤติตนอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง	.027	6
8. ข้าพเจ้าประพฤติปฏิบัติตนอย่างตรงไปตรงมา ทั้ง กาย วาจา ใจทั้งต่อตนเองและผู้อื่น	.113	-
9. ข้าพเจ้าไม่เอาเปรียบผู้อื่น มีความละอายและเกรงกลัวต่อบาป	.650	7
ด้านความเป็นผู้นำ		
10. ข้าพเจ้าแสดงถึงความเสียสละ	.335	8
11. ข้าพเจ้าไม่เห็นแก่ตัวและมีน้ำใจ	.557	9
12. ข้าพเจ้ามีเหตุผล ไม่ลำเอียง ปราศจากอคติใดๆ	.214	10
13. ข้าพเจ้าให้อภัยในความผิดพลาดของผิดอื่น	.462	11

ตาราง 18 (ต่อ)

ข้อความ	ค่าอำนาจจำแนก	เป็นแบบวัดวินัยฉบับจริง ข้อที่
ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม		
14. ข้าพเจ้าเข้าชั้นเรียนตรงตามเวลาที่โรงเรียนกำหนด	.277	12
15. ข้าพเจ้าสามารถปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของห้องเรียนทั้งต่อหน้าและลับหลัง	.067	-
16. ข้าพเจ้าแต่งกายสุภาพเรียบร้อยและถูกต้องตามกาลเทศะ	.367	13
ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง	.451	15
1. ข้าพเจ้ากล้าในการคิด การพูด การกระทำ		
2. ข้าพเจ้ามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	.486	16
3. ข้าพเจ้ามีจิตใจมั่นคงและมีเหตุผล	.393	17

ภาคผนวก ค

- คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ
- คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

ตาราง 19 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

เลขที่	Pretest	Posttest	ผลต่าง	D^2	เลขที่	Pretest	Posttest	ผลต่าง	D^2
	X_1	X_2	D			X_1	X_2	D	
1	11	21	10	100	19	17	25	8	64
2	13	24	11	121	20	13	24	11	121
3	14	24	10	100	21	10	22	12	144
4	10	20	10	100	22	16	28	12	144
5	18	26	8	64	23	14	26	12	144
6	11	23	12	144	24	18	29	11	121
7	9	19	10	100	25	17	26	9	81
8	16	22	6	36	26	15	24	9	81
9	8	20	10	100	27	13	21	8	64
10	12	23	11	121	28	9	18	9	81
11	15	27	12	144	29	12	19	7	49
12	17	26	9	81	30	16	23	7	49
13	16	25	9	81	31	18	27	9	81
14	14	25	11	121	32	12	21	9	81
15	18	26	8	64	33	15	25	10	100
16	14	24	10	100	34	12	22	10	100
17	16	26	10	100	35	19	27	8	64
18	11	21	10	100					

$\bar{X}$ ก่อนเรียน = 13.94 $\bar{X}$ หลังเรียน = 23.69

$\sum D$ 338

$\sum D^2$ 3346

t 35.89

ตาราง 20 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

เลขที่	Pretest	Posttest	ผลต่าง	D^2	เลขที่	Pretest	Posttest	ผลต่าง	D^2
	X_1	X_2	D			X_1	X_2	D	
1	23	80	57	3249	19	28	80	52	2704
2	33	80	47	2209	20	28	83	55	3025
3	27	81	54	2916	21	31	81	50	2500
4	27	80	53	2809	22	24	81	57	3249
5	24	80	56	3136	23	23	80	57	3249
6	23	80	57	3481	24	24	81	57	3249
7	21	80	59	3481	25	25	80	55	3025
8	36	80	44	1936	26	26	83	57	3249
9	24	80	46	2116	27	25	78	53	2809
10	22	81	59	3481	28	23	83	60	3600
11	28	81	53	2809	29	30	80	50	2500
12	25	81	56	3136	30	28	78	50	2500
13	24	84	60	3600	31	26	80	54	2916
14	25	79	54	2916	32	29	81	52	2704
15	29	81	52	2704	33	24	80	56	3136
16	26	80	54	2916	34	24	81	57	3249
17	23	81	58	3364	35	20	81	61	3721
18	34	80	46	2116					

$\bar{X}$ ก่อนเรียน = 26.06 $\bar{X}$ หลังเรียน = 80.57

$\sum D$ 1898

$\sum D^2$ 103760

t 81.32

ภาคผนวก ง

- แบบบันทึกคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำแนกพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

- แบบบันทึกคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำแนกพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

- แบบบันทึกความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 1-13 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

ตาราง 21 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำแนกพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

เลขที่	ความรู้ความจำ (8)	ความเข้าใจ (9)	การนำไปใช้ (3)	การวิเคราะห์ (3)	การสังเคราะห์ (3)	การประเมินค่า (4)	รวม
1	3	2	1	2	2	1	11
2	4	3	2	1	3	0	13
3	3	4	2	2	2	1	14
4	3	2	1	2	1	1	10
5	4	6	3	2	1	1	18
6	3	1	2	2	2	1	11
7	2	2	1	2	1	1	9
8	4	4	2	3	2	1	16
9	2	1	1	2	1	1	8
10	3	3	2	1	2	1	12
11	3	3	2	2	2	1	15
12	6	6	2	2	1	0	17
13	4	4	1	2	3	2	16
14	2	3	2	2	2	1	14
15	5	4	2	2	3	2	18
16	4	3	2	2	2	1	14
17	3	4	3	3	2	1	16
18	3	2	1	2	2	1	11
19	5	4	1	2	3	2	17
20	3	3	2	1	2	2	13
21	3	2	1	2	1	1	10
22	4	4	2	3	2	1	16
23	3	4	2	2	2	1	14
24	4	6	1	2	3	2	18
25	5	3	2	2	3	2	17

ตาราง 21 (ต่อ)

เลขที่	ความรู้ความจำ (8)	ความเข้าใจ (9)	การนำไปใช้ (3)	การวิเคราะห์ (3)	การสังเคราะห์ (3)	การประเมินค่า (4)	รวม
26	3	3	2	2	2	1	15
27	4	3	2	1	2	1	13
28	3	2	1	2	1	0	9
29	3	3	2	1	2	1	12
30	3	3	3	2	3	2	16
31	6	6	0	2	1	2	18
32	3	3	2	1	2	1	12
33	3	3	2	2	2	1	15
34	3	3	2	1	2	1	12
35	6	5	3	2	1	2	19

ตาราง 22 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำแนกพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

เลขที่	ความรู้ความจำ (8)	ความเข้าใจ (9)	การนำไปใช้ (3)	การวิเคราะห์ (3)	การสังเคราะห์ (3)	การประเมินค่า (4)	รวม
1	5	6	3	2	2	3	21
2	6	8	3	2	2	3	24
3	6	7	2	3	2	3	24
4	5	6	3	2	2	2	20
5	5	6	3	2	2	3	26
6	5	7	2	3	2	3	23
7	5	5	3	2	2	2	19
8	6	6	1	2	3	4	22
9	5	5	3	2	3	2	20
10	7	6	1	2	3	4	23
11	7	8	3	3	2	4	27
12	6	8	3	3	2	3	26
13	6	7	3	3	2	3	25
14	7	8	2	3	2	2	25
15	7	8	2	3	3	2	26
16	5	7	3	3	2	3	24
17	7	8	3	3	2	3	26
18	5	6	3	2	2	3	21
19	5	6	2	2	2	3	25
20	6	8	3	2	2	3	24
21	6	6	1	2	3	4	22
22	8	8	3	3	2	4	28
23	6	8	3	3	2	3	26
24	8	8	3	3	3	4	29
25	5	6	3	2	2	3	26

ตาราง 22 (ต่อ)

เลขที่	ความรู้ความจำ (8)	ความเข้าใจ (9)	การนำไปใช้ (3)	การวิเคราะห์ (3)	การสังเคราะห์ (3)	การประเมินค่า (4)	รวม
26	6	7	2	3	2	3	24
27	5	6	3	2	2	3	21
28	4	5	3	2	2	2	18
29	5	5	2	3	2	2	19
30	5	7	2	3	2	3	23
31	7	8	3	3	2	4	27
32	5	7	3	2	2	2	21
33	6	7	3	3	2	3	25
34	6	6	1	2	3	4	22
35	7	8	3	3	2	4	27

ตาราง 23 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 1 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
1	3	3	2	6	4	5	23	27.06
2	6	4	4	7	6	6	33	38.82
3	4	2	2	7	6	6	27	31.76
4	3	3	4	6	6	5	27	31.76
5	5	3	2	6	4	4	24	28.24
6	5	2	2	5	6	3	23	27.06
7	4	2	2	5	4	4	21	24.71
8	6	6	4	8	6	6	36	42.35
9	3	2	2	5	6	6	24	28.24
10	4	2	2	5	3	6	22	25.88
11	5	3	3	7	5	5	28	32.94
12	5	3	3	5	4	5	25	29.41
13	6	3	2	6	4	3	24	28.24
14	5	4	3	6	4	3	25	29.41
15	6	4	4	6	3	6	29	34.12
16	5	3	3	5	4	6	26	30.59
17	5	2	3	4	4	5	23	27.06
18	6	4	4	8	6	6	34	40.00
19	5	3	3	6	6	5	28	32.94
20	6	3	4	6	4	5	28	32.94
21	5	4	4	7	6	5	31	36.47
22	5	2	3	6	4	4	24	28.24
23	5	3	2	6	3	4	23	27.06
24	4	3	2	5	6	4	24	28.24

ตาราง 23 (ต่อ)

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
25	4	3	3	6	5	4	25	29.41
26	4	3	4	4	7	4	26	30.59
27	6	4	2	4	5	4	25	29.41
28	3	3	4	4	6	3	23	27.06
29	6	3	3	7	5	6	30	35.29
30	4	4	4	6	5	5	28	32.94
31	6	4	3	5	3	5	26	30.59
32	6	4	2	8	3	6	29	34.12
33	5	3	3	5	3	5	24	28.24
34	5	3	3	5	4	4	24	28.24
35	3	2	2	4	3	6	20	23.53
			คะแนนเฉลี่ย				26.06	
			คะแนนเฉลี่ยร้อยละ				29.85	

ตาราง 24 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 2 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
1	8	3	4	6	4	6	31	36.47
2	4	4	3	8	5	7	31	36.47
3	6	4	4	9	3	3	29	34.12
4	5	3	4	6	8	6	32	37.65
5	8	4	2	7	6	6	33	38.82
6	6	6	4	8	4	5	33	38.82
7	8	4	4	8	6	5	36	42.35
8	7	3	4	4	6	5	29	34.12
9	5	3	3	8	5	5	29	34.12
10	6	3	3	8	5	5	30	35.29
11	7	4	2	6	6	6	31	36.47
12	7	4	4	8	5	5	33	38.82
13	8	4	2	6	5	6	31	36.47
14	8	4	4	5	5	5	31	36.47
15	5	4	4	7	5	6	31	36.47
16	6	3	4	5	4	5	27	31.76
17	6	3	6	7	5	6	33	38.82
18	6	4	3	8	6	4	31	36.47
19	8	3	4	7	5	5	32	37.65
20	7	5	4	8	6	5	35	41.18
21	5	4	5	9	3	8	34	40.00
22	8	4	3	7	4	5	31	36.47
23	6	3	6	7	5	5	32	37.65
24	8	3	4	7	5	4	31	36.47

ตาราง 24 (ต่อ)

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
25	6	4	4	6	4	8	32	37.65
26	6	4	4	9	6	3	32	37.65
27	6	4	4	6	4	6	30	35.29
28	6	4	4	8	6	5	33	38.82
29	7	4	3	6	5	5	30	35.29
30	6	3	3	8	5	8	33	38.82
31	7	3	3	8	6	4	31	36.47
32	8	4	4	8	3	3	30	35.29
33	6	4	5	6	6	6	33	38.82
34	6	4	2	8	6	5	31	36.47
35	8	4	3	6	5	6	32	37.65
			คะแนนเฉลี่ย					31.51
			คะแนนเฉลี่ยร้อยละ					36.10

ตาราง 25 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 3 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
1	7	5	6	7	9	9	43	50.59
2	9	4	4	8	8	3	36	42.35
3	8	5	6	7	9	6	41	48.24
4	5	6	6	8	8	3	36	42.35
5	6	5	5	9	6	6	37	43.53
6	8	5	6	10	6	3	38	44.71
7	7	5	3	9	5	6	35	41.18
8	9	6	6	8	5	3	37	43.53
9	6	6	4	7	9	5	37	43.53
10	6	5	6	9	9	6	41	48.24
11	3	6	6	10	6	9	40	47.06
12	8	6	3	9	7	9	42	49.41
13	7	4	8	16	7	12	54	63.53
14	8	5	6	9	5	10	43	50.59
15	9	4	6	10	6	3	38	44.71
16	6	9	5	8	7	7	42	49.41
17	9	6	4	9	7	3	38	44.71
18	9	4	6	8	9	8	44	51.76
19	8	6	6	8	3	3	34	40.00
20	9	4	4	12	6	9	44	51.76
21	8	4	4	8	9	7	40	47.06
22	9	6	6	8	4	7	40	47.06
23	8	6	3	9	8	8	42	49.41
24	6	3	6	10	4	3	32	37.65

ตาราง 25 (ต่อ)

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
25	9	6	5	8	6	3	37	43.53
26	7	4	3	10	3	10	37	43.53
27	9	6	6	8	4	3	36	42.35
28	9	4	7	10	8	4	42	49.41
29	8	3	6	6	8	6	37	43.53
30	9	5	6	9	8	5	42	49.41
31	9	6	4	6	9	7	41	48.24
32	7	5	4	9	5	6	36	42.35
33	8	6	4	10	8	9	45	52.94
34	9	6	6	8	5	3	37	43.53
35	3	4	6	9	9	9	40	47.06
			คะแนนเฉลี่ย				39.54	
			คะแนนเฉลี่ยร้อยละ				45.28	

ตาราง 26 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 4 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
1	9	6	6	12	9	8	50	58.82
2	9	5	6	8	9	8	45	52.94
3	8	5	5	10	8	8	44	51.76
4	9	6	6	12	9	8	50	58.82
5	9	4	4	12	9	6	44	51.76
6	8	5	5	10	7	8	43	50.59
7	8	6	4	10	7	8	43	50.59
8	9	4	6	11	8	8	46	54.12
9	9	6	6	8	6	8	43	50.59
10	9	6	6	6	8	6	41	48.24
11	7	6	5	11	8	7	44	51.76
12	9	6	4	10	9	8	46	54.12
13	8	6	5	10	8	8	45	52.94
14	9	5	5	10	7	7	43	50.59
15	9	5	5	10	9	7	45	52.94
16	7	6	6	10	7	8	44	51.76
17	8	6	6	10	8	8	46	54.12
18	9	6	6	8	6	6	41	48.24
19	8	5	5	11	8	8	45	52.94
20	8	6	4	10	9	7	44	51.76
21	8	6	6	10	8	8	46	54.12
22	8	6	4	11	7	7	43	50.59
23	9	6	6	12	9	8	50	58.82
24	9	6	6	12	9	6	48	56.47

ตาราง 26 (ต่อ)

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
25	8	6	5	11	9	8	47	55.29
26	7	5	6	10	9	9	46	54.12
27	9	5	6	11	8	8	47	55.29
28	8	5	5	10	7	8	43	50.59
29	9	6	4	11	9	8	47	55.29
30	9	6	4	9	7	4	39	45.88
31	8	6	5	11	8	8	46	54.12
32	6	4	4	12	9	9	44	51.76
33	9	4	6	12	6	9	46	54.12
34	9	4	6	10	7	8	44	51.76
35	8	6	6	12	8	8	48	56.47
			คะแนนเฉลี่ย				45.03	
			คะแนนเฉลี่ยร้อยละ				51.53	

ตาราง 27 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 5 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
1	11	6	6	12	8	11	54	63.53
2	9	6	6	14	9	9	53	62.35
3	9	7	6	13	8	10	53	62.35
4	12	6	6	11	9	9	53	62.35
5	8	8	4	14	9	9	52	61.18
6	12	8	8	12	12	6	58	68.24
7	12	6	4	12	9	9	52	61.18
8	13	6	8	11	9	9	56	65.88
9	6	8	8	12	9	9	52	61.18
10	6	8	8	12	9	9	52	61.18
11	6	8	8	13	9	9	53	62.35
12	9	6	5	13	10	9	52	61.18
13	12	6	7	13	9	9	56	65.88
14	10	6	6	12	9	9	52	61.18
15	12	6	6	13	9	9	53	62.35
16	6	8	8	12	9	9	52	61.18
17	13	6	9	13	10	10	61	71.76
18	12	4	6	10	9	9	50	58.82
19	10	6	6	12	10	9	53	62.35
20	12	6	4	12	9	10	53	62.35
21	9	5	5	14	9	12	54	63.53
22	12	8	6	9	3	12	50	58.82
23	12	4	4	13	9	9	51	60.00
24	12	4	6	13	9	9	53	62.35

ตาราง 27 (ต่อ)

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
25	11	8	4	11	9	9	52	61.18
26	6	8	8	12	9	9	52	61.18
27	6	11	7	13	10	9	56	65.88
28	9	4	6	16	8	10	53	62.35
29	9	4	7	14	10	9	53	62.35
30	12	7	6	12	9	6	52	61.18
31	10	7	8	12	10	8	55	64.71
32	10	6	10	12	9	9	56	65.88
33	6	8	8	12	9	9	52	61.18
34	10	8	4	12	9	9	52	61.18
35	10	6	6	10	9	9	50	58.82
			คะแนนเฉลี่ย				53.17	
			คะแนนเฉลี่ยร้อยละ				60.81	

ตาราง 28 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 6 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
1	12	8	8	12	9	9	58	68.24
2	10	7	6	14	11	9	57	67.06
3	11	6	6	12	11	10	56	65.88
4	12	8	8	12	9	9	58	68.24
5	12	6	7	12	11	11	59	69.41
6	9	8	8	16	9	9	59	69.41
7	12	6	7	13	11	9	58	68.24
8	10	7	7	14	11	10	59	69.41
9	11	8	6	14	9	9	57	67.06
10	10	7	7	14	10	10	58	68.24
11	10	7	7	14	10	10	58	68.24
12	9	8	6	16	9	9	57	67.06
13	9	6	6	13	12	12	58	68.24
14	10	7	7	13	10	9	56	65.88
15	10	7	7	14	10	10	58	68.24
16	9	8	6	14	9	9	55	64.71
17	9	8	7	14	10	10	58	68.24
18	9	6	6	12	9	12	54	63.53
19	11	7	7	13	9	9	56	65.88
20	9	7	7	14	9	9	55	64.71
21	10	7	6	16	9	9	57	67.06
22	12	8	6	12	9	12	59	69.41
23	11	6	10	14	10	9	60	70.59
24	12	9	7	14	9	9	60	70.59

ตาราง 28 (ต่อ)

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
25	12	8	7	12	9	9	57	67.06
26	10	7	7	13	10	11	58	68.24
27	9	6	6	12	9	12	54	63.53
28	9	6	6	12	9	12	54	64.53
29	12	6	7	14	9	10	58	68.24
30	12	6	6	13	11	10	58	68.24
31	9	6	6	16	9	12	58	68.24
32	9	8	6	14	9	10	56	65.88
33	9	6	7	14	11	11	58	68.24
34	12	8	6	12	9	9	56	65.88
35	10	7	6	14	9	10	56	65.88
				คะแนนเฉลี่ย			57.23	
				คะแนนเฉลี่ยร้อยละ			65.44	

ตาราง 29 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 7 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
1	12	8	8	12	9	9	58	68.24
2	9	8	6	15	9	10	57	67.06
3	10	7	7	14	10	10	58	68.24
4	9	7	6	15	10	19	66	77.65
5	9	7	7	13	11	11	58	68.24
6	12	8	6	16	9	9	60	70.59
7	9	8	8	16	9	9	59	69.41
8	12	6	8	12	9	12	59	69.41
9	12	6	7	13	9	9	56	65.88
10	9	7	7	13	11	10	57	67.06
11	9	6	8	14	10	12	59	59.41
12	10	8	6	14	10	10	58	68.24
13	12	8	8	12	9	9	58	68.24
14	12	8	8	12	9	9	58	68.24
15	10	6	6	14	9	9	54	63.53
16	9	6	6	15	10	12	58	68.24
17	9	7	8	12	12	9	57	67.06
18	9	6	6	12	10	12	55	64.71
19	12	6	6	14	11	9	58	68.24
20	12	8	8	12	9	9	58	68.24
21	12	8	6	12	9	9	56	65.88
22	12	6	6	12	9	9	54	63.53
23	11	7	7	13	11	9	58	68.24
24	10	6	7	14	10	10	57	67.06

ตาราง 29 (ต่อ)

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
25	11	6	6	12	11	9	55	64.71
26	12	8	8	12	9	9	58	68.24
27	12	8	6	12	9	9	56	65.88
28	12	8	6	12	9	9	56	65.88
29	9	7	6	14	10	9	55	64.71
30	12	8	8	12	9	9	58	68.24
31	10	6	6	14	9	10	55	64.71
32	12	9	6	12	12	10	61	71.76
33	11	6	7	13	10	9	56	65.88
34	9	6	6	12	12	12	57	67.06
35	12	6	8	12	11	9	58	68.24
			คะแนนเฉลี่ย				57.46	
			คะแนนเฉลี่ยร้อยละ				65.43	

ตาราง 30 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 8 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
1	12	7	6	16	9	10	60	70.59
2	9	8	8	14	11	10	60	70.59
3	15	10	10	17	12	14	78	91.76
4	12	8	8	14	9	9	60	70.59
5	12	8	8	14	9	9	60	70.59
6	12	6	7	14	10	11	60	70.59
7	11	7	7	14	11	10	60	70.59
8	11	8	7	14	10	9	59	69.41
9	9	6	6	15	12	12	60	70.59
10	12	8	8	12	9	10	59	69.41
11	9	6	6	16	12	12	61	71.76
12	9	6	8	16	9	12	60	70.59
13	9	6	6	15	12	12	60	70.59
14	11	8	8	12	12	9	60	70.59
15	11	6	7	15	10	11	60	70.59
16	12	6	8	15	9	10	60	70.59
17	11	7	7	15	10	11	61	71.76
18	11	7	7	14	11	11	61	71.76
19	11	7	7	14	11	9	59	69.41
20	12	8	8	15	9	9	61	71.76
21	12	6	6	15	11	10	60	70.59
22	9	11	8	14	12	9	63	74.12
23	10	8	7	14	11	11	61	71.76
24	12	8	8	16	9	9	62	72.94

ตาราง 30 (ต่อ)

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
25	12	8	8	13	9	9	59	69.41
26	11	7	7	14	10	11	60	70.59
27	11	7	7	11	11	10	57	67.06
28	12	8	8	12	9	10	59	69.41
29	12	8	8	16	9	9	62	72.94
30	6	4	4	16	12	12	54	63.53
31	11	7	7	15	10	11	61	71.76
32	12	8	8	14	9	9	60	70.59
33	9	8	8	13	12	12	62	72.94
34	12	8	8	12	11	10	61	71.76
35	12	8	8	16	9	9	62	72.94
				คะแนนเฉลี่ย			60.63	
				คะแนนเฉลี่ยร้อยละ			69.31	

ตาราง 31 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 9 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
1	12	8	7	17	13	13	70	82.35
2	11	7	7	17	13	14	69	81.18
3	12	8	8	17	15	9	69	81.18
4	11	8	9	17	14	11	70	82.35
5	15	10	9	16	11	11	72	84.71
6	13	9	10	16	11	9	68	80.00
7	15	9	8	13	11	12	68	80.00
8	10	6	8	20	13	13	70	82.35
9	13	8	10	15	11	12	69	81.18
10	14	8	9	16	10	12	69	81.18
11	12	8	9	16	12	12	69	81.18
12	15	10	6	15	12	12	70	82.35
13	14	10	8	16	13	12	73	85.88
14	14	9	10	14	11	12	70	82.35
15	9	8	8	11	12	11	59	69.41
16	15	9	8	16	12	9	69	81.18
17	15	8	8	16	15	11	73	85.88
18	14	9	7	14	10	11	65	76.47
19	13	10	8	18	11	11	71	83.53
20	15	8	7	14	11	11	67	78.82
21	15	10	8	16	12	9	70	82.35
22	15	8	8	14	10	12	67	78.82
23	9	8	10	19	15	12	73	85.88
24	15	9	8	16	10	10	68	80.00

ตาราง 31 (ต่อ)

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
25	15	8	9	16	12	9	69	81.18
26	15	8	8	16	12	12	71	83.53
27	15	10	6	14	12	12	69	81.18
28	12	6	8	14	18	15	73	85.88
29	15	10	8	16	12	9	70	82.35
30	15	9	8	14	11	12	69	81.18
31	15	9	9	14	11	12	70	82.35
32	15	8	8	16	12	12	71	83.53
33	15	8	10	16	9	11	69	81.18
34	15	10	8	16	12	9	70	82.35
35	15	10	8	16	12	9	70	82.35
			คะแนนเฉลี่ย				69.40	
			คะแนนเฉลี่ยร้อยละ				79.33	

ตาราง 32 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 10 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
1	15	10	10	18	12	12	77	90.59
2	13	9	9	18	14	13	76	89.41
3	15	8	9	18	13	14	77	90.59
4	15	10	10	16	12	13	76	89.41
5	15	10	9	16	12	14	76	89.41
6	14	9	9	18	13	13	76	89.41
7	13	10	10	16	15	12	76	89.41
8	15	8	9	17	15	12	76	89.41
9	15	8	9	18	13	12	75	88.24
10	15	8	10	17	14	12	76	89.41
11	13	10	8	17	12	13	73	85.88
12	14	9	10	17	13	13	76	89.41
13	13	9	9	18	13	14	76	89.41
14	12	10	9	18	13	14	76	89.41
15	14	9	8	19	13	13	76	89.41
16	14	9	8	19	13	13	76	89.41
17	14	9	9	18	14	13	77	90.59
18	13	8	8	18	12	14	73	85.88
19	12	8	8	18	15	15	76	89.41
20	15	8	9	18	14	14	78	91.76
21	15	10	10	17	12	12	76	89.41
22	14	9	9	18	13	14	77	90.59
23	15	12	10	18	13	12	80	94.12
24	15	8	10	17	14	12	76	89.41

ตาราง 32 (ต่อ)

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
25	15	8	10	18	14	13	78	91.76
26	12	10	8	19	14	13	76	89.41
27	15	10	10	17	12	12	76	89.41
28	15	10	8	17	13	12	75	88.24
29	14	8	10	18	12	12	74	87.06
30	14	9	9	18	13	13	76	89.41
31	14	9	9	18	14	13	77	90.59
32	14	10	9	20	13	12	78	91.76
33	15	10	8	18	12	13	76	89.41
34	15	10	8	18	14	14	79	92.94
35	12	8	8	16	15	15	74	87.06
			คะแนนเฉลี่ย				76.17	
			คะแนนเฉลี่ยร้อยละ				87.09	

ตาราง 33 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 11 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
1	13	10	8	13	14	13	71	83.53
2	15	10	8	17	13	14	77	90.59
3	15	10	8	12	14	13	72	84.71
4	15	10	10	16	14	13	78	91.76
5	15	8	9	19	13	14	78	91.76
6	14	10	10	16	15	14	79	92.94
7	13	8	8	17	15	15	76	89.41
8	15	10	10	18	12	12	77	90.59
9	15	9	9	17	14	14	78	91.76
10	15	8	9	19	13	15	79	92.94
11	14	9	9	18	14	14	78	91.76
12	15	9	9	18	12	12	75	88.24
13	15	9	8	19	13	14	78	91.76
14	15	10	8	17	14	13	77	90.59
15	15	8	10	18	12	12	75	88.24
16	14	10	9	18	13	14	78	91.76
17	15	10	8	17	14	13	77	90.59
18	15	8	10	16	14	14	77	90.59
19	14	10	10	16	15	12	77	90.59
20	14	10	10	16	15	12	77	90.59
21	13	8	8	18	15	15	77	90.59
22	15	10	10	17	13	13	78	91.76
23	13	8	8	18	15	15	77	90.59
24	15	10	10	20	12	12	79	92.94

ตาราง 33 (ต่อ)

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
25	12	10	10	18	15	13	78	91.76
26	15	10	10	16	12	12	75	88.24
27	15	8	9	17	14	14	77	90.59
28	14	9	9	18	13	14	77	90.59
29	15	8	10	18	13	14	78	91.76
30	15	8	10	20	12	15	80	94.12
31	15	10	8	18	14	14	79	92.94
32	15	10	10	17	13	12	77	90.59
33	15	10	10	18	15	13	81	95.29
34	15	10	10	16	13	15	79	92.94
35	15	10	10	18	12	12	77	90.95
				คะแนนเฉลี่ย			77.23	
				คะแนนเฉลี่ยร้อยละ			88.25	

ตาราง 34 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 12 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
1	15	9	10	19	12	13	78	91.76
2	15	10	8	17	14	14	78	91.76
3	12	10	8	20	15	14	79	92.94
4	15	9	10	18	12	15	79	92.94
5	15	10	10	20	12	12	79	92.94
6	15	10	8	16	15	14	78	91.76
7	15	10	10	20	12	12	79	92.94
8	15	9	9	18	14	14	79	92.94
9	15	10	10	16	12	15	78	91.76
10	12	9	9	19	15	15	79	92.94
11	15	8	9	18	13	13	76	89.41
12	15	8	9	18	13	13	76	89.41
13	15	10	10	20	12	12	79	92.94
14	14	9	9	19	13	15	79	92.94
15	15	9	8	19	13	13	77	90.59
16	15	10	8	17	14	15	79	92.94
17	15	8	9	20	14	12	78	91.76
18	15	10	8	18	12	14	77	90.59
19	15	10	10	19	12	12	78	91.76
20	12	9	10	20	12	15	78	91.76
21	12	8	10	20	15	15	80	94.12
22	15	10	10	19	13	12	79	92.94
23	15	10	9	20	12	15	81	95.29
24	15	10	10	20	12	12	79	92.94

ตาราง 34 (ต่อ)

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
25	15	10	8	16	15	15	79	92.94
26	14	10	9	19	14	13	79	92.94
27	14	10	10	18	15	12	79	92.94
28	15	10	10	19	12	12	78	91.76
29	15	10	10	19	12	12	78	91.76
30	15	9	8	20	12	14	78	91.76
31	15	8	10	16	15	15	79	92.94
32	15	8	10	16	15	14	78	91.76
33	15	10	10	18	14	14	81	95.29
34	15	10	10	20	12	12	79	92.94
35	15	10	10	20	12	12	81	95.29
				คะแนนเฉลี่ย			78.60	
				คะแนนเฉลี่ยร้อยละ			89.85	

ตาราง 35 คะแนนความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครั้งที่ 13 โดยการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
1	15	10	8	20	15	12	80	94.12
2	13	9	8	20	15	15	80	94.12
3	15	8	9	19	15	15	81	95.29
4	15	8	8	19	15	15	80	94.12
5	15	10	10	19	12	14	80	94.12
6	15	8	9	20	14	14	80	94.12
7	15	8	10	19	14	14	80	94.12
8	12	8	10	20	15	15	80	94.12
9	15	10	10	16	15	14	80	94.12
10	12	9	10	20	15	15	81	95.29
11	14	9	9	19	15	15	81	95.29
12	13	8	10	20	15	15	81	95.29
13	14	10	10	20	15	15	84	98.82
14	13	8	8	20	15	15	79	92.94
15	15	10	10	16	15	15	81	95.20
16	12	8	10	20	15	15	80	94.12
17	15	10	10	20	14	12	81	95.29
18	15	10	10	20	12	13	80	94.12
19	12	8	10	20	15	15	80	94.12
20	13	10	10	20	15	15	83	97.65
21	15	10	10	20	14	12	81	95.29
22	15	10	8	18	15	15	81	95.29
23	15	10	10	16	14	15	80	94.12
24	15	10	10	16	15	15	81	95.29

ตาราง 35 (ต่อ)

เลขที่	พฤติกรรม						รวม	ร้อยละ
	ด้านความรับผิดชอบ	ด้านความอดทน	ด้านความซื่อสัตย์	ด้านความเป็นผู้นำ	ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง		
25	15	8	8	19	15	15	80	94.12
26	15	8	10	20	15	15	83	97.65
27	15	9	9	18	13	14	78	91.76
28	14	9	10	20	15	15	83	97.65
29	15	10	10	20	13	12	80	94.12
30	13	10	10	18	14	13	78	91.76
31	15	9	9	18	15	14	80	94.12
32	15	10	8	18	15	15	81	95.29
33	15	10	10	20	13	12	80	94.12
34	15	8	8	20	15	15	81	95.29
35	15	10	10	16	15	15	81	95.29
คะแนนเฉลี่ย							80.57	
คะแนนเฉลี่ยร้อยละ							92.10	

ภาคผนวก จ

- แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

- แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

คำชี้แจง :

1. แบบทดสอบฉบับนี้ เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก
2. จงเลือกคำตอบที่เป็นคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วใส่เครื่องหมาย × ลงในช่อง ☐ ของตัวเลือก

ตัวอย่าง

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0	×			

3. ถ้านักเรียนต้องการเปลี่ยนแปลงคำตอบหลังจากทำเครื่องหมาย × ลงในช่อง ☐ ของตัวเลือกใดบนกระดาษคำตอบแล้ว ให้นักเรียนขีดเส้นคู่ = ทับเครื่องหมาย × ของตัวเลขต้องการ แล้วจึงทำเครื่องหมาย × ลงในช่อง ☐ ของตัวเลือกที่ต้องการใหม่

ตัวอย่าง กรณีที่เปลี่ยนคำตอบจาก ก เป็น ง

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0	~~×~~			×

4. ห้ามขีดฆ่า หรือทำเครื่องหมาย หรือเขียนอักษรใดๆ ลงในแบบทดสอบ
5. ถ้ามีข้อสงสัยใดๆ ให้สอบถามคณะกรรมการคุมสอบ

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิชา สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบ

1. ข้อใดเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี (การวิเคราะห์)
   - ก. มานะตัดต้นไม้ไปสร้างที่อยู่อาศัย
   - ข. มานียืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ
   - ค. มาลาสนับสนุนสินค้าต่างประเทศ
   - ง. มาลีลงโทษผู้ที่ทาความผิด

2. ข้อใดเป็นสถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิด (ความเข้าใจ)
   - ก. ตำรวจ
   - ข. สามี ภรรยา
   - ค. แม่ค้า พ่อค้า
   - ง. เชื้อชาติไทย

3. บทบาทหมายถึงข้อใด (ความจำ)
   - ก. ปฏิบัติหน้าที่ตามคาขอของญาติพี่น้อง
   - ข. ปฏิบัติตามที่เราต้องการ
   - ค. ปฏิบัติตามสถานภาพที่มีอยู่
   - ง. ปฏิบัติตามคาสั่งของพ่อแม่

4. ข้อใด **ไม่ถูกต้อง** ในการใช้เสรีภาพ (การวิเคราะห์)
   - ก. ลุงดานาวัวไปเลี้ยงในทุ่งหญ้าของชาวบ้าน
   - ข. แดงวิ่งเล่นในสวนสาธารณะ
   - ค. ฟ้าเลือกซื้ออาหารตามที่ตนเองชอบ
   - ง. เขียวออกเดินรอบ ๆ บ้านเมื่อมีเวลาว่าง

5. ข้อใดคือสิทธิที่นักเรียนพึงได้รับ (ความเข้าใจ)

ก. ได้รับความรักจากเพื่อน

ข. ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ค. แบ่งขนมให้เพื่อน

ง. ได้แกล้งเพื่อน

6. ข้อใดกล่าว **ไม่ถูกต้อง** เกี่ยวกับสิทธิ (การวิเคราะห์)

ก. ทุกคนมีสิทธิตักเตือนผู้อื่น

ข. ทุกคนมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง

ค. ทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษา

ง. ทุกคนมีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาล

7. ข้อใดเป็นการใช้เสรีภาพได้เหมาะสม (การเข้าใจ)

ก. การเปิดน้ำทิ้งไว้ขณะล้างจาน

ข. การทิ้งขยะลงในแม่น้ำ

ค. การปฏิบัติหลักศาสนาที่ตนนับถือ

ง. ชุมนุมประท้วงและมีอาวุธไว้ป้องกันตัว

8. ข้อใด **ไม่ใช่** สิทธิของพลเมืองที่ได้รับจากภาครัฐ (ความเข้าใจ)

ก. การได้รับเงินคนพิการ

ข. การรักษาผู้สูงอายุ

ค. การรับเงินเดือนของพนักงาน

ง. การใช้บัตร 30 บาท รักษาทุกโรค

9. บุคคลในข้อใดทาหน้าที่สืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติได้**ถูกต้องที่สุด** (การประเมินค่า)

ก. ศิริพร เรียนรู้วิธีการร้องเพลงสากล

ข. สมพร เรียนรู้การทำเครื่องจักสาน

ค. สัญญา เปิดร้านขายหมูกระทะ

ง. สำราญ ฝึกซ้อมกีตาร์ด้วยความตั้งใจ

10. คนไทยทุกคนในสังคมควรมีลักษณะอย่างไร (การนำไปใช้)

ก. ทำทุกอย่างเพื่อให้มีฐานะร่ำรวย

ข. สวดมนต์ไหว้พระเสมอ

ค. ยึดความคิดตนเองเป็นหลัก

ง. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

11. ข้อใดปฏิบัติ**ไม่ถูกต้อง** (การวิเคราะห์)

ก. ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ข. ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม

ค. ซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่

ง. ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ

12. ในชุมชนแห่งหนึ่งชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งการกระทาของชาวบ้านแสดงถึงการมีคุณสมบัติของพลเมืองข้อใด**มากที่สุด** (การประเมินค่า)

ก. ความซื่อสัตย์

ข. ความสามัคคี

ค. ความรับผิดชอบ

ง. ความมีวินัย

3. ข้อใดเป็นวิธีที่พลเมืองดีสามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่าง**เหมาะสมที่สุด** (การประเมินค่า)

ก. การเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมระดับสูง

ข. การสมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของสังคม

ค. การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมด้วยความเต็มใจ

ง. การเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมระดับสูง

14. เด็ก หมายถึงบุคคลในข้อใด (การวิเคราะห์)

ก. พลอยอายุ 20 ปี ทำงานแล้ว

ข. ออยอายุ19 ปี และสมรสแล้ว

ค. ก้อยอายุ 18 ปี ศึกษาอยู่ปี1

ง. บอยอายุ17 ปี ศึกษาอยู่ชั้นม.6

15. สิทธิพื้นฐานตามอนุสัญญาสิทธิเด็กเป็นข้อตกลงขององค์การใด (ความจำ)

ก. อาหารและยา

ข. การค้าโลก

ค. สหประชาชาติ

ง. อนามัยโลก

16. ข้อใดกล่าว **ไม่ถูกต้อง** เกี่ยวกับสิทธิของเด็ก (การวิเคราะห์)

ก. เด็กทุกคนทุกสถานะมีสิทธิในชีวิตตนเอง

ข. เด็กทุกคนจะต้องได้รับการคุ้มครองจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองตามกฎหมาย

ค. เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการพัฒนา คือเด็กที่ประพฤติดีเท่านั้น

ง. เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน

17. บุคคลในข้อใดควรได้รับสิทธิในการได้รับการคุ้มครอง (การสังเคราะห์)

ก. สร้อยถูกตีอย่างรุนแรงเพราะตื่นสาย

ข. หน่อยถูกแม่ตักเตือนเมื่อพูดคาหยาบ

ค. กอยไม่ทาการบ้านจึงถูกครูตำหนิ

ง. วิถูกพ่อบังคับให้กินยาแก้ไข้

18. ข้อใดหมายถึงสิทธิในการมีชีวิตรอด (ความเข้าใจ)

ก. ได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ

ข. ได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่

ค. เข้าร่วมกิจการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ง. แสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี

19. นางสุนีย์พาลูกไปสมัครเรียนเมื่ออายุ 7 ปี แสดงว่าลูกของนางสุนีย์ได้รับสิทธิในด้านใด (การวิเคราะห์)

ก. สิทธิในการพัฒนา

ข. สิทธิในการมีส่วนร่วม

ค. สิทธิในการมีชีวิต

ง. สิทธิในการได้รับการคุ้มครอง

20. นักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันตนเองให้พ้นจากการละเมิดสิทธิเด็ก (การนำไปใช้)

ก. หลีกเลี่ยงการเข้าไปในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม

ข. อยู่ใกล้ชิดกับเพื่อนที่ติดสารเสพติด

ค. ออกไปซื้อของเวลากลางคืน

ง. เดินในที่เปลี่ยวคนเดียวตามลำพัง

21. ข้อใด **ไม่ใช่** วิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองจากการละเมิดสิทธิเด็ก (ความเข้าใจ)

ก. เมื่อเด็กถูกทาร้ายให้แจ้งตำรวจ

ข. เด็กต้องมีความอดทนเกรงใจไม่เลือกงานเพื่อความอยู่รอด

ค. เด็กควรหลีกเลี่ยงการชักชวนให้ทาผิดกฎหมาย

ง. เด็กต้องรู้จักปฏิเสธเมื่อมีผู้ให้ทางานที่เสี่ยงอันตราย

22. ข้อใด **ไม่ใช่** รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น (ความจำ)

ก. องค์การบริหารส่วนจังหวัด

ข. อำเภอ

ค. กรุงเทพมหานคร

ง. เทศบาล

23. องค์การบริหารส่วนจังหวัด ยึดหลักใดในการปกครอง (ความเข้าใจ)

ก. การรวมอำนาจ

ข. การจัดสรรอำนาจ

ค. การกระจายอำนาจ

ง. การสลายอำนาจ

24. ข้อใดจัดเป็นการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (ความจำ)

ก. เทศบาล

ข.องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)

ค. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

ง. เมืองพัทยา

25. ข้อใดเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ความเข้าใจ)

ก. จัดหาอาหารกลางวันเลี้ยงคนในชุมชนทุกวัน

ข. รีบแจ้งความให้กับคนในชุมชนแทนตำรวจ

ค. เรียกเก็บภาษีจากผู้ที่มีรายได้และไม่มีรายได้

ง. รักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในท้องถิ่น

26. การปกครองส่วนท้องถิ่นประชาชนมีส่วนร่วมโดยวิธีใด (ความจำ)

ก. การแต่งตั้ง

ข. การตรวจสอบ

ค. การเลือกตั้ง

ง. การตรวจสอบ

27. ข้อดีของการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อประชาชนคือข้อใด (การสังเคราะห์)

ก. มีนักการเมืองจานวนมากขึ้น

ข. มีการแก้ปัญหาได้ทั่วถึงและรวดเร็ว

ค. ทำให้ฐานะทางการเงินของประชาชนดีขึ้น

ง. เป็นการฝึกประสบการณ์ทางการเมืองให้นักการเมือง

28. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีความแตกต่างกับผู้ว่าราชการจังหวัดอื่น ๆ อย่างไร (การสังเคราะห์)

ก. มาจากการเลือกตั้ง

ข. อยู่ในการบังคับบัญชาของกระทรวงมหาดไทย

ค. มาจากการแต่งตั้งของคณะรัฐมนตรี

ง. มาจากการแต่งตั้งโดยตรง

29. ข้อใดคือฝ่ายนิติบัญญัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (ความจำ)

ก. สภาเทศบาล

ข. นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ค. สภาเมืองพัทยา

ง. นายกเทศมนตรี

30. บุคคลใดมีอำนาจสูงสุดในฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล (ความจำ)

ก. นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

ข. สภาองค์การบริหารส่วนตำบล

ค. นายกเทศมนตรี

ง. นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

31. นายกเมืองพัทยาดารงตำแหน่งอยู่ในวาระคราวละกี่ปี (ความจำ)

ก. 3 ปี

ข. 4 ปี

ค. 5 ปี

ง. 6 ปี

32. ข้อใดเป็นหน้าที่ของสภาเทศบาล (ความจำ)

ก. เป็นที่ปรึกษานายกเทศมนตรี

ข. จัดระบบการศึกษา

ค. ทาหน้าที่ออกกฎหมาย

ง. เป็นเลขานุการนายกเทศมนตรี

33. ข้อใดคือบริการสาธารณประโยชน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ความเข้าใจ)

ก. มหาวิทยาลัยเอกชน

ข. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ค. โรงพยาบาลสงฆ์

ง. โรงงานทารองเท้า

34. วัฒนธรรมมีผลต่อการดาเนินชีวิตในสังคมอย่างไร (การสังเคราะห์)

ก. ทาให้สังคมไทยพัฒนาได้ช้า

ข. ทาให้คนในสังคมมีงานทามากขึ้น

ค. ทาให้คนในสังคมมีฐานะดีขึ้น

ง. ทาให้คนในสังคมมีแบบแผนในการดาเนินชีวิต

35. ข้อใด **ไม่ใช่** แนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย (ความเข้าใจ)

ก. ปฏิบัติตามแบบแผนดีงาม

ข. เผยแพร่วัฒนธรรมไทย

ค. รับวัฒนธรรมต่างชาติมาปฏิบัติ

ง. ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย

36. การเลี้ยงดูพ่อแม่เป็นวัฒนธรรมประเภทใด (ความจำ)

ก. คติธรรม

ข. เนติธรรม

ค. สหธรรม

ง. วัตถุธรรม

37. ข้อใด **ไม่ใช่** ผลที่เกิดจากวัฒนธรรมไทยที่หล่อหลอมบุคลิกภาพให้กับคนไทย (การสังเคราะห์)

ก. กิริยามารยาทที่สุภาพอ่อนโยน

ข. ความทันสมัยแบบตะวันตก

ค. ความใจดีมีเมตตา

ง. ความอ่อนน้อมถ่อมตน

38. ถ้าสังคมขาดวัฒนธรรมประเภทเนติธรรมจะส่งผลต่อสังคมไทยอย่างไร (การนำไปใช้)

ก. สังคมสงบสุข

ข. สังคมน่าอยู่และเป็นระเบียบ

ค .สังคมเจริญก้าวหน้า

ง. สังคมไม่สงบสุขมีแต่ความวุ่นวาย

39. การมุ่งเน้นวัฒนธรรมทางวัตถุมากเกินไปส่งผลต่อสังคมไทยอย่างไร (การวิเคราะห์)

ก. สังคมไทยมีแต่คนจิตใจดี

ข. สังคมไทยมีความฟุ้งเฟ้อมากขึ้น

ค. สังคมไทยขาดความเจริญก้าวหน้า

ง. สังคมไทยพัฒนาไปอย่างล่าช้า

40. นักเรียนควรปฏิบัติอย่างไร เพื่อแสดงว่าเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม (การสังเคราะห์)

ก. แต่งกายตามสมัยนิยม

ข. ปฏิบัติตามวัฒนธรรมตะวันตก

ค. สืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่

ง. นำวัฒนธรรมชาติอื่นมาปรับใช้กับวัฒนธรรมไทย

41. ใคร **ไม่** อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย (การวิเคราะห์)

ก. หมีใส่เสื้อที่ทอด้วยผ้าไหมไทย

ข. หมูชอบดูการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ค. หมายชอบรับประทานเค้ก

ง. หม่าพูดภาษาไทยชัดเจน

42. ข้อใดคือความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น (ความเข้าใจ)

ก. สิ่งประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อความสวยงามเท่านั้น

ข. สิ่งที่ผู้มีการศึกษาประดิษฐ์ขึ้นมา

ค. การลอกเลียนแบบชาวต่างชาติ

ง. ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ

43. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างไร (การประเมินค่า)

ก. ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

ข. ทำให้ทรัพยากรในประเทศลดลง

ค. ทำให้คนมีความขยันมากขึ้น

ง. ทำให้ประชากรลดลง

44. ข้อใดเป็นภูมิปัญญาประเภทหัตถกรรม (ความเข้าใจ)

ก. ปลากระป๋อง

ข. ข้าวซ้อมมือ

ค. เครื่องจักสาน

ง. เครื่องสำอาง

45. ข้อใดไม่ใช่ที่มาของการสร้างสรรค์ภูมิปัญญา (ความเข้าใจ)

ก. ประสบการณ์

ข. ปัญหา

ค. ความร่ารวย

ง. ความรู้

46. กระติบข้าวหรือก่องข้าวเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคใด (ความจำ)

ก. ภาคกลาง

ข. ภาคเหนือ

ค. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ง. ภาคใต้

47. **กระต่ายขูดมะพร้าว** เป็นภูมิปัญญาประเภทใด (ความจำ)

ก. พาหนะ

ข. เครื่องดนตรี

ค. เครื่องครัว

ง. เครื่องมือจับสัตว์

48. ข้อใด **ไม่ใช่** การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ความเข้าใจ)

ก. การค้นคว้าวิจัย

ข. การฟื้นฟู

ค. การเก็บเป็นความลับ

ง. การถ่ายทอด

49. การแปรรูปอาหารมีประโยชน์อย่างไร **มากที่สุด** (การประเมินค่า)

ก. ทาให้เก็บไว้รับประทานได้นาน

ข. ทาให้ขายดีและมีราคาแพงขึ้น

ค. ทาให้อาหารน่ารับประทาน

ง. ทาให้อาหารมีรสชาติอร่อย

50. นักเรียนจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างไร (การนำไปใช้)

ก. ช่วยกันยกย่องสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข. แนะนาให้คนในชุมชนรู้จักใช้สินค้าต่างประเทศ

ค. ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉพาะญาติตนเอง

ง. ไม่เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับชุมชนอื่น

เฉลยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. ข	11. ก	21. ข	31. ข	41. ค
2 .ง	12. ข	22. ข	32. ค	42. ง
3. ค	13. ค	23. ค	33. ข	43. ก
4. ก	14. ค	24. ง	34. ง	44. ค
5. ข	15. ค	25. ง	35. ค	45. ค
6. ก	16. ก	26. ค	36. ก	46. ค
7. ค	17. ค	27. ข	37. ข	47. ค
8. ค	18. ก	28. ก	38. ง	48. ค
9. ง	19. ข	29. ข	39. ข	49. ก
10. ข	20. ก	30. ก	40. ค	50. ก

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

คำชี้แจง :

1. แบบทดสอบฉบับนี้ เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก
2. จงเลือกคำตอบที่เป็นคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วใส่เครื่องหมาย × ลงในช่อง ☐ ของตัวเลือก

ตัวอย่าง

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0	×			

3. ถ้านักเรียนต้องการเปลี่ยนแปลงคำตอบหลังจากทำเครื่องหมาย × ลงในช่อง ☐ ของตัวเลือกใดบนกระดาษคำตอบแล้ว ให้นักเรียนขีดเส้นคู่ = ทับเครื่องหมาย × ของตัวเลขต้องการ แล้วจึงทำเครื่องหมาย × ลงในช่อง ☐ ของตัวเลือกที่ต้องการใหม่

ตัวอย่าง กรณีที่เปลี่ยนคำตอบจาก ก เป็น ง

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0	~~×~~			×

4. ห้ามขีดฆ่า หรือทำเครื่องหมาย หรือเขียนอักษรใดๆ ลงในแบบทดสอบ
5. ถ้ามีข้อสงสัยใดๆ ให้สอบถามคณะกรรมการคุมสอบ

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิชา สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบ

1. บทบาทหมายถึงข้อใด (ความจำ)
   - ก. ปฏิบัติหน้าที่ตามคำขอของญาติพี่น้อง
   - ข. ปฏิบัติตามที่เราต้องการ
   - ค. ปฏิบัติตามสถานภาพที่มีอยู่
   - ง. ปฏิบัติตามคำสั่งของพ่อแม่

2. ข้อใด **ไม่ถูกต้อง** ในการใช้เสรีภาพ (การวิเคราะห์)
   - ก. ลุงดำนำวัวไปเลี้ยงในทุ่งหญ้าของชาวบ้าน
   - ข. แดงวิ่งเล่นในสวนสาธารณะ
   - ค. ฟ้าเลือกซื้ออาหารตามที่ตนเองชอบ
   - ง. เขียวออกเดินรอบ ๆ บ้านเมื่อมีเวลาว่าง

3. ข้อใดกล่าว **ไม่ถูกต้อง** เกี่ยวกับสิทธิ (การวิเคราะห์)
   - ก. ทุกคนมีสิทธิตักเตือนผู้อื่น
   - ข. ทุกคนมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง
   - ค. ทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษา
   - ง. ทุกคนมีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาล

4. คนไทยทุกคนในสังคมควรมีลักษณะอย่างไร (การนำไปใช้)
   - ก. ทำทุกอย่างเพื่อให้มีฐานะร่ำรวย
   - ข. สวดมนต์ไหว้พระเสมอ
   - ค. ยึดความคิดตนเองเป็นหลัก
   - ง. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

5. บุคคลในข้อใดทำหน้าที่สืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติได้**ถูกต้องที่สุด** (การประเมินค่า)

ก. ศิริพร เรียนรู้วิธีการร้องเพลงสากล

ข. สมพร เรียนรู้การทำเครื่องจักสาน

ค. สัญญา เปิดร้านขายหมูกระทะ

ง. สำราญ ฝึกซ้อมกีตาร์ด้วยความตั้งใจ

6. ข้อใดเป็นวิธีที่พลเมืองดีสามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่าง**เหมาะสมที่สุด** (การประเมินค่า)

ก. การเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมระดับสูง

ข. การสมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของสังคม

ค. การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมด้วยความเต็มใจ

ง. การเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมระดับสูง

7. นางสุนีย์พาลูกไปสมัครเรียนเมื่ออายุ 7 ปี แสดงว่าลูกของนางสุนีย์ได้รับสิทธิในด้านใด (การวิเคราะห์)

ก. สิทธิในการพัฒนา

ข. สิทธิในการมีส่วนร่วม

ค. สิทธิในการมีชีวิต

ง. สิทธิในการได้รับการคุ้มครอง

8. ข้อใดหมายถึงสิทธิในการมีชีวิตรอด (ความเข้าใจ)

ก. ได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ

ข. ได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่

ค. เข้าร่วมกิจการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ง. แสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี

9. นักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันตนเองให้พ้นจากการละเมิดสิทธิเด็ก (การนำไปใช้)

ก. หลีกเลี่ยงการเข้าไปในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม

ข. อยู่ใกล้ชิดกับเพื่อนที่ติดสารเสพติด

ค. ออกไปซื้อของเวลากลางคืน

ง. เดินในที่เปลี่ยวคนเดียวตามลำพัง

10. ข้อใด **ไม่ใช่** วิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองจาการละเมิดสิทธิเด็ก (ความเข้าใจ)

ก. เมื่อเด็กถูกทำร้ายให้แจ้งตำรวจ

ข. เด็กต้องมีความอดทนเกรงใจไม่เลือกงานเพื่อความอยู่รอด

ค. เด็กควรหลีกเลี่ยงการชักชวนให้ทำผิดกฎหมาย

ง. เด็กต้องรู้จักปฏิเสธเมื่อมีผู้ให้ทำงานที่เสี่ยงอันตราย

11. ข้อใด **ไม่ใช่** รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น (ความจำ)

ก. องค์การบริหารส่วนจังหวัด

ข. อำเภอ

ค. กรุงเทพมหานคร

ง. เทศบาล

12. องค์การบริหารส่วนจังหวัด ยึดหลักใดในการปกครอง (ความเข้าใจ)

ก. การรวมอำนาจ

ข. การจัดสรรอำนาจ

ค. การกระจายอำนาจ

ง. การสลายอำนาจ

13. ข้อใดจัดเป็นการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (ความจำ)

ก. เทศบาล

ข.องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)

ค. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

ง. เมืองพัทยา

14. ข้อใดเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ความเข้าใจ)

ก. จัดหาอาหารกลางวันเลี้ยงคนในชุมชนทุกวัน

ข. รีบแจ้งความให้กับคนในชุมชนแทนตำรวจ

ค. เรียกเก็บภาษีจากผู้ที่มีรายได้และไม่มีรายได้

ง. รักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในท้องถิ่น

15. ข้อดีของการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อประชาชนคือข้อใด (การสังเคราะห์)

ก. มีนักการเมืองจำนวนมากขึ้น

ข. มีการแก้ปัญหาได้ทั่วถึงและรวดเร็ว

ค. ทำให้ฐานะทางการเงินของประชาชนดีขึ้น

ง. เป็นการฝึกประสบการณ์ทางการเมืองให้นักการเมือง

16. บุคคลใดมีอำนาจสูงสุดในฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล (ความจำ)

ก. นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

ข. สภาองค์การบริหารส่วนตำบล

ค. นายกเทศมนตรี

ง. นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

17. ข้อใดเป็นหน้าที่ของสภาเทศบาล (ความจำ)

ก. เป็นที่ปรึกษานายกเทศมนตรี

ข. จัดระบบการศึกษา

ค. ทำหน้าที่ออกกฎหมาย

ง. เป็นเลขานุการนายกเทศมนตรี

18. วัฒนธรรมมีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างไร (การสังเคราะห์)

ก. ทำให้สังคมไทยพัฒนาได้ช้า

ข. ทำให้คนในสังคมมีงานทำมากขึ้น

ค. ทำให้คนในสังคมมีฐานะดีขึ้น

ง. ทำให้คนในสังคมมีแบบแผนในการดำเนินชีวิต

19. ข้อใด **ไม่ใช่** แนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย (ความเข้าใจ)

ก. ปฏิบัติตามแบบแผนดีงาม

ข. เผยแพร่วัฒนธรรมไทย

ค. รับวัฒนธรรมต่างชาติมาปฏิบัติ

ง. ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย

20. การเลี้ยงดูพ่อแม่เป็นวัฒนธรรมประเภทใด (ความจำ)

ก. คติธรรม

ข. เนติธรรม

ค. สหธรรม

ง. วัตถุธรรม

21. ข้อใด **ไม่ใช่** ผลที่เกิดจากวัฒนธรรมไทยที่หล่อหลอมบุคลิกภาพให้กับคนไทย (การสังเคราะห์)

ก. กิริยามารยาทที่สุภาพอ่อนโยน

ข. ความทันสมัยแบบตะวันตก

ค. ความใจดีมีเมตตา

ง. ความอ่อนน้อมถ่อมตน

22. ข้อใดคือความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น (ความเข้าใจ)

ก. สิ่งประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อความสวยงามเท่านั้น

ข. สิ่งที่ผู้มีการศึกษาประดิษฐ์ขึ้นมา

ค. การลอกเลียนแบบชาวต่างชาติ

ง. ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ

23. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างไร (การประเมินค่า)

ก. ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

ข. ทำให้ทรัพยากรในประเทศลดลง

ค. ทำให้คนมีความขยันมากขึ้น

ง. ทำให้ประชากรลดลง

24. ข้อใดเป็นภูมิปัญญาประเภทหัตถกรรม (ความเข้าใจ)

ก. ปลากระป๋อง

ข. ข้าวซ้อมมือ

ค. เครื่องจักสาน

ง. เครื่องสำอาง

25. ข้อใดไม่ใช่ที่มาของการสร้างสรรค์ภูมิปัญญา (ความเข้าใจ)

ก. ประสบการณ์

ข. ปัญหา

ค. ความร่ำรวย

ง. ความรู้

26. กระติบข้าวหรือก่องข้าวเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคใด (ความจำ)

ก. ภาคกลาง

ข. ภาคเหนือ

ค. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ง. ภาคใต้

27. **กระต่ายขูดมะพร้าว** เป็นภูมิปัญญาประเภทใด (ความจำ)

ก. พาหนะ

ข. เครื่องดนตรี

ค. เครื่องครัว

ง. เครื่องมือจับสัตว์

28. ข้อใด **ไม่ใช่** การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ความเข้าใจ)

ก. การค้นคว้าวิจัย

ข. การฟื้นฟู

ค. การเก็บเป็นความลับ

ง. การถ่ายทอด

29. การแปรรูปอาหารมีประโยชน์อย่างไร **มากที่สุด** (การประเมินค่า)

ก. ทำให้เก็บไว้รับประทานได้นาน

ข. ทำให้ขายดีและมีราคาแพงขึ้น

ค. ทำให้อาหารน่ารับประทาน

ง. ทำให้อาหารมีรสชาติอร่อย

30. นักเรียนจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างไร (การนำไปใช้)

ก. ช่วยกันยกย่องสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข. แนะนำให้คนในชุมชนรู้จักใช้สินค้าต่างประเทศ

ค. ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉพาะญาติตนเอง

ง. ไม่เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับชุมชนอื่น

เฉลยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. ค	11. ข	21. ข
2 .ก	12. ค	22. ง
3. ก	13. ง	23. ค
4. ง	14. ง	24. ค
5. ข	15. ข	25. ค
6. ค	16. ก	26. ค
7. ก	17. ค	27. ค
8. ข	18. ง	28. ค
9. ก	19. ต	29. ก
10. ข	20. ก	30. ก

แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

คำชี้แจง:

โปรดอ่านข้อความในแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองต่อการเรียน สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้เข้าใจ

1. แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองมีทั้งหมด 20 ข้อ

2. การตอบแบบวัดความมีวินัยฉบับนี้ไม่มีคำตอบใดถูกหรือผิด เพราะแต่ละคนย่อมมีความคิดเห็นแตกต่างกัน การเลือกคำตอบในแต่ละข้อจะไม่มีผลต่อคะแนนของนักเรียน

3. วิธีตอบแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองต่อการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตให้นักเรียนทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียน ซึ่งมีช่องคำตอบ 5 ช่องคำตอบในแต่ละข้อ คอ มากที่สุด/มาก/ปานกลาง/น้อย/น้อยที่สุด โดยแต่ละคำตอบมีความหมาย ดังนี้

มากที่สุด (5)	หมายถึง นักเรียนมีความเชื่อ หรือมีความรู้สึกเหมือนในข้อความมากที่สุด
มาก (4)	หมายถึง นักเรียนมีความเชื่อ หรือมีความรู้สึกเหมือนในข้อความมาก
ปานกลาง (3)	หมายถึง นักเรียนมีความเชื่อ หรือมีความรู้สึกเหมือนในข้อความปานกลาง
น้อย (2)	หมายถึง นักเรียนมีความเชื่อ หรือมีความรู้สึกเหมือนในข้อความน้อย
น้อยที่สุด (1)	หมายถึง นักเรียนมีความเชื่อ หรือมีความรู้สึกเหมือนในข้อความน้อยที่สุด

พฤติกรรม	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
ด้านความรับผิดชอบ					
1. ข้าพเจ้ามีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมาย					
2. ข้าพเจ้าติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไปเพื่อปรับปรุงแก้ไขงานนั้น					
3. ข้าพเจ้ายอมรับในสิ่งที่ตนกระทำลงไปทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้น					
ด้านความอดทน					
4. ข้าพเจ้ามีความสามารถทางด้านร่างกาย ความคิดและจิตใจที่จะทนต่อการปฏิบัติกิจกรรมให้สำเร็จได้					
5. ข้าพเจ้าสามารถบังคับตนเองเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมาย					
6. ข้าพเจ้าทำงานทุกอย่างให้สำเร็จโดยไม่คำนึงถึงอุปสรรค					
ด้านความซื่อสัตย์					
7. ข้าพเจ้าประพฤติตนอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง					
8. ข้าพเจ้าประพฤติปฏิบัติตนอย่างตรงไปตรงมา ทั้ง กาย วาจา ใจทั้งต่อตนเองและผู้อื่น					
9. ข้าพเจ้าไม่เอาเปรียบผู้อื่นมีความละอายและเกรงกลัวต่อบาป					
ด้านความเป็นผู้นำ					
10. ข้าพเจ้าแสดงถึงความเสียสละ					
11. ข้าพเจ้าไม่เห็นแก่ตัวและมีน้ำใจ					
12. ข้าพเจ้ามีเหตุผล ไม่ลำเอียง ปราศจากอคติใดๆ					
13. ข้าพเจ้าให้อภัยในความผิดพลาดของผิดอื่น					
ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม					
14. ข้าพเจ้าเข้าชั้นเรียนตรงตามเวลาที่โรงเรียนกำหนด					
15. ข้าพเจ้าสามารถปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของห้องเรียนทั้งต่อหน้าและลับหลัง					
16. ข้าพเจ้าแต่งกายสุภาพเรียบร้อยและถูกต้องตามกาลเทศะ					
17. ผู้เรียนปิดเครื่องมือสื่อสารทุกชนิดในห้องเรียน					

พฤติกรรม	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง					
18. ผู้เรียนกล้าในการคิด การพูด การกระทำ					
19. ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
20. ผู้เรียนมีจิตใจมั่นคงและมีเหตุผล					
รวม					
รวมทั้งหมด					

แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

คำชี้แจง:

โปรดอ่านข้อความในแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองต่อการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้เข้าใจ

4. แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองมีทั้งหมด 20 ข้อ

5. การตอบแบบวัดความมีวินัยฉบับนี้ไม่มีคำตอบใดถูกหรือผิด เพราะแต่ละคนย่อมมีความคิดเห็นแตกต่างกัน การเลือกคำตอบในแต่ละข้อจะไม่มีผลต่อคะแนนของนักเรียน

6. วิธีตอบแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองต่อการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตให้นักเรียนทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียน ซึ่งมีช่องคำตอบ 5 ช่องคำตอบในแต่ละข้อ คอ มากที่สุด/มาก/ปานกลาง/น้อย/น้อยที่สุด โดยแต่ละคำตอบมีความหมาย ดังนี้

มากที่สุด (5)	หมายถึง นักเรียนมีความเชื่อ หรือมีความรู้สึกเหมือนในข้อความมากที่สุด
มาก (4)	หมายถึง นักเรียนมีความเชื่อ หรือมีความรู้สึกเหมือนในข้อความมาก
ปานกลาง (3)	หมายถึง นักเรียนมีความเชื่อ หรือมีความรู้สึกเหมือนในข้อความปานกลาง
น้อย (2)	หมายถึง นักเรียนมีความเชื่อ หรือมีความรู้สึกเหมือนในข้อความน้อย
น้อยที่สุด (1)	หมายถึง นักเรียนมีความเชื่อ หรือมีความรู้สึกเหมือนในข้อความน้อยที่สุด

พฤติกรรม	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
ด้านความรับผิดชอบ					
1. ข้าพเจ้ามีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมาย					
2. ข้าพเจ้าติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไปเพื่อปรับปรุงแก้ไขงานนั้น					
3. ข้าพเจ้ายอมรับในสิ่งที่ตนกระทำลงไปทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้น					
ด้านความอดทน					
4. ข้าพเจ้าสามารถบังคับตนเองเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมาย					
5. ข้าพเจ้าทำงานทุกอย่างให้สำเร็จโดยไม่คำนึงถึงอุปสรรค					
ด้านความซื่อสัตย์					
6. ข้าพเจ้าประพฤติตนอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง					
7. ข้าพเจ้าไม่เอาเปรียบผู้อื่น มีความละอายและเกรงกลัวต่อบาป					
ด้านความเป็นผู้นำ					
8. ข้าพเจ้าแสดงถึงความเสียสละ					
9. ข้าพเจ้าไม่เห็นแก่ตัวและมีน้ำใจ					
10. ข้าพเจ้ามีเหตุผล ไม่ลำเอียง ปราศจากอคติใดๆ					
11. ข้าพเจ้าให้อภัยในความผิดพลาดของผิดอื่น					
ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม					
12. ข้าพเจ้าเข้าชั้นเรียนตรงตามเวลาที่โรงเรียนกำหนด					
13. ข้าพเจ้าแต่งกายสุภาพเรียบร้อยและถูกต้องตามกาลเทศะ					
14. ข้าพเจ้าปิดเครื่องมือสื่อสารทุกชนิดในห้องเรียน					
ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง					
15. ข้าพเจ้ากล้าในการคิด การพูด การกระทำ					
16. ข้าพเจ้ามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
17. ข้าพเจ้ามีจิตใจมั่นคงและมีเหตุผล					
รวม					
รวมทั้งหมด					

ภาคผนวก ฉ

แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม **ชั้น** ประถมศึกษาปีที่ 5
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สิทธิเด็ก **เวลาที่ใช้สอน** 1 คาบ/ชั่วโมง
เรื่อง สิทธิของเด็กและการปกป้องคุ้มครองเด็กจากการถูกละเมิด **ผู้สอน** อริศรา รัตนกำพล

มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด

มฐ.ส 2.1 ป.5/2 สิทธิเด็กและเสนอวิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก

สาระสำคัญ

สิทธิเด็กและการละเมิดสิทธิเด็กเป็นการทำผิดกฎหมาย เด็กที่ถูกละเมิดสิทธิต้องได้รับความคุ้มครองตามสิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมาย

จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้ด้าน...	ลักษณะพฤติกรรมที่ปรากฏ
ด้านศีล / Morality (ความประพฤติ)	1.นักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือเกื้อกูล และใช้กาย วาจา ได้อย่างสร้างสรรค์ 2.นักเรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไปเพื่อปรับปรุงแก้ไขงานนั้น 3.นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด
ด้านสมาธิ / Concentration (จิตใจ)	1.นักเรียนมีน้ำใจ แบ่งปันสิ่งของซึ่งกันและกัน 2.นักเรียนมุ่งมั่น ตั้งใจทำงาน ไม่เหม่อลอย ในการปฏิบัติกิจกรรม 3.นักเรียนร่าเริงแจ่มใส รู้จักชมเชย ชื่นชมผู้อื่นอย่างจริงใจและประพฤติตนอย่างเหมาะสม

ด้านปัญญา / Wisdom (ความรู้ ความคิด การปฏิบัติ)	1.นักเรียนยกตัวอย่างสิทธิเด็กและการละเมิดสิทธิเด็ก และนำเสนอแนวทางปกป้องคุ้มครองเด็ก ได้ 2.นักเรียนจำแนกจำแนกสิทธิเด็กในด้านต่าง ๆ และหาแนวทางปกป้องคุ้มครองเด็กได้ 3.นักเรียนสามารถแสดงบทบาทสมมติเรื่องสิทธิเด็กและปกป้องคุ้มครองเด็กในสังคมไทยได้

สาระการเรียนรู้

สิทธิเด็กและการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กในสังคมไทย

กิจกรรมกระบวนการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา

1.นักเรียนการสวดมนต์ แผ่เมตตา เพื่อชำระจิตใจให้บริสุทธิ์

2.ครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน และแสดงความเป็นกัลยาณมิตรโดยการยิ้มแย้มแจ่มใส กล่าวทักทายนักเรียน แนะนำแนวทางในการเรียน สอบถามทุกข์สุขต่างๆ ด้วยความเมตตาและจริงใจต่อผู้เรียน

3. นำสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิของเด็กและการละเมิดสิทธิเด็กให้นักเรียนอ่านให้เพื่อนฟัง และให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น โดยครูใช้คำถาม ดังนี้

ตำรวจได้นำกำลังเข้าตรวจค้นบ้านหลังหนึ่งซึ่งได้รับแจ้งว่ามีการนำเด็กมาเป็นแรงงานเพื่อผลิตตุ๊กตา โดยบังคับให้เด็กผลิตตุ๊กตาให้ได้อย่างน้อยคนละ 20 ตัวต่อวัน เด็กที่ไม่สามารถผลิตตุ๊กตาได้ตามเป้าจะถูกทำร้ายร่างกายด้วยการทุบตี และไม่ให้รับประทานอาหารหลังจากตรวจค้นบ้าน ตำรวจได้พบเด็กจำนวน 5 คน ซึ่งมีร่างกายซูบผอม และมีร่องรอยของการถูกทำร้ายร่างกาย ตำรวจได้จับกุมตัวเจ้าของบ้าน ซึ่งให้การว่าได้ชักชวนเด็กเร่ร่อนให้มาทำงาน ซึ่งบอกเด็กว่าเป็นงานที่มีรายได้ดี หลังจากนั้นจึงกักขังเด็กที่มาทำงานไว้และคิดว่าคงจะไม่มีใครสนใจจะตามหาเด็กเร่ร่อนที่หายตัวไป หลังจากนั้นตำรวจได้นำตัวเด็กส่งมูลนิธิคุ้มครองเด็กเพื่อดำเนินการช่วยเหลือขั้นต่อไป

เด็กในสถานการณ์ถูกละเมิดสิทธิในด้านใดบ้าง อย่างไร *(ตัวอย่างคำตอบ สิทธิที่จะมีชีวิต เพราะถูกทำร้ายร่างกาย)*

เด็กที่ถูกละเมิดสิทธิได้รับการช่วยเหลืออย่างไร *(ได้รับการดูแลจากมูลนิธิคุ้มครองเด็ก)*

นักเรียนจะมีแนวทางในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิดในสถานการณ์ดังกล่าว อย่างไร *(ตัวอย่างคำตอบ แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ)*

นักเรียนจะมีแนวทางป้องกันตนเองไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิเหมือนในสถานการณ์ดังกล่าวอย่างไร (ตัวอย่างคำตอบ ไม่พูดคุยกับคนแปลกหน้าและแจ้งผู้ใหญ่ให้ทราบเรื่องเมื่อเห็นเหตุการณ์ผิดปกติ)

ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาวุฒิธรรม

4. นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน ร่วมกันเสนอหลักการ กฎเกณฑ์ และวิธีการเรียนรู้ร่วมกัน และสมาชิกภายในกลุ่มแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบ ก่อนปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา

5. นักเรียนแต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมุติเกี่ยวกับสิทธิของเด็กและปกป้องคุ้มครองเด็กในสังคมไทย และออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

กลุ่มที่ 1 สิทธิที่จะมีชีวิต
กลุ่มที่ 2 สิทธิที่ได้รับการพัฒนา
กลุ่มที่ 3 สิทธิที่จะมีส่วนร่วม
กลุ่มที่ 4 สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง

6. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปเกี่ยวกับสิทธิของเด็กในด้านต่าง ๆและการปกป้องคุ้มครองเด็กในสังคมไทย

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้

8. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันนำเสนอเกี่ยวกับสิทธิของเด็กและแนวทางปกป้องคุ้มครองเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ โดยสรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

ตัวอย่างแผนภาพ

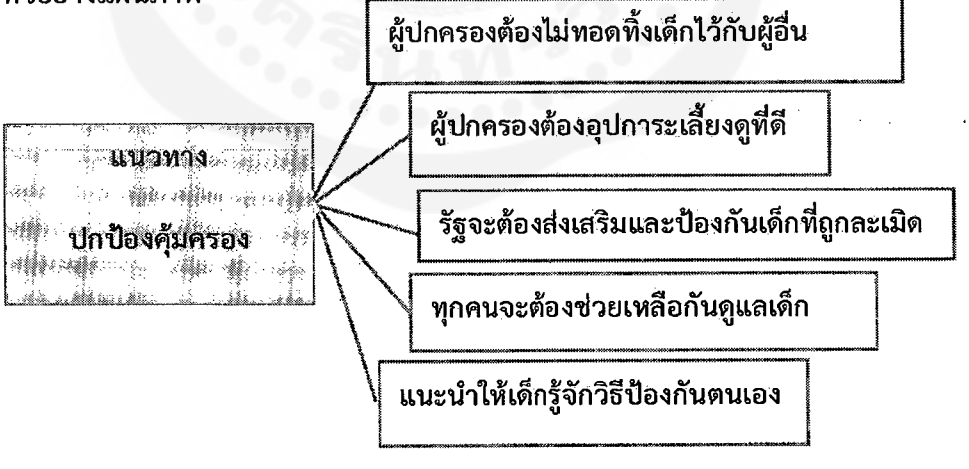

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล

9. นักเรียนและครูร่วมกันอภิปราย เกี่ยวกับการแสดงบทบาทสมมติทีละกลุ่ม หลังจากที่แต่ละกลุ่มแสดงจบ ทั้งผู้แสดงและผู้ชม ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ในเนื้อหาเกี่ยวกับสิทธิของเด็กและปกป้องคุ้มครองเด็กในสังคมไทย ในแต่ละบทบาทได้รับอะไรโดยร่วมกันสะท้อนในสิ่งที่ได้รับจากการแสดง จึงเห็นได้ว่าการละเมิดสิทธิเด็กเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายเด็กย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เมื่อถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน 4 ประการ

10. นักเรียนร่วมกันประเมินผลงานของตนเองและผู้อื่น

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1.หนังสือเรียน

2.ข่าว

การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงตามแนวพุทธ

ด้าน...	วิธีการ	เครื่องมือ
กายภาวนา (Physical Development)	การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนด้านกาย (กายภาวนา)
ศีลภาวนา (Social Development)	การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินพฤติกรรมทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา)
จิตตภาวนา (Emotional Development)	การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนด้านจิตใจ (จิตภาวนา)
ปัญญาภาวนา (Wisdom Development)	การตรวจผลงาน	ผลงานนักเรียนด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) ได้แก่ -แผนภาพ

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

กลุ่มที่.....

ชื่อกลุ่ม.....

แสดงบทบาทสมมติเรื่อง.....

ชื่อสมาชิก

1.....แสดงเป็น.....

2.....แสดงเป็น.....

3.....แสดงเป็น.....

4.....แสดงเป็น.....

5.....แสดงเป็น.....

6.....แสดงเป็น.....

7.....แสดงเป็น.....

8.....แสดงเป็น.....

9.....แสดงเป็น.....

10.....แสดงเป็น.....

11.....แสดงเป็น.....

12.....แสดงเป็น.....

13.....แสดงเป็น.....

14.....แสดงเป็น.....

15.....แสดงเป็น.....

ภาคผนวก ช

รูปภาพกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

ประมวลภาพขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบพุทธะ

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา

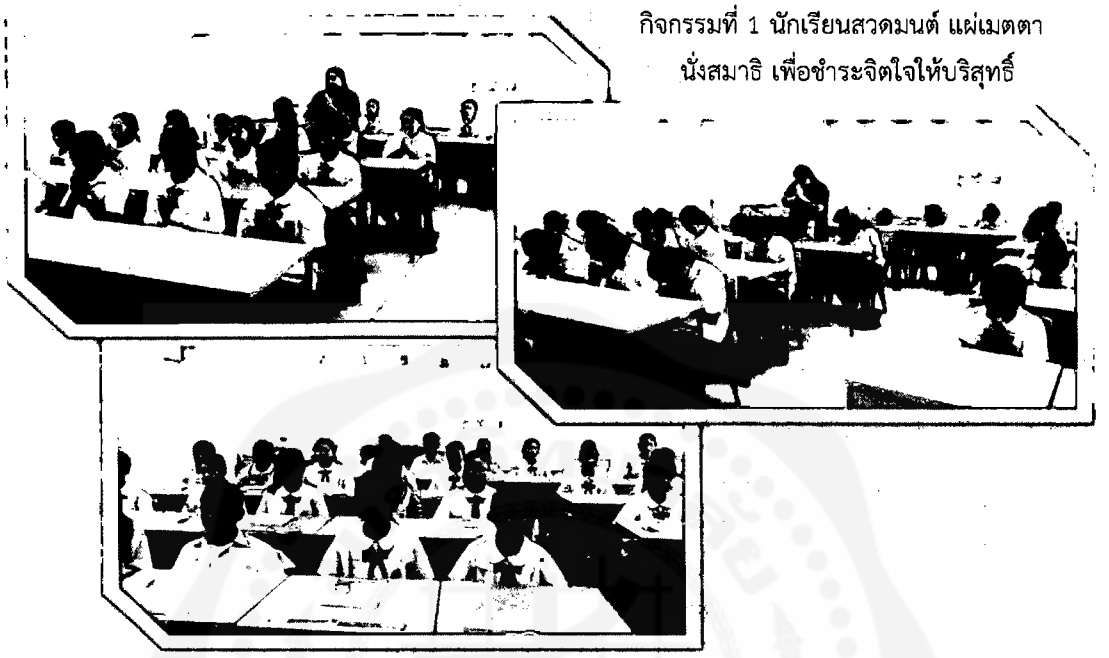

กิจกรรมที่ 1 นักเรียนสวดมนต์ แผ่เมตตา นั่งสมาธิ เพื่อชำระจิตใจให้บริสุทธิ์

กิจกรรมที่ 2 ครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน แสดงความเป็นกัลยาณมิตรโดยการยิ้มแย้ม

กิจกรรมที่ 3 นักเรียนอ่านสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิเด็กให้เพื่อนฟัง

ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาวุฒิธรรม

กิจกรรมที่ 4 นักเรียนแบ่งกลุ่มและร่วมกันเสนอหลักการกฎเกณฑ์ และวิธีการเรียนรู้ร่วมกัน สมาชิกภายในกลุ่มแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบ ก่อนปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา

กิจกรรมที่ 5 นักเรียนแต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมุติเกี่ยวกับสิทธิของเด็กและปกป้องคุ้มครองเด็กในสังคมไทย

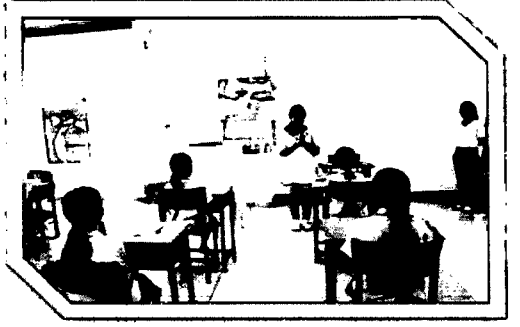

กิจกรรมที่ 6 นักเรียนและครูร่วมกันสรุป
เกี่ยวกับสิทธิของเด็กในด้านต่างๆและการปกป้อง
คุ้มครองเด็กในสังคมไทย

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้

กิจกรรมที่ 7 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกัน
นำเสนอเกี่ยวกับ สิทธิของเด็กและแนวทาง
ปกป้องคุ้มครองเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ
โดยสรุปเป็นแผนภาพ

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล

กิจกรรมที่ 8 นักเรียนและครูร่วมกันร่วมกัน
แสดงความคิดเห็น ในเนื้อหาเกี่ยวกับสิทธิของ
เด็กและปกป้องคุ้มครองเด็กในสังคมไทย

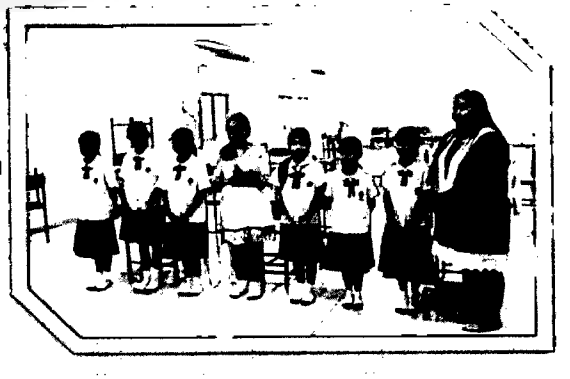

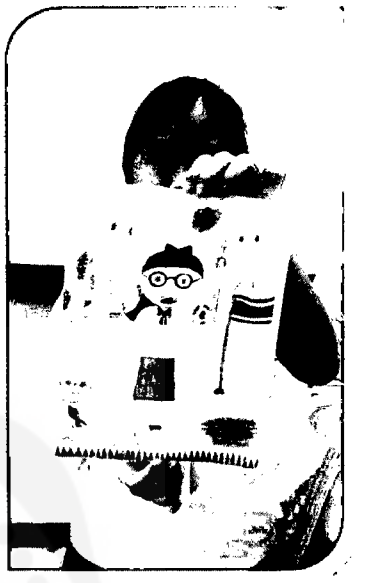

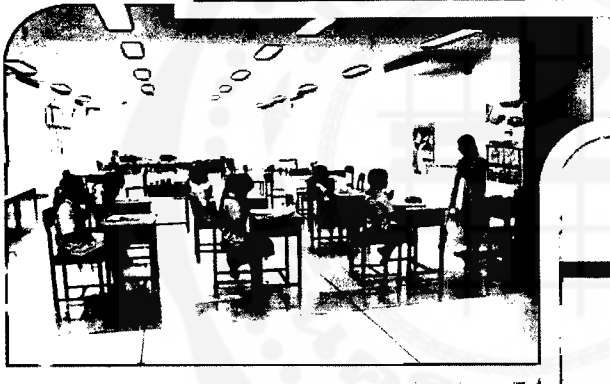

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-ชื่อสกุล	นางสาวอริศรา รัตนกำพล
วัน เดือน ปีเกิด	22 กรกฎาคม พ.ศ. 2525
สถานที่เกิด	อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี 16120
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ที่อยู่ปัจจุบัน	75 หมู่3 ตำบลโรงช้าง อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี 16120

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2539	ระดับประถมศึกษา จาก โรงเรียนวัดดาวคนอง เขตธนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2542	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จาก โรงเรียนประชานาถ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
พ.ศ. 2545	ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพคณะบริหารธุรกิจ สาขาการบัญชี จาก วิทยาลัยอาชีวศึกษาสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
พ.ศ. 2549	ระดับปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต (ค.บ) โปรแกรมวิชาสังคมศึกษา จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
พ.ศ. 2560	ระดับปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร